

Sprawozdanie Zarządu

z działalności grupy Apator
w 2017 roku

Spis treści:

1. Informacje ogólne	4
1.1. Organizacja grupy Apator	4
1.2. Skład grupy Apator i jej segmenty biznesowe	4
1.3. Jednostki podlegające konsolidacji na dzień 31 grudnia 2017 r.	5
1.4. Zmiany w organizacji grupy Apator w 2017 r.	6
1.5. Zatrudnienie.....	7
2. Wyniki finansowe	8
2.1. Analiza i struktura sprzedaży	8
2.2. Proces zakupów, źródła zaopatrzenia.....	10
2.3. Analiza rachunku zysków i strat	11
2.4. Realizacja prognozy skonsolidowanych wyników finansowych na 2017 r.	13
2.5. Analiza sytuacji finansowej	13
3. Prognoza skonsolidowanych wyników finansowych na 2018 r.....	16
4. Sytuacja w branży oraz perspektywy rozwoju działalności z uwzględnieniem elementów strategii	16
5. Czynniki ryzyka i zagrożeń	22
6. Opis istotnych pozycji pozabilansowych i inwestycji	27
6.1. Opis struktury głównych lokat kapitałowych lub głównych inwestycji kapitałowych dokonanych w ramach grupy Apator w 2017 r.....	27
6.2. Inwestycje	27
7. Kredyty, pożyczki, poręczenia i gwarancje	28
7.1. Kredyty.....	28
7.2. Pożyczki.....	29
7.3. Poręczenia.....	29
7.4. Gwarancje	29
8. Postępowania	30
9. Transakcje z jednostkami powiązаныmi	30
10. Istotne umowy	31
10.1. Umowy zawarte z osobami zarządzającymi.....	31
10.2. Umowy zawarte pomiędzy akcjonariuszami spółki Apator SA	31
10.3. Umowy handlowe	31
10.4. Umowy współpracy lub kooperacji.....	32
10.5. Umowy ubezpieczenia	32
11. Oświadczenia Zarządu	33

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 2
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenie:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

11.1. Oświadczenie Zarządu spółki Apator SA w zakresie sporządzania sprawozdania finansowego i sprawozdania Zarządu.....	33
11.2. Oświadczenie Zarządu spółki Apator SA w zakresie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych	34
12. Oświadczenia Rady Nadzorczej	34
12.1. Ocena Rady Nadzorczej dotycząca sprawozdania finansowego i sprawozdania Zarządu	34
12.2. Oświadczenie Rady Nadzorczej Apator SA w zakresie Komitetu Audytu	35
13. Ład korporacyjny w Apator SA	36
13.1. Zasady ładu korporacyjnego obowiązujące od 2016 roku.....	36
13.2. Akcjonariusze Apator SA posiadający bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji.....	36
13.3. Dywidenda	37
13.4. Opis głównych cech stosowanych systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych	37
13.5. Wykazanie posiadaczy wszelkich papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne, wraz z opisem tych uprawnień.....	39
13.6. Ograniczenia w zakresie wykonywania prawa głosu z akcji	39
13.7. Wykazanie wszelkich ograniczeń dotyczących przenoszenia prawa własności akcji spółki Apator SA	40
13.8. Opis zasad dotyczących powoływania i odwoływania osób zarządzających oraz ich uprawnień, w szczególności prawo do podjęcia decyzji o emisji lub wykupie akcji	40
13.9. Opis zasad zmiany Statutu Apator SA	42
13.10. Zasady działania walnego zgromadzenia	42
13.11. Skład osobowy organów zarządzających i nadzorujących Apator SA oraz zmiany, które w nim zaszły w ciągu ostatniego roku obrotowego wraz z opisem działania.....	44
13.12. Polityka wynagrodzeń w Apator SA	51
13.13. Polityka różnorodności w Apator SA.....	52
13.14. Polityka sponsoringowa w Apator SA	52
14. Oświadczenie grupy Apator na temat informacji niefinansowych za 2017 rok	53
14.1. Model biznesowy	53
14.2. Zagadnienia pracownicze.....	56
14.3. Przeciwdziałanie korupcji i łapownictwu	61
14.4. Poszanowanie praw człowieka	63
14.5. Obszar środowiskowy	64
14.6. Zagadnienia społeczne.....	68
Podpisy	71

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 3
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

1. Informacje ogólne

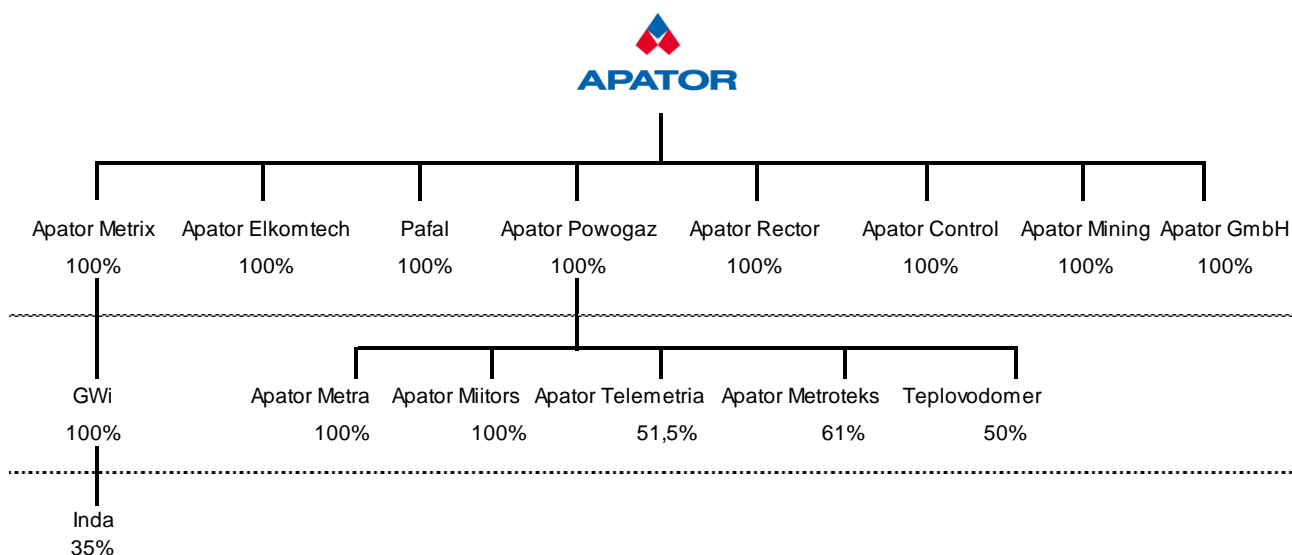
1.1. Organizacja grupy Apator

Apator SA jest podmiotem dominującym grupy kapitałowej Apator. Na dzień sprawozdawczy w skład grupy wchodzi 16 podmiotów.

Spółki grupy Apator skupiają swoją działalność w obrębie przemysłu elektromaszynowego, a ich działalność koncentruje się na produkcji i sprzedaży przyrządów pomiarowych, aparatury kontrolno-pomiarowej, rozdzielczej i sterowniczej, systemów informatycznych klasy SCADA oraz współpracujących z nimi urządzeń telemechaniki, zabezpieczeń oraz innych urządzeń sieciowych dla systemów rozproszonych, zapewniających możliwość zdalnego sterowania i nadzoru sieci elektroenergetycznej w pełnym zakresie napięć oraz urządzeń odczytujących i transmitujących dane.

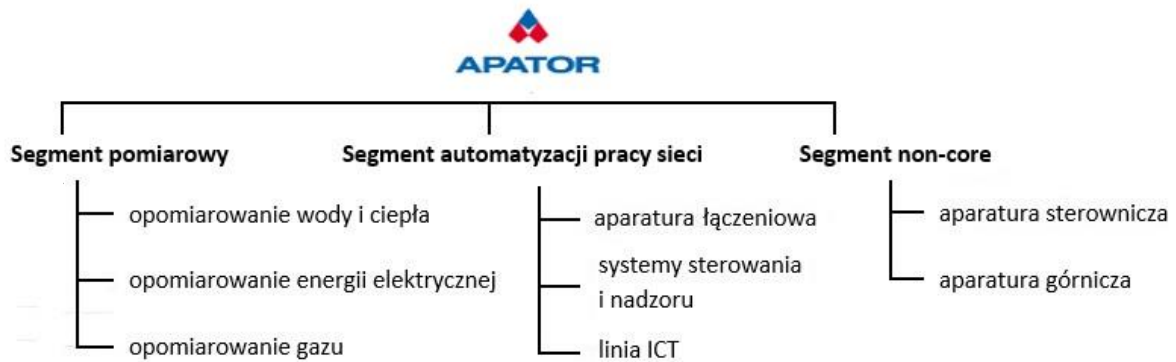
1.2. Skład grupy Apator i jej segmenty biznesowe

Struktura grupy na dzień 31 grudnia 2017 r. przedstawiała się następująco:

Spółki grupy Apator koncentrują swoją działalność w obrębie przemysłu elektromaszynowego, w następujących segmentach oraz liniach biznesowych

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 4
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Począwszy od 2018 r. nastąpi zmiana klasyfikacja działalności spółek w ramach nowych segmentów:

- woda i ciepło,
- gaz,
- inteligentne sieci - smart grid (obejmujący opomiarowanie energii elektrycznej, aparaturę łączeniową, ICT, aparaturę rozdzielczą i sterowniczą oraz systemy sterowania i nadzoru).

1.3. Jednostki podlegające konsolidacji na dzień 31 grudnia 2017 r.

- podmiot dominujący: Apator SA, który działa w linii łączeniowej oraz opomiarowania energii elektrycznej,
- jednostki zależne (bezpośrednio i pośrednio) objęte konsolidacją metodą pełną:

Segment	Linia biznesowa	Firma	Siedziba	Udział w kapitale	Powiązanie z Apator SA
Pomiarowy	Opomiarowanie energii elektrycznej	FAP Pafal SA	Świdnica	100%	Spółka zależna od Apator SA
	Opomiarowanie wody i ciepła	Apator Powogaz SA	Poznań	100%	Spółka zależna od Apator SA
		Apator Metra s. r. o.	Sumperk (Czechy)	100%	Zależna pośrednio od Apator SA przez Apator Powogaz SA Udział pośredni poprzez Apator Powogaz SA
		Apator Miitors ApS	Aarhus (Dania)	100%	Zależna pośrednio od Apator SA przez Apator Powogaz SA Udział pośredni przez Apator Powogaz SA
		TOV Apator Metroteks	Kijów (Ukraina)	61%	Zależna pośrednio od Apator SA przez Apator Powogaz SA Udział pośredni przez Apator Powogaz SA
		Apator Telemetry Sp. z o. o.	Słupsk	51,5%	Zależna pośrednio od Apator SA przez Apator Powogaz SA Udział pośredni poprzez Apator Powogaz SA

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 5	
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)	
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)			

Segment	Linia biznesowa	Firma	Siedziba	Udział w kapitale	Powiązanie z Apator SA
	Opomiarowanie gazu	Apator Metrix SA	Tczew	100%	Spółka zależna od Apator SA
		GWi Ltd.	Coventry (Wielka Brytania)	100%	Zależna pośrednio od Apator SA przez Apator Metrix SA Udział pośredni przez Apator Metrix SA
	Opomiarowanie energii elektrycznej i gazu	Apator GmbH	Berlin (Niemcy)	100%	Spółka zależna od Apator SA
Automatyzacji pracy sieci	ICT	Apator Rector Sp. z o. o.	Zielona Góra	100%	Spółka zależna od Apator SA
	Systemy sterowania i nadzoru	Apator Elkomtech SA	Łódź	100%	Spółka zależna od Apator SA
	Linia łączeniowa	Apator GmbH	Berlin (Niemcy)	100%	Spółka zależna od Apator SA
Non-core	Linia górnicza	Apator Mining Sp. z o. o.*	Katowice	100%	Spółka zależna od Apator SA
	Linia sterownicza	Apator Control Sp. z o. o.	Toruń	100%	Spółka zależna od Apator SA

*) zmiany w Apator Mining sp. z o.o. opisane zostały w pkt 1.4 poniżej.

- jednostki współkontrolowane wyceniane z zastosowaniem metody praw własności:

Segment	Linia biznesowa	Firma	Siedziba	Udział w kapitale	Powiązanie z Apator SA
Pomiarowy	Opomiarowanie wody i ciepła	ZAO Teplovodomer	Mytishi (Rosja)	50%	Współkontrolowana pośrednio przez Apator SA poprzez Apator Powogaz SA Udział pośredni poprzez Apator Powogaz SA
	Opomiarowanie gazu	INDA d.o.o.	Lublana (Słowenia)	35%	Współkontrolowana pośrednio przez Apator SA poprzez Apator Metrix S.A. Udział pośredni poprzez GWI

1.4. Zmiany w organizacji grupy Apator w 2017 r.

Z dniem 2 sierpnia 2017 r., po zarejestrowaniu połączenia spółek iMeters sp. z o. o. oraz Apator Telemetry sp. z o. o. przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku, VIII Wydział Gospodarczy KRS, spółka iMeters sp. z o. o. przestała istnieć jako odrębny podmiot, a cały jej majątek został wniesiony do spółki Apator Telemetry sp. z o. o. Od tego momentu w skład grupy Apator wchodzi 16 podmiotów.

Równocześnie ze względu na trwającą od kilku lat niekorzystną sytuację w górnictwie i brak dobrych perspektyw rozwoju, prowadzone są działania mające na celu stopniowe wygaszanie działalności produkcyjnej Apator

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 6
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Mining sp. z o.o. poprzez sprzedaż jej majątku produkcyjnego i zmianę profilu działalności. Docelowo, od 2019 roku Apator Mining Sp. z o.o. zaprzestanie prowadzenia działalności produkcyjnej oraz obrotu towarami. Wpływ Apator Mining na skonsolidowane wyniki Apator będzie marginalny, a wycofywane środki pieniężne (z tytułu sprzedaży majątku produkcyjnego) będą przekazywane w formie dywidendy do Apator SA. Apator Mining sp. z o.o. pozostanie spółką prawa handlowego zarządzającą pakietem 3,6 mln akcji Apator SA. W przypadku sprzedaży lub umorzenia tych akcji, spółka Apator Mining sp. z o.o. zostanie zlikwidowana.

W związku z powyższym od IH 2017 r. nastąpiło przekwalifikowanie części majątku trwałego Apator Mining sp. z o.o. do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży, a działalność Spółki zakwalifikowana została do działalności zaniechanej.

Ponadto w 2017 r. nie nastąpiły inne zmiany w strukturze jednostki gospodarczej w tym w wyniku połączenia jednostek gospodarczych, przejęcia lub sprzedaży jednostek grupy kapitałowej emitenta, inwestycji długoterminowych, podziału, restrukturyzacji i zaniechania działalności. Nie zmieniła się również wysokość zaangażowania kapitałowego w poszczególnych spółkach.

1.5. Zatrudnienie

Zatrudnienie w grupie Apator na dzień 31 grudnia 2017 r. wyniosło 2.518 osób i było niższe o 103 osoby w stosunku do poziomu z dnia 31 grudnia 2016 r.

Zmiana poziomu zatrudnienia wynikała głównie z realizowanych w 2017 r. działań restrukturyzacyjnych w części spółek grupy Apator (FAP Pafal, Apator Elkomtech, Apator Rector) mających na celu dostosowanie ich potencjału do bieżącej sytuacji rynkowej oraz poprawę efektywności operacyjnej m.in. poprzez większe wykorzystanie efektów synergii w grupie. Stan zatrudnienia na koniec 2017 r. i 2016 r. z podziałem na poszczególne spółki przedstawia poniższa tabela.

Zatrudnienie w grupie Apator	na 31.12.2017 r.	na 31.12.2016 r.	Dynamika r/r
	osoby	osoby	%
Apator SA	603	563	107
grupa Apator Powogaz	768	728	105
grupa Apator Metrix	560	541	104
Apator Rector sp. z o. o.	136	164	83
Apator Elkomtech SA	171	210	81
Pafal SA	193	280	69
Apator Mining sp. z o. o.	27	69	39
Apator Control sp. z o. o.	58	64	91
Apator GmbH	2	2	100
Podsumowanie	2 518	2 621	96

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 7
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

2. Wyniki finansowe

2.1. Analiza i struktura sprzedaży

Główni odbiorcy

Grupa Apator prowadzi sprzedaż swoich produktów głównie do odbiorców instytucjonalnych oraz przemysłu:

- segment pomiarowy:
  - linia opomiarowania energii elektrycznej – przychody ze sprzedaży uzyskiwane od operatorów systemów dystrybucyjnych (zakłady energetyczne) głównie w drodze przetargów,
  - linia opomiarowania wody i ciepła – liczna, rozproszona grupa klientów (wodociągi, przedsiębiorstwa energii cieplnej, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, budownictwo, przemysł),
  - linia opomiarowania gazu – główna grupa klientów to odbiorcy instytucjonalni oraz spółki gazownicze,
- segment automatyzacji pracy sieci:
  - linia aparatury łączeniowej – dwie główne grupy klientów to hurtownie elektryczne oraz przedsiębiorstwa elektromontażowe i elektroinstalacyjne,
  - linia systemów sterowania i nadzoru – przychody ze sprzedaży uzyskiwane są w dużej mierze od operatorów systemów dystrybucyjnych (zakłady energetyczne),
  - linia ICT – klienci to głównie operatorzy systemów dystrybucyjnych (zakłady energetyczne),
- pozostała działalność:
  - linia aparatury sterowniczej – liczna, rozproszona grupa klientów (budownictwo, hutnictwo, przemysł, kolej, górnictwo).

Grupa Apator na rynku krajowym dostarcza produkty i usługi o znacznej wartości do sektora energetycznego, w związku z powyższym największe uzależnienie występuje w zakresie operatorów systemów dystrybucyjnych. Na rynkach zagranicznych największa sprzedaż realizowana jest do krajów Unii Europejskiej do rozproszonej grupy klientów.

W 2017 roku żaden indywidualny odbiorca nie przekroczył wartości 10% przychodów ze sprzedaży ogółem grupy Apator.

Analiza sprzedaży według segmentów

W analizowanym okresie grupa Apator uzyskała wzrost przychodów. W odniesieniu do struktury produktowej, najlepiej rozwijającym się segmentem w 2017 r. był segment pomiarowy, którego udział w sprzedaży ogółem wzrósł z 78% do 81% r/r.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 8
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Poniższa tabela przedstawia strukturę sprzedaży grupy Apator według segmentów z podziałem na kraj i eksport (sprzedaż do krajów Unii Europejskiej i do pozostałych krajów) oraz z uwzględnieniem działalności zaniechanej:

Wyszczególnienie	2017 r.	2016 r.	Zmiana	Dynamika r/r
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Segment pomiarowy	730 237	678 144	52 093	108%
<i>kraj</i>	269 522	275 490	- 5 968	98%
<i>eksport</i>	460 715	402 654	58 061	114%
<i>udział eksportu segmentu pomiarowego w przychodach ogółem</i>	50,8%	46,3%		
Segment automatyzacji pracy sieci	126 668	138 326	- 11 658	92%
<i>kraj</i>	93 263	104 205	- 10 942	89%
<i>eksport</i>	33 405	34 121	- 716	98%
<i>udział eksportu automatyzacji sieci w przychodach ogółem</i>	3,7%	3,9%		
Segment non-core	26 291	24 691	1 600	106%
<i>kraj</i>	26 268	24 541	1 727	107%
<i>eksport</i>	23	150	- 127	15%
<i>udział eksportu pozostałej działalności w przychodach ogółem</i>	0,0%	0,0%		
Przychody z działalności kontynuowanej ogółem	883 196	841 161	42 035	105%
<i>kraj</i>	389 053	404 236	- 15 183	96%
<i>eksport</i>	494 143	436 925	57 218	113%
<i>udział eksportu pozostałej działalności w przychodach ogółem</i>	54,5%	50,3%		
Działalność zaniechana (Apator Mining)*	23 706	27 660	- 3 954	86%
Przychody ogółem	906 902	868 821	38 081	104%
<i>kraj</i>	411 936	431 896	- 19 960	95%
<i>eksport</i>	494 966	436 925	58 041	113%
<i>udział eksportu ogółem w przychodach ogółem</i>	54,6%	50,3%		

*Sprzedaż w ramach działalności zaniechanej obejmuje aparaturę górniczą (więcej informacji w pkt 1.4 sprawozdania)

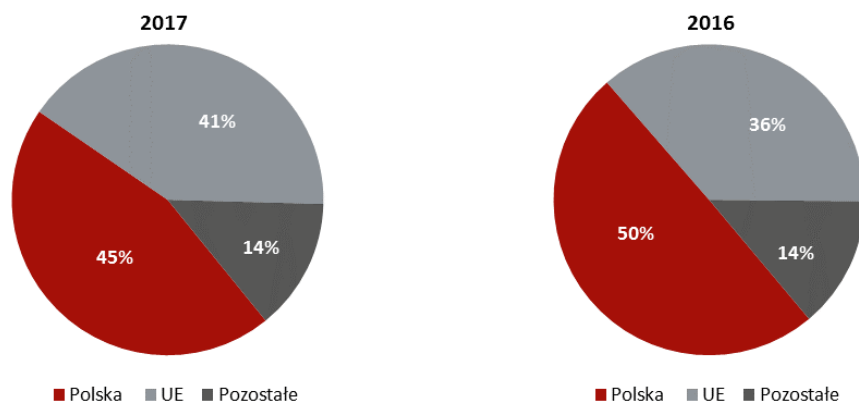
Zmiany w sprzedaży poszczególnych segmentów ukształtowały się następująco:

- segment pomiarowy – wzrost (o 8% r/r) wynikający z wysokiej dynamiki sprzedaży w linii opomiarowania gazu (20% r/r) oraz wody i ciepła (17% r/r), przy równoczesnym obniżeniu sprzedaży, głównie eksportowej, w linii energii elektrycznej (- 14% r/r),
- segment automatyzacji pracy sieci – spadek (o 8% r/r) spowodowany przez niższe przychody linii systemów sterowania i nadzoru (Apator Elkomtech) oraz linii ICT (Apator Rector) częściowo skompensowany wzrostem linii łączeniowej na skutek utrzymania wysokiego poziomu aktywności marketingowej i szerokiej oferty produktowej,
- segment pozostały (non-core) – wzrost (o 6% r/r) w wyniku wyższej sprzedaży napędów i aplikacji.

Struktura geograficzna sprzedaży

W analizowanym okresie grupa Apator uzyskała wzrost przychodów. Motorem wzrostu pozostawała sprzedaż zagraniczna, której dynamika przekroczyła 13%, a udział w sprzedaży ogółem ukształtował się na poziomie 55%.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 9
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Głównym rynkiem zbytu grupy Apator pozostaje Polska, gdzie poziom sprzedaży nieznacznie spadł, a udział w przychodach, w wyniku utrzymującej się od dłuższego czasu bardzo wysokiej dynamiki eksportu, systematycznie obniża się i był w 2017 r. o 5 p.p. niższy niż rok wcześniej. Wzrost poziomu eksportu zwiększa dywersyfikację klientów i rynków grupy Apator, ograniczając tym samym ryzyko koncentracji klientów (Polska – Operatorzy Systemów Dystrybucyjnych) i uzależnienie grupy Apator od polskiego sektora energetycznego.

Na osiągnięte przychody ze sprzedaży na rynkach zagranicznych wpływ miał dynamiczny wzrost eksportu w segmencie pomiarowym (14% r/r), w tym:

- w linii opomiarowania gazu (18% r/r), w tym szczególnie na rynek brytyjski - sprzedaż gazomierzy z liczydłem Secure i Flonidan oraz na rynek duński z przeznaczeniem do Holandii w wyniku realizacji kontraktu z Flonidanem,
- w linii woda i ciepło (29% r/r) – realizacja dostawy do Etiopii oraz zwiększona sprzedaż na rynkach m.in. Czech, Francji i Ukrainy, w tym w wyniku zintensyfikowanych działań marketingowych głównie na rynkach UE.

W linii opomiarowania energii elektrycznej sprzedaż eksportowa była niższa niż w 2016 r., o czym zdecydował przede wszystkim spadek sprzedaży liczników indukcyjnych (głównie z powodu ograniczenia popytu na tego typu liczniki).

Historycznie (do roku 2014) znaczącym rynkiem zbytu dla grupy Apator była Rosja (udział w sprzedaży ok. 10%). W 2017 r., chociaż udział rynku rosyjskiego jest zdecydowanie niższy (3%), utrzymał się jednak na poziomie z 2016 r. m.in. dzięki poszukiwaniu nowych klientów w obszarze wodomierzy i ciepłomierzy oraz działaniom mającym na celu usprawnienie realizacji dostaw. Równocześnie historyczny spadek sprzedaży do Rosji został skutecznie skompensowany sprzedażą głównie na rynki Unii Europejskiej, w efekcie czego eksport w grupie Apator nadal dynamicznie rośnie.

2.2. Proces zakupów, źródła zaopatrzenia

Podstawowe surowce, które są wykorzystywane w procesie produkcyjnym spółek grupy Apator to wyroby hutnicze, komponenty elektroniki oraz elementy z tworzyw sztucznych i tworzywa sztuczne.

Grupa Apator zaopatruje się w materiały, usługi i towary zarówno na rynku krajowym, jak i zagranicznym, przy czym w przeważającej części od podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Polsce. Ze względu na import surowców i komponentów, których ceny denominowane są głównie w walucie USD, wpływ na koszty nabywanych dóbr uzależnione są od kursu tej waluty. Sytuacja w zakresie cen materiałów w gospodarce światowej charakteryzowała się w 2017 roku w miarę stabilnym poziomem cen komponentów elektroniki (odnosząc się do waluty źródłowej USD) z tendencją wzrostową dla niektórych grup produktowych (m.in. pamięci Flash) przy istotnie wydłużających się czasach

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 10
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

dostaw. Ceny tworzyw sztucznych wzrosły w pierwszym półroczu (odnosząc się do waluty źródłowej EURO) a metali nieżelaznych (miedzi) w drugim półroczu 2017 roku (odnosząc się do waluty źródłowej USD).

Silna aprecjacja PLN względem USD w 2017 roku wpłynęła pozytywnie na obniżenie kosztów komponentów elektronicznych w PLN i częściowo skompensowała wzrost ceny metali nieżelaznych (miedzi) w USD.

Uzależnienie od dostawców:

Linia liczników energii elektrycznej w zakresie liczników elektronicznych uzależniona jest od producentów układów krzemowych (głównie mikrokontrolerów), co związane jest z brakiem odpowiedników o identycznych parametrach technicznych. Zatrzymanie dostaw od producenta w pierwszej fazie spowodowałoby konieczność zakupu tychże elementów w wyższych cenach z rynku dystrybucyjnego i brokerskiego (podwyższone ryzyko otrzymania układów przeterminowanych lub z recydingu), a po ich wyczerpaniu mogłoby nastąpić zatrzymanie produkcji liczników elektronicznych. Ewentualnym rozwiązaniem byłoby w oparciu o inne układy krzemowe wyprodukowanie innego typu już opracowanego licznika (za zgodą klienta) lub wdrożenie nowego licznika.

W linii systemy sterowania i nadzoru istnieje pewne uzależnienie w zakresie dostawcy jednego z produktów komunikacyjnych (ewentualne zastąpienie tego dostawcy innym mogłoby przejściowo zakłócić harmonogram procesu produkcyjnego).

W pozostałych liniach: opomiarowanie wody i ciepła, opomiarowanie gazu, aparatura łączeniowa, aparatura sterownicza, ICT nie występuje uzależnienie od jednego lub więcej dostawców. Ponadto żaden z dostawców zaopatrujących grupę Apator w 2017 r. nie przekroczył 10% wartości przychodów ze sprzedaży grupy za 2017 r.

2.3. Analiza rachunku zysków i strat

W 2017 roku grupa Apator uzyskała następujące wyniki:

Sprawozdanie z zysków i strat	2017 r.	2016 r.	Zmiana	Dynamika r/r
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	883 196	841 161	42 035	105%
Koszty wytworzenia sprzedanych produktów, towarów i materiałów	649 620	628 961	20 659	103%
Zysk brutto na sprzedaży	233 576	212 200	21 376	110%
Koszty sprzedaży	44 748	38 125	6 623	117%
Koszty ogólnego zarządu	118 578	103 650	14 928	114%
Zysk na sprzedaży	70 250	70 425	- 175	100%
Wynik na pozostałej działalności operacyjnej	- 8 669	- 4 589	- 4 080	189%
Udział w zyskach jednostek objętych konsolidacją metodą praw własności	1 149	1 512	- 363	76%
Przychody (koszty) restrukturyzacji	-	-	-	-
Zysk na działalności operacyjnej	62 730	67 348	- 4 618	93%
EBITDA	102 014	102 126	- 112	100%
Wynik na działalności finansowej	- 4 513	- 5 488	975	82%
Wynik przed opodatkowaniem	58 217	61 860	- 3 643	94%
Bieżący podatek dochodowy	- 15 209	- 16 318	1 109	93%
Odroczony podatek dochodowy	- 512	10 518	- 11 030	-
Zysk netto z działalności kontynuowanej	42 496	56 060	- 13 564	76%
Zysk netto z działalności zaniechanej*	1 412	2 080	- 668	68%
Zysk netto	43 908	58 140	- 14 232	76%

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 11
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Sprawozdanie z zysków i strat	2017 r.	2016 r.	Zmiana	Dynamika r/r
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Wskaźniki rentowności:				
Marża zysku brutto ze sprzedaży	26,4%	25,2%		
Marża zysku ze sprzedaży	8,0%	8,4%		
Marża EBITDA	11,6%	12,1%		
Marża zysku netto	5,0%	6,9%		

* Wyniki Apator Mining sp. z o.o. zakwalifikowane zostały do działalności zaniechanej i zgodnie z MSSF nr 5 są one zaprezentowane oddzielnie od działalności kontynuowanej, wykazane pojedynczą kwotą zysku netto z działalności zaniechanej.

Powyższe wyniki różnią się w odniesieniu do wyników opublikowanych za IV kwartały 2017 r. z uwagi na dowiązane rezerwy, o których spółka informowała raportem bieżącym nr 16/2018.

Podsumowując, w 2017 r. w porównaniu do 2016 r. Grupa Apator odnotowała:

- bardzo dobre wyniki w kluczowym dla grupy segmencie pomiarowym, w tym:
  - w linii opomiarowania gazu, gdzie wysokiej dynamice sprzedaży (20% r/r) towarzyszył, głównie dzięki uzyskaniu efektów skali i automatyzacji, większy niż proporcjonalny wzrost EBITDA (36% r/r),
  - w linii opomiarowania ee, w której pomimo spadku obrotów, wynik EBITDA jest wyższy niż w 2016 r., co związane jest z poprawą struktury sprzedaży oraz działaniami mającymi na celu obniżenie kosztów produkcji,
- wysoką dynamikę sprzedaży eksportowej, dzięki której zwiększa się dywersyfikacja klientów, a ogranicza uzależnienie grupy Apator od polskiego sektora energetycznego.

Równocześnie wyniki 2017 r. pozostawały pod silnym wpływem czynników nietypowych, tj:

- dokonanych korekt jednorazowych na łączną wartość 22,3 mln zł na poziomie wyniku netto związanych głównie z:
  - rezerwą na poczet przewidywanej kary umownej (w związku z toczącymi się negocjacjami pomiędzy Konsorcjum z udziałem Apator Rector a Tauron Dystrybucja*),
  - zmianą modelu działania Apator Elkomtech (odpisy z tytułu prac rozwojowych, zapasów, prac w toku na skutek dostosowania bazy kosztowej do nowych warunków rynkowych),
  - rozliczaniem zaległych zleceń i prac badawczo-rozwojowych oraz rezerwami na naprawy gwarancyjne,
- podjętej decyzji o przyszłej sprzedaży ośrodka wczasowego w Rowach skutkującej ujęciem w sprawozdaniu za 2017 r. odpisem wartości księgowej majątku przeznaczonego do sprzedaży w wysokości 2,0 mln zł (który w sprawozdaniu za 2017 r. został wykazany w pozycji aktywa dostępne do sprzedaży).

*) co zostało szerzej opisane w punkcie 5 niniejszego Sprawozdania

W związku z wprowadzonymi korektami i dowiązaniem rezerw, wynik netto 2017 r. ukształtował się na poziomie niższym niż rok wcześniej.

Wpływ na wyniki 2016 r. również miały czynniki o charakterze nietypowym, tj:

- ujemnie - dokonana korekta wyników spółki Apator Rector na łączną wartość 7,8 mln zł na poziomie wyniku netto w wyniku realizacji kontraktów długoterminowych,
- dodatnio - dowiązanie aktywa z tytułu ulgi podatkowej związanej z prowadzeniem działalności na terenie specjalnej strefy ekonomicznej w wysokości 8,5 mln zł.

W związku z powyższym sumaryczny wpływ czynników nietypowych na wynik 2016 r. był pozytywny, a jednocześnie zdecydowanie niższy niż w 2017 r.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 12
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

W 2017 r. działania grupy Apator koncentrowały się m.in. na reorganizacji spółek Apator Elkomtech i Apator Rector (segment APS). W przypadku łódzkiego Elkomtechu prowadzone były działania optymalizujące strukturę kosztową, zaś priorytetem w kontekście Rectora była finalizacja kontraktów dla Energa Operator (zawarte porozumienie) oraz Tauron Dystrybucja (finalizacja mediacji). Realizowane działania wpłynęły na wyniki 2017 r.

2.4. Realizacja prognozy skonsolidowanych wyników finansowych na 2017 r.

Prognoza skonsolidowanych wyników finansowych na 2017 r., po dokonanej korekcie w dniu 16 listopada 2017 r., zakładała uzyskanie skonsolidowanych przychodów ze sprzedaży na poziomie 900-950 mln zł oraz skonsolidowanego zysku netto w wysokości 60-65 mln zł.

Po dniu bilansowym, tj. 17 kwietnia 2018 r. Emitent, biorąc pod uwagę brak możliwości realizacji prognozy, opublikował szacunek wyników za 2017 r. Zarząd podjął decyzję o zawiązaniu dodatkowych rezerw w poczet wyniku 2017 r. Rezerwy związane są z negocjacjami dotyczącymi zawarcia ugody sądowej pomiędzy Konsorcjum z udziałem Apator Rector sp. z o.o. a Tauron Dystrybucja SA (w tym kary umownej za zwłokę) oraz naprawami gwarancyjnymi.

Ostatecznie realizacja prognozy kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Dolne widełki prognoza na rok 2017	Realizacja prognozy	Zaawansowanie
Skonsolidowane przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	900 000	906 902*	101%
Skonsolidowany zysk netto	60 000	43 908	73%

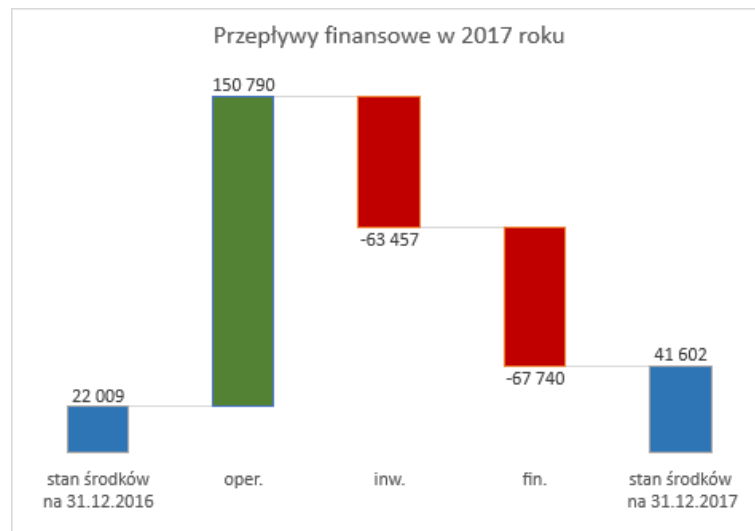
*) z uwzględnieniem przychodów z działalności zaniechanej

2.5. Analiza sytuacji finansowej

W zakresie przepływów pieniężnych na dzień 31 grudnia 2017 roku stan środków pieniężnych grupy Apator wynosił 41.602 tys. zł i w relacji do poziomu z 31 grudnia 2016 roku był wyższy o 19.593 tys. zł. Wzrost ten był głównie wypadkową:

- wysokiej konwersji EBITDA na przepływy z działalności operacyjnej wynikającej z poprawy efektywności kapitału obrotowego (spadek kapitału obrotowego w wyniku spływu zaległych należności i wzrostu zobowiązań),
- ujemnych przepływów z działalności inwestycyjnej w wyniku wcześniejszej zapłaty rat za nabycie udziałów spółki GWi (13,9 mln zł) oraz wydatków na nakłady inwestycyjne głównie na automatyzację procesów produkcyjnych,
- ujemnego salda przepływów finansowych związanego z obsługą kredytów i wypłatą dywidendy dla akcjonariuszy (33 mln zł).

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 13
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

2.5.1. Ocena zasobów finansowych

W 2017 roku, podobnie jak rok wcześniej, grupa Apator finansowała swoją działalność w większości kapitałem własnym, którego udział w sumie bilansowej wzrósł z poziomu 53% do 54%. W strukturze kapitałów obcych zwiększył się udział zobowiązań krótkoterminowych kosztem zadłużenia długoterminowego, co związane jest ze spłatą kolejnych rat kredytów inwestycyjnych oraz wzrostem poziomu pozostałych zobowiązań krótkoterminowych (gł. zobowiązań z tyt. faktoringu oraz zobowiązań inwestycyjnych) podczas gdy stan zobowiązań handlowych był na koniec 2017 r. o 4,5 mln zł niższy niż w 2016 r.

Sposób finansowania działalności grupy Apator przedstawiony został w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	2016 r.	2016 r.	Zmiana p. p.
	%	%	
Udział kapitału własnego w sumie bilansowej	54%	53%	1,0
Udział kapitału obcego w sumie bilansowej	46%	47%	- 1,0

Osiągane wyniki finansowe netto powodują w sposób ciągły przyrost kapitału własnego (wzrost w 2017 r. o 12.218 tys. zł w stosunku do 2016 r.), co również wpływa na jego stały udział w strukturze finansowania działalności przy wzrastającej rokrocznie sumie bilansowej.

Analiza płynności grupy Apator wskazuje na utrzymywanie wskaźników płynności na bezpiecznym poziomie. Zarówno w 2016 r., jak i w 2017 r. wskaźniki mieściły się w granicach poziomu optymalnego, co potwierdza, że grupa Apator nie miała problemów z terminową spłatą bieżących zobowiązań. Sytuacja finansowa grupy Apator jest stabilna, pozwala na prowadzenie działalności inwestycyjnej oraz dzielenie się zyskiem z akcjonariuszami w postaci dywidendy.

Wskaźniki	Formuła	2017 r.	2016 r.
Wskaźnik bieżącej płynności	Aktywa obrotowe/Zobowiązania i rezerwy krótkoterminowe	1,2	1,3
Wskaźnik płynności szybkiej	(Aktywa obrotowe- Zapasy)/Zobowiązania i rezerwy krótkoterminowe	0,8	0,8
Dług netto (tys. zł)	kredyty i pożyczki– środki pieniężne i ekwiwalenty – udzielone pożyczki	126 361	172 414

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 14
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Wskaźniki	Formuła	2017 r.	2016 r.
Dług netto / EBITDA	kredyty i pożyczki – środki pieniężne i ekwiwalenty – udzielone pożyczki krótkoterminowe/EBITDA	1,2	1,7
Capex (tys. zł)	Rzeczowe i niematerialne wydatki inwestycyjne	54 809	44 636
Kapitał obrotowy (tys. zł)	(Aktywa bieżące – środki pieniężne) – (Zobowiązania krótkoterminowe – krótkoterminowe kredyty i pożyczki)	154 136	207 015

Poziom długu netto grupy Apator zmniejszył się w porównaniu z końcem 2016 r. o 46 mln zł (tj. o 26,7%), co związane jest przede wszystkim z systematyczną spłatą zadłużenia (obniżenie stanu kredytów długoterminowych o 22,5 mln zł r/r) oraz wyższym poziomem gotówki (na koniec 2017 r. w porównaniu do 2016 r.). Dzięki spłacie zadłużenia, wskaźnik długu netto/EBITDA w 2017 r. zdecydowanie obniżył się i kształtuje się na poziomie 1,2 (w porównaniu do 1,7 w 2016 r.). Zdecydowanie obniżył się również kapitał obrotowy (o 25,6% r/r), co związane jest z poprawą jego efektywności (obniżenie poziomu należności i zapasów, wzrost poziomu zobowiązań).

2.5.2. Ocena zarządzania zasobami finansowymi:

Zarządzanie zasobami finansowymi w grupie Apator odbywa się w sposób rozproszony, oddzielnie w każdej ze spółek grupy w oparciu o następujące kryteria:

- weryfikowanie sytuacji finansowej obecnych i potencjalnych klientów (korzystanie z publikowanych informacji w Monitorze Sądowym i Gospodarczym oraz z raportów wywiadowni gospodarczych),
- zarządzanie kredytem kupieckim w oparciu o przyjęte zasady,
- monitorowanie stanu rozliczeń z kontrahentami,
- stosowanie procedury windykacji przeterminowanych należności,
- ustalanie możliwie korzystnych umownych terminów regulowania zobowiązań,
- optymalne zarządzanie obszarem finansowania handlu.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa finansowego w poszczególnych krajowych spółkach GK Apator funkcjonuje kredyt parasolowy przeznaczone na bieżące finansowanie działalności oraz limity na gwarancje i akredytywy. Kredyt pozwolił na elastyczne zarządzanie płynnością w grupie, ujednoczenie warunków cenowych bieżących operacji bankowych, korzystanie z efektów usługi wirtualnej kompensacji sald, co dodatkowo przynosi grupie korzyści finansowe. Ponadto w celu przeciwdziałania potencjalnym nieprawidłowościom w zarządzaniu zasobami finansowymi, przyjęto w spółkach grupy Apator zasady postępowania w obszarach: sprzedaż, kredyt kupiecki, monitorowanie należności, bieżące informacje dla zarządu o sytuacji finansowej.

Ponadto celem zapewnienia właściwej koordynacji działań w obszarze finansów w grupie Apator funkcjonuje Komitet Finansowy, w którego skład wchodzi przede wszystkim główni księgowi oraz dyrektorzy ds. finansów poszczególnych spółek zależnych grupy Apator. Do zadań Komitetu należy analiza potrzeb rozwoju finansowego w grupie Apator, analiza i monitorowanie otoczenia regulacyjnego oraz wypracowanie jednolitych standardów w procesach finansowych. Ponadto w celu wsparcia mechanizmów kontrolnych i jednolitego zarządzania ryzykiem finansowym w grupie powołany jest Komitet ds. Ryzyk Finansowych. W skład Komitetu wchodzi pracownicy pionów finansowych Apator SA i spółek zależnych. Zadaniem Komitetu jest:

- monitorowanie zabezpieczenia ekspozycji walutowej, odsetkowej oraz polityki hedgingowej,
- rekomendowanie poziomu kursów budżetowych wraz z analizą zmian w kursach spot,
- analizowanie ryzyk przy zabezpieczaniu stóp IRS,
- analiza trendów i sytuacji na rynkach walutowych,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 15
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Podstawowym założeniem dotyczącym zarządzania zasobami finansowymi grupy Apator jest utrzymanie silnej i bezpiecznej pozycji w zakresie płynności finansowej poszczególnych spółek. Utrzymanie płynności finansowej jest podstawą zaufania ze strony partnerów handlowych, kredytodawców i rynku oraz pozwala na realizację zakładanych planów. Jest także podstawą przyszłego rozwoju każdej spółki i całej grupy Apator. Spółki na bieżąco monitorują wielkości mające wpływ na wysokość zasobów finansowych dążąc do maksymalnego przyspieszenia przepływu gotówki, zarówno poprzez analizę cykli obrotu zapasami, jak i możliwie najszybsze inkasowanie należności.

W trakcie 2017 r. wdrożono nowy model zarządzania w obszarze finansów w grupie Apator, co sprzyja rozwojowi procesu finansów jako funkcji wsparcia.

3. Prognoza skonsolidowanych wyników finansowych na 2018 r.

Prognoza skonsolidowanych wyników finansowych na 2018 rok przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Prognoza na rok 2018	Wykonanie 2017 roku	Dynamika
Skonsolidowane przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	850 000 – 880 000	906 902*	94% - 97%
Skonsolidowany zysk netto	65 000 – 70 000	43 908	148% - 159%

*) z uwzględnieniem przychodów z działalności zaniechanej

Prognoza 2018 roku oparta jest na następujących, głównych założeniach:

- wyniki obejmują działalność kontynuowaną i działalność zaniechaną (zakończenie dezinvestycji w Apator Mining),
- zakładany jest wzrost rentowności m. in. poprzez poprawę wyników w spółkach Apator Rector i Apator Elkomtech,
- zawarcie umowy z Tauron Dystrybucja SA przez Apator Rector,
- brak zdarzeń jednorazowych,
- średnie kursy walutowe: 4,17 PLN/EUR; 3,60 PLN/USD; 4,80 PLN/GBP.

4. Sytuacja w branży oraz perspektywy rozwoju działalności z uwzględnieniem elementów strategii

Wśród czynników, które w największym stopniu będą determinować rozwój grupy Apator w perspektywie kolejnych okresów, należy wymienić:

- sytuację makroekonomiczną,
- kształtowanie się kursów walut USD (koszty zakupu materiałów elektronicznych), EUR i GBP (przychody ze sprzedaży eksportowej),
- efekty realizowanej polityki zabezpieczenia kursów walut,
- prace nad aktualizacją strategii działalności grupy Apator na lata 2019 – 2023,
- kontynuacja działań z 2017 r. w zakresie zmian w procesie produkcji w Apator SA ukierunkowane na zwiększenie mocy produkcyjnych, wzrost wydajności, obniżanie kosztów oraz wdrożenie programu rozwoju dostawców (dywersyfikacja źródeł, stały monitoring pod kątem cen i jakości),
- rozpoczęcie działań w zakresie zwiększenia efektywności operacyjnej w dwóch centrach produkcyjnych: Apator Powogaz SA i Apator Metrix SA,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 16
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- zamiar połączenia spółek Apator Elkomtech SA z Apator Control sp. z o.o. w celu wzrostu efektywności zarządzania oraz uzyskanie efektów synergii w obszarze operacyjnym poprzez optymalne wykorzystanie zasobów tych spółek,
- stały przegląd portfela produktowego i jego optymalizacja pod kątem obniżki TKW – redesign to cost,
- wygaszanie działalności Apator Mining poprzez sprzedaż majątku produkcyjnego – wyniki spółki będą miały marginalny wpływ na wyniki finansowe grupy Apator.

Segment pomiarowy - linia opomiarowania energii elektrycznej:

Do głównych czynników wpływających na wielkość rynku opomiarowania energii elektrycznej w Polsce należą:

- stałe wymiany legalizacyjne elektronicznych liczników komunalnych (w związku z upływem okresu legalizacji),
- podnoszenie efektywności energetycznej, elastyczności zużycia energii i elastyczności sieci,
- nowe regulacje dotyczące motoryzacji elektrycznej,
- dynamika rozwoju gospodarczego i rozwoju budownictwa,
- brak regulacji i opóźnienia we wdrażaniu Smart Meteringu.

Wg danych GUS krajowy rynek liczników energii wzrósł w 2017 roku o około 1,4%.

Sytuację na rynkach zagranicznych określają natomiast:

- zaawansowane wdrożenia Smart Meteringu, szczególnie w Europie Zachodniej (np. Francja, Norwegia),
- rozpoczęcie roll-outów dla liczników komunalnych nowej generacji (z komunikacją) na rynku niemieckim,
- rozpoczynające się wymiany na liczniki II generacji m.in. w takich krajach, jak Szwecja, Włochy,
- schyłkowy charakter i słabe perspektywy dla liczników tradycyjnych (indukcyjnych), których sprzedaż w Europie będzie systematycznie wygasać,
- stopniowe przechodzenie na liczniki smart także w segmencie komunalnym.

W odpowiedzi na panujące trendy rynkowe, na rynku krajowym grupa Apator dostarcza przede wszystkim liczniki energii elektrycznej w technologii statycznej, która obecnie odgrywa dominującą rolę. Na rynkach zagranicznych grupa dostarcza liczniki statyczne oraz duże wolumeny liczników ze schyłkową już obecnie technologią indukcyjną (Belgia, Austria, Maroko, Niemcy, Kolumbia). W związku z powyższym grupa posiada portfel zamówień w zakresie liczników energii elektrycznej (obecny backlog: Energa Operator, PGE, Tauron Dystrybucja, innogy) oraz w zakresie liczników indukcyjnych (Belgia, Austria), które jeszcze w perspektywie kolejnych okresów będą miały istotny wpływ na uzyskiwane wyniki. Równocześnie kontynuowane są działania związane ze zwiększeniem automatyzacji procesów produkcyjnych i poprawą efektywności operacyjnej oraz optymalizacją portfela produktowego (redesign to cost).

Oferta grupy Apator obejmuje również liczniki inteligentne i systemy zdalnego odczytu, które w Polsce dostarczane były m.in. w ramach projektu Smart City Wrocław i kontraktu realizowanego dla PKP Energetyka. Obecnie jednak - z powodu opóźnień we wdrażaniu Smart Meteringu w Polsce - szans sprzedażowych w tym obszarze trzeba szukać przede wszystkim na rynkach zagranicznych.

W związku z powyższym celem grupy Apator jest utrzymanie silnej pozycji na rynku polskim i uczestnictwo w kształtowaniu rozwiązań w zakresie Smart Meteringu, natomiast na rynkach zagranicznych działania koncentrują się na:

- udziale w przetargach na rynku niemieckim (w obecnych przebrojeniach oraz przyszłych wymianach legalizacyjnych),
- poszerzaniu obecności na innych rynkach zagranicznych,
- oportunistycznym wejściu w małe projekty na pozostałych rynkach europejskich.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 17
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Segment pomiarowy - linia opomiarowania wody i ciepła:

Rynek opomiarowania wody i ciepła w Polsce charakteryzuje:

- duże rozproszenie po stronie popytu,
- podział na trzy główne segmenty (grupy odbiorców): 1. Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, 2. Wodociągi, 3. Sieci ciepłownicze,
- stabilna dynamika wzrostu (średnio ok 4-5% r/r), związana z rozwojem budownictwa, a w przypadku ciepłomierzy także z likwidacją niskich emisji skutkującą wzrostem liczby przyłączeń do sieci ciepłowniczych (przy czym znaczenie tego czynnika w Polsce systematycznie wzrasta),
- konkurencja zarówno ze strony firm lokalnych, jak i dostawców zagranicznych.

Wg danych GUS w segmencie wodomierzy w 2017 roku odnotowano wzrost ok. 11,7% rok do roku.

Coraz silniej zaznaczają się również trendy związane z:

- spadkiem popytu na podzielniki kosztów związanym z nasyceniem tego segmentu rynku,
- wzrostem zapotrzebowania na ciepłomierze elektroniczne,
- popytem na coraz dokładniejsze metody pomiaru, jakimi są wodomierze ultradźwiękowe,
- wzrostem popularności technologii smart zarówno w odniesieniu do wodomierzy, jak i ciepłomierzy,
- wzrostem popularności (w obszarze wody i ciepła) technologii chmurowych (IoT) z odczytem radiowym lub komórkowym,

przy czym dwa ostatnie czynniki dotyczą w jeszcze większym stopniu niż Polski rynków zagranicznych. Do głównych czynników wpływających na sytuację na rynku opomiarowania wody i ciepła za granicą należą również:

- wzrost zainteresowania technologiami ultradźwiękowymi oraz szerokim zakresem możliwości komunikacji zdalnej pozwalającej na Smart Metering,
- planowane wymiany wodomierzy mechanicznych na ultradźwiękowe w krajach Bliskiego Wschodu (Arabia Saudyjska, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Jordania),
- programy pomocowe z UE i Banku Światowego dla krajów afrykańskich przeznaczone na poszerzenie dostępu do wody pitnej,
- wzrost świadomości wśród użytkowników, jak również zmiany w legislacjach np. wprowadzanie obowiązkowego opomiarowania ciepła (Czechy, Francja).

W odpowiedzi na zapotrzebowanie ze strony odbiorców spółka Apator Powogaz:

- rozszerzyła portfel produktowy o nowy wodomierz ultradźwiękowy ULTRIMIS,
- prowadzi dalsze intensywne prace badawcze nad opracowaniem kolejnych rodzin wyrobów ultradźwiękowych (Apator Powogaz – Apator Miitors), rozwojem systemów telemetrycznych GSM (Apator Telemetry),
- wchodzi na nowe rynki w Europie (Mołdawia, Islandia) i oportunistycznie w Afryce.

W wyniku podejmowanych działań udało się m.in. skompensować (związany z sytuacją polityczną) spadek sprzedaży do Rosji, która w poprzednich latach była istotnym rynkiem dla linii opomiarowania zarówno wody, jak i ciepła. Obecnie sprzedaż na rynku rosyjskim zastąpiona została z powodzeniem przez sprzedaż na inne rynki, szczególnie w Europie Zachodniej.

Segment pomiarowy - linia opomiarowania gazu:

Sytuację linii opomiarowania gazu w Polsce charakteryzuje przede wszystkim:

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 18
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- stabilna dynamika rynku ok 1,5% r/r, zgodnie z cyklem wymian gazomierzy,
- monopol po stronie popytu (jeden główny klient PSG) przy równoczesnej niezbyt nasilonej liczebnie konkurencji po stronie podaży,
- ustabilizowanie polityki cenowej, po długim okresie spadkowym,
- brak istotnego zainteresowania gazomierzami inteligentnymi. Trwają analizy nad zasadnością wdrożenia zdalnego odczytu w technologii GSM dla wybranych klientów z taryfy W3.

W 2017 r. odnotowano wg GUS spadek o 21% r/r, który jest związany prawdopodobnie z rzadkimi przetargami (raz na 2-3 lata) jedynej firmy zamawiającej oraz ze zmianami w budownictwie (ograniczenie liczby nowych przyłączy gazowych na rzecz energii elektrycznej).

Na kluczowych dla Apator Metrix rynkach Europy Zachodniej obserwuje się nieustanny wzrost zapotrzebowania (a w konsekwencji sprzedaży) na gazomierze z dodatkowymi funkcjonalnościami (zdalny odczyt, funkcje odcinania przepływu gazu, korekcja temperatury i ciśnienia), pojawia się również coraz więcej zapytań o gazomierze statyczne w technologii ultradźwiękowej i masowotermicznej. Do Holandii, pierwszego rynku w Europie, na którym regulator wymusił zastosowanie gazomierzy inteligentnych zamiast tradycyjnych, dołączyły Francja, Wielka Brytania i Włochy, czyli największe rynki gazomierzy w Europie, ale także mniejsze, jak Luksemburg i Belgia. W pozostałych krajach UE trwają analizy ekonomiczne i prace nad regulacjami prawnymi umożliwiającymi zastosowanie gazomierzy inteligentnych. W dłuższej perspektywie należy spodziewać się przechodzenia na rozwiązania typu smart w większości krajów UE. W konsekwencji wdrażania inteligentnego opomiarowania, można również zaobserwować nowe tendencje:

- przetargi łączone na inteligentne gazomierze i liczniki energii elektrycznej (tzw. dual fuel),
- aukcje elektroniczne i konsolidowanie zamówień przez różnych OSD w ramach jednego przetargu,
- konieczność zdobywania dodatkowych certyfikatów potwierdzających bezpieczeństwo przekazywania danych oraz interoperacyjności liczników,
- znaczący spadek cen gazomierzy, szczególnie na rynkach włoskim, brytyjskim i holenderskim. Dotyczy to zarówno gazomierzy tradycyjnych, jak i inteligentnych.

Na pozostałych rynkach Europy Zachodniej oraz Wschodniej, na których operuje Apator Metrix, dominuje w dalszym ciągu sprzedaż gazomierzy miechowych bez komunikacji, której roczna dynamika wzrostu wynosi ok 1%. Na rynkach tych silniej niż w Polsce odczuwana jest jednak presja cenowa.

Dostosowując się do aktualnej sytuacji rynkowej grupa Apator prowadzi własne prace projektowe i rozmowy handlowe z potencjalnymi nowymi partnerami mające na celu przygotowanie gazomierzy inteligentnych na rynki europejskie, takie jak Wielka Brytania, Holandia, Włochy, Belgia i Niemcy. Ponadto realizuje wspólnie z partnerami znaczące kontrakty na dostawy gazomierzy inteligentnych na rynek holenderski oraz brytyjski prowadząc równocześnie poszukiwania nowych, perspektywicznych kierunków sprzedaży. Podejmowane są także inicjatywy kosztowe i produkcyjne: automatyzacja procesów produkcyjnych mające na celu zwiększenie skalowalności produkcji i poprawę efektywności operacyjnej.

Segment automatyzacji pracy sieci – linie ICT oraz sterowania i nadzoru:

Popyt na usługi w segmencie APS w Polsce jest pochodną dotychczasowych inwestycji, w efekcie których:

- wdrażanie systemów ZMS zostało zrealizowane w części OSD,
- wdrażanie systemu SCADA w energetyce zostało praktycznie zakończone, ale do wykonania pozostają prace związane z centralizacją systemów wdrożonych w regionach, które nie są jeszcze istotnie zaawansowane,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 19
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- zrealizowano pewne projekty w obszarze automatyzacji pracy sieci elektroenergetycznych średniego napięcia (m.in. inwestycje w rozdzielnie średniego napięcia, sterowniki do tych rozdzielni oraz złącza kablowe) w związku z wprowadzeniem regulacji jakościowej URE,
- dobre perspektywy sprzedaży w kolejnych okresach stwarzają aktywne systemy zarządzania majątkiem (EAM),
- odczuwany jest coraz większy popyt na zautomatyzowaną aparaturę łączeniową Sn.

Równocześnie jednak, w wyniku spadku inwestycji (m.in. w stacje transformatorowe) oraz zmiany preferencji inwestycyjnych Operatorów Systemów Dystrybucyjnych (OSD), nastąpił istotny spadek poziomu zamówień w szczególności na rozwiązania informatyczne w linii sterowania i nadzoru. Pochodną spadku popytu jest wzrost konkurencji pomiędzy dostawcami i postępująca erozja cenowa. Sytuacja ta w bezpośredni sposób odbiła się na bieżących wynikach spółki Apator Elkomtech. W odpowiedzi na zmieniającą się sytuację rynkową, w celu dostosowania się do przejściowych trudnych warunków, grupa Apator przeprowadziła działania restrukturyzacyjne dopasowujące skalę działalności (w obszarze sterowania i nadzoru) do aktualnego poziomu popytu i trendu spadających cen (poprzez redukcję kosztów działalności, weryfikację kierunków rozwoju w zakresie produktów oraz optymalizację struktury organizacyjnej). Działania te, chociaż przejściowo pogorszyły wynik spółki Apator Elkomtech (korekty jednorazowe) w 2017 roku, zapewnią docelową poprawę rentowności w zmienionych warunkach rynkowych. Realizowane są prace nad nowymi rozwiązaniami w ramach nowych kierunków i nowych sektorów (4GRID Inspect – nowy produkt – rozłączniki bezpiecznikowe jako wspólne rozwiązanie dla linii nn bezpośrednio eksportujące dane do SCADY, rozwiązania chmurowe).

Z kolei na wyniki 2017 roku w Apator Rector wpływ miała przede wszystkim realizacja opóźnionych kontraktów długoterminowych i negocjacje z Tauron Dystrybucja SA w zakresie zawarcia ugody, natomiast o wynikach kolejnych okresów decydować będą również efekty prac mających na celu poszukiwanie nowych możliwości sprzedaży i pozyskanie nowych zleceń.

W najbliższych latach w segmencie automatyzacji pracy sieci należy spodziewać się:

- rosnącego popytu na rynku ICT ze spółek dystrybucyjnych (z obszaru energetyki, wodociągów i gazu) na usługi ewidencji majątku sieciowego i budowy cyfrowych modeli sieci w systemach klasy GIS oraz systemu aktywnego zarządzania majątkiem,
- dużego zapotrzebowania na prace związane z aktualizacją danych i unowocześnieniem wdrożonych już systemów oraz usługami utrzymania, serwisu i analizy danych,
- wzrostu inwestycji w proces uzupełniania aparatury sterowniczej w głębi sieci (w związku z koniecznością ograniczenia współczynników SAIDI i SAIFI), przy czym inwestycje OSD w automatyzację pracy sieci będą w ścisły sposób powiązane z inwestycjami w infrastrukturę IT,
- ewolucji systemów w kierunku rozwiązań coraz bardziej inteligentnych, czego przejawem są już obecnie coraz silniej odczuwane trendy związane ze wzrostem zainteresowania nowymi rozwiązaniami (m.in. rozwiązania chmurowe, sztuczna inteligencja) oraz pojawieniem się nowych segmentów rynku (m.in. smart cities, inteligentne sieci wod-kan),
- rosnącego zainteresowania ze strony przemysłu na Mikro-SCADy.

Segment automatyzacji pracy sieci - linia łączeniowa:

Bieżącą sytuację linii łączeniowej w Polsce charakteryzuje przede wszystkim:

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 20
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- podział na trzy główne segmenty (grupy odbiorców): 1. segment hurtowni elektrycznych, 2. segment integratorów (przedsiębiorstwa działające w sektorze energetycznym i przemysłowym), 3. segment prefabrykatorów (firmy działające w sektorze energetycznym i przemysłowym),
- duża konkurencja ze strony silnych technologicznie firm europejskich,
- modernizacja sieci energetycznej pod hasłem „smart grid - inteligentne sieci energetyczne” dofinansowywana w znacznym stopniu przez UE, co oznacza zwiększenie nacisku na zapotrzebowanie na inteligentne urządzenia z linii łączeniowej.

Równocześnie na wielkość rynku silnie oddziałują:

- stan branży budowlanej, a w szczególności liczba wydanych pozwoleń na budowę (w 2017 roku przyrost o 7,8%),
- liczba oddawanych do użytku budynków i mieszkań oraz popyt zgłaszany przez firmy elektroinstalacyjne,
- inwestycje infrastrukturalne, takie jak nowe i modernizowane obiekty przemysłowe, biurowe i usługowe, budynki i budowle użyteczności publicznej, główne punkty zasilania i sieci elektroenergetyczne.

Za granicą popyt na produkty tradycyjne utrzymuje się głównie w Europie Wschodniej, na Bałkanach i na bardziej oddalonych rynkach, m.in. w Indonezji. Coraz częściej pojawiają się zapytania oraz dokonywane są sprzedaże pilotażowe na nowe rynki azjatyckie i Ameryki Południowej. Na rynkach zachodnich częściej poszukiwane są już produkty inteligentne (m.in. rozłączniki z modułem do monitoringu), jednakże rynki te (w szczególności rynek niemiecki) są rynkami hermetycznym, dbającymi o dostarczanie wyrobów od krajowego producenta. Trend związany z rozwojem inteligentnych sieci energetycznych w najbliższym czasie również pojawi się na najbardziej rozwijających się rynkach wschodnich (Litwa, Łotwa, Ukraina), dla których rynek niemiecki i polski jest wyznacznikiem.

W odpowiedzi na sytuację rynkową, Apator kontynuuje dostawy tradycyjnych rozwiązań zarówno w kraju, jak i na rynkach zagranicznych. Jednak obecnie nacisk został położony na rozwój rozłączników „inteligentnych” typu smart dedykowanych do aplikacji, w których wymagany jest monitoring rozdzielnic nN oraz wysoka niezawodność pracy i bezpieczeństwo obsługi. Z tego względu podejmowane są dalsze działania rozwojowe mające na celu dalszą dywersyfikację oferty i rozszerzenie jej o kolejne produkty inteligentne. W tym zakresie Apator dokonał już istotnego postępu tworząc własny innowacyjny system monitorowania rozdzielni nN pod nazwą „4grid INSPECT”, który umożliwia tworzenie inteligentnych systemów nadzoru stacji SN/nN będącego jednym z elementów inteligentnych sieci powszechnie znanych jako smart grid. Jest to rozwiązanie integrujące wyroby Apator SA z systemem nadzoru oferowanym przez Apator Elkomtech SA. Wspólny innowacyjny system „4grid INSPECT” pozwala na bezpieczną dystrybucję energii wraz z pełnym pakietem informacji o jej jakości i stanie zamontowanych komponentów. Jest to system, który jednocześnie wychodzi naprzeciw oczekiwaniom rynku energetycznego i przemysłowego.

Działalność niezaliczana do podstawowej (pozostała) - linia aparatury sterowniczej:

Rynek w Polsce w segmencie aparatury sterowniczej charakteryzuje się przede wszystkim:

- dużym rozdrobnieniem i bardzo silną konkurencją,
- silnym uzależnieniem od koniunktury w przemyśle i od poziomu inwestycji w wybranych sektorach.

Z uwagi na specjalizację grupy Apator, na jej sytuację w segmencie aparatury sterowniczej najsilniej oddziałuje stan koniunktury w przemyśle ciężkim, w tym w górnictwie i hutnictwie. Odsuwanie w czasie planowanych modernizacji i inwestycji w tych sektorach powoduje, że popyt na systemy automatyki napędowej i układy rozdzielczo-sterownicze utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie, co przy nasilającej się konkurencji utrudnia realizację zyskowej sprzedaży. W odpowiedzi grupa Apator poszukuje nowych możliwości sprzedaży, pracuje nad nowymi rozwiązaniami kierując swoją ofertę do nowych – bardziej perspektywicznych niż dotychczasowe – branż.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 21
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

5. Czynniki ryzyka i zagrożeń

Zarządzanie ryzykiem w grupie Apator ma na celu zapewnienie, że wszystkie istotne czynniki ryzyka są na bieżąco identyfikowane, analizowane i kontrolowane.

Kolejność, w jakiej poniżej zostały przedstawione główne ryzyka, nie odzwierciedla prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Poniższe zestawienie zawiera najistotniejsze, zdaniem spółki dominującej, ryzyka związane z działalnością biznesową grupy.

■ Ryzyka związane ze specyfiką branży:

– Spowolnienie inwestycji w polskim sektorze dystrybucji energii elektrycznej

Restrukturyzacja polskiego sektora górniczego (np. utworzenie PGG i zobowiązania z tym związane) w dużej części finansowana ze środków polskich grup energetycznych wpłynęła na modyfikacje strategii inwestycyjnych OSD. Ponieważ operatorzy sieci nie mogą ograniczyć inwestycji w nowe przyłącza i rozbudowę sieci (są to wydatki "sztywne"), nowe strategie zakładają czasowe ograniczenie wydatków inwestycyjnych związanych z innowacyjnymi technologiami, w tym automatyzacją pracy sieci.

– Koncentracja klientów

Ryzyko związane jest z istotnym udziałem w przychodach grupy Apator klientów, którymi są polskie koncerny energetyczne. Sytuacja w tym sektorze bezpośrednio i istotnie oddziałuje na działalność grupy Apator.

W celu zmniejszenia powyższego ryzyka koncentracji klientów, grupa prowadzi ekspansję na rynkach zagranicznych i poszukuje dla wybranych produktów i usług szans sprzedażowych w innych branżach np. przemysłowych.

– Brak referencji i wystarczających doświadczeń w smart meteringu

Rozwój inteligentnych sieci w Polsce jest bardzo opóźniony, co związane jest z brakiem implementacji do prawa polskiego nałożonych dyrektywą UE zobowiązań do zainstalowania 80% liczników smart do 2020 roku, w tym brakiem stosownych aktów prawnych zatwierdzających specyfikacje technicznych oraz kierunkowego planu wdrożenia (roadmapy) smart meteringu. Ponadto sam proces oczekiwania na zatwierdzenie nowych wymagań/specyfikacji, prekwalfikacji lub certyfikacji może być długi.

Uruchomione do tej pory wdrożenia pilotażowe zakończyły się i nie ma obecnie ich kontynuacji. W związku z tym grupa nie miała szans na dużą sprzedaż liczników smart w kraju i zrealizowała wdrożenia pilotażowe w małej i średniej skali – np. w ramach kontraktów Smart City Wrocław i PKP Energetyka. Jednak zdobyte dotychczas doświadczenia i referencje w smart meteringu mogą okazać się niewystarczające dla potencjalnych klientów.

Mimo to, grupa rozwija i pracuje nad ofertą produktową i angażuje się we współpracę z polskimi organizacjami branżowymi (np. PTPiREE, KIGEIT), które mają wpływ na kreowanie i zatwierdzanie standardów technicznych w zakresie smart meteringu w Polsce.

– Spadkowy trend cen w zakresie liczników gazu i energii elektrycznej

W wyniku komodytyzacji rozwiązań i technologii, bardzo konkurencyjnego rynku oraz dużej siły zakupowej operatorów systemów dystrybucyjnych (centralizacja zakupów, uzupełnienie przetargów systemem aukcyjnym, alokacja kontraktów 1-2 letnich u jednego dostawcy) na rynku liczników energii elektrycznej i gazu utrzymuje się od dłuższego czasu spadkowy trend w zakresie cen. Na rynku opomiarowania gazu można zauważyć spadek rentowności niemalże we wszystkich krajach, ale najbardziej widoczny jest w takich krajach jak: Włochy, Portugalia.

Grupa Apator w celu dostosowania się do panujących warunków rynkowych pracuje nad optymalizacją swojej oferty produktowej, w tym szczególnie pod kątem obniżki TKW – redesign to cost.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 22
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

– Nowelizacja Ustawy Prawo o miarach

Ustawa wprowadza możliwość dokonywania legalizacji ponownej jednorodnej partii przyrządów pomiarowych metodą statystyczną. Metoda ta polega na losowym pobraniu z każdej jednorodnej partii przyrządów pomiarowych próbki tych przyrządów i sprawdzeniu każdego egzemplarza przyrządu pomiarowego z pobranej próbki. Obecnie legalizacja ponowna przyrządu pomiarowego może być wykonana wyłącznie poprzez sprawdzenie każdego egzemplarza przyrządu pomiarowego.

Powyższa Ustawa, wprowadzona od 2 czerwca 2017 r. obowiązuje w pierwszej kolejności dla liczników gazu, a w dalszej kolejności dla liczników energii elektrycznej i może w przyszłości wpłynąć na zmniejszenie liczby ogłaszanych przetargów przez operatorów systemów dystrybucyjnych.

– Zmiany gospodarcze i polityczne

Znaczący wpływ na sprzedaż grupy Apator ma kształtowanie się sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju i na rynkach zagranicznych. W ostatnich latach największy taki wpływ miała sytuacja polityczna w Rosji, która spowodowała znaczny spadek przychodów z tego rynku w grupie Apator. Kolejny istotny wpływ miały zmiany organizacyjne w spółkach pozostających pod kontrolą Skarbu Państwa, co spowodowało przejściowe wstrzymanie decyzji odnośnie kluczowych kierunków rozwoju i inwestycji OSD, których skutki są odczuwalne do dzisiaj.

Spółki grupy Apator obecnie koncentrują się na umacnianiu pozycji rynkowej w obszarze EMEA, w którym odnotowane były istotne wzrosty sprzedaży. Spółki na bieżąco monitorują sytuację polityczną i starają się z wyprzedzeniem reagować na niekorzystne symptomy, szukając aktywnie innych kierunków sprzedaży lub dostaw zaopatrzeniowych.

- **Ryzyka strategiczne** - ryzyka strategiczne wiążą się z wyborem kierunków rozwoju i realizacją przyjętych celów. Obecnie realizowane są prace nad aktualizacją strategii. Główne ryzyka strategiczne:

– Ryzyko wpływu potencjalnych akwizycji znaczących podmiotów

Grupa Apator, zgodnie z przyjętą strategią działalności, poszukuje szans akwizycyjnych, które zapewnią pozyskanie kluczowych kompetencji, wzmocnienie pozycji na wybranych rynkach i rozwój grupy kapitałowej. Z chwilą, gdy dokonane zostanie przejście lub fuzja innego podmiotu, proces pełnego zintegrowania tejże jednostki może być obciążony wieloma ryzykami, np. odejścia kluczowych pracowników, utraty części klientów, wysokich kosztów całego procesu integracji, bądź barierą związaną z kulturą organizacyjną skutkującą niewykorzystaniem potencjału wynikającego z przejścia lub brakiem możliwości zrealizowania korzyści z tytułu synergii i wspólnych celów strategicznych. Grupa dokonuje oceny potencjalnych przejęć i akwizycji, a realizacja takich transakcji wymaga szczególnego zaangażowania kierownictwa wysokiego szczebla i może się wiązać ze znaczącymi kosztami związanymi z identyfikacją i oceną kandydatów do przejścia, negocjowaniem umów i integracją przejmowanych podmiotów. Dla przeprowadzenia takich transakcji grupa Apator może wymagać dodatkowego finansowania, co również może mieć wpływ na wyniki finansowe grupy. Korzyści z potencjalnych przejęć zależeć będą m.in. od zdolności do integracji przejmowanych podmiotów w struktury grupy kapitałowej. Przyszłe nabycia związane są również z nabywaniem nowych, innowacyjnych technologii, co z kolei wiąże się z ryzykiem ich wdrożenia i uprodukcjonienia. Ponadto wraz z akwizycją może pojawić się ryzyko wystąpienia zobowiązań niezidentyfikowanych w procesie due diligence – jednak przed takim ryzykiem Apator stara się zabezpieczać w umowach kupna sprzedaży akcji/udziałów.

– Ryzyko utraty wartości przejętych aktywów

Wartość firmy jest wykazywana jako składnik aktywów i przynajmniej raz w roku poddawana jest testowi na utratę wartości. Wartość firmy jednostek zależnych na dzień 31.12.2017 r. w sprawozdaniu skonsolidowanym wynosi 119,6 mln zł, w tym:

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 23
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- Apator Rector - 43,1 mln zł,
- Apator Elkomtech – 34,4 mln zł,
- Apator Powogaz – 17,9 mln zł,
- Apator Miitors – 18,2 mln zł,
- GWI – 3,3 mln zł,
- pozostałe spółki – 2,7 mln zł.

Ryzyko związane jest z ewentualnym zmniejszeniem potencjału do generowania gotówki przez jednostki zależne/jednostki generujące gotówkę (CGU) w przedziale czasu określonym perspektywą biznes planu.

Sposób przeprowadzania oraz wyniki testu na utratę wartości opisane zostały w punkcie 8.4 Skonsolidowanego rocznego sprawozdania finansowego.

- **Ryzyka operacyjne** - wiążą się z ograniczeniem lub utratą możliwości produkcji produktów i świadczenia usług:

- **Ryzyka związane ze spółką Apator Rector i ich wpływem na wyniki grupy Apator**

Spółka Apator Rector realizuje dwa duże projekty informatyczne dla Energa Operator i Tauron Dystrybcja rozpoczęte odpowiednio w 2010 i 2012 roku. Obydwa projekty są istotnie opóźnione, a w ich efekcie spółka poniosła straty netto w latach 2014 - 2017 r. i utrzymuje wysoki poziom zadłużenia (41 mln zł na koniec 2017 r., z czego 30,1 mln zł stanowi dług wewnętrzny wobec Apator SA).

Obecnie trwa realizacja podpisanego porozumienia z Energa Operator. Przewidywany termin zakończenia projektu to trzeci kwartał 2018 r.

W projekcie realizowanym dla Tauron Dystrybcja, w związku z wezwaniem do solidarnej zapłaty kary umownej w wyniku zwłoki w realizacji umowy w łącznej wysokości 30,2 mln zł, Konsorcjum realizujące projekt (z udziałem Apator Rector) podjęło negocjacje z TD mające na celu zawarcie ugody, a w konsekwencji zamknięcie i ostateczne rozliczenie umowy. Równolegle realizowane były działania mające na celu uregulowanie wszelkich ewentualnych kwestii spornych pomiędzy członkami Konsorcjum. Proces negocjacji ugody jest obecnie bardzo zaawansowany. Na 25 maja (z terminem rezerwowym 8 czerwca) br. zaplanowane zostało posiedzenie sądu, na którym planowane jest potwierdzenie jej wynegocjowanych warunków. W związku z toczącymi się negocjacjami, w ciężar wyniku za 2017 r. zawiązana została dodatkowa rezerwa na poczet przewidywanej kary umownej.

Przedłużanie się mediacji opóźnia spływ należności z Tauron Dystrybcja pogarszając tym samym sytuację finansową Apator Rector, w związku z czym spółka skorzystała z dodatkowego wsparcia w postaci pożyczek od Apator SA. Udzielone wsparcie pozwoliło na ograniczenie zadłużenia zewnętrznego i ryzyka z nim związanego oraz poprawę bieżącej płynności.

Równocześnie, chociaż do momentu zakończenia obu opóźnionych kontraktów, ich pełnej i jak najszybszej realizacji podporządkowana jest zdecydowana większość zasobów Apator Rector, zarząd spółki podejmuje intensywne działania mające na celu poprawę uzyskiwanych wyników oraz obronę wartości spółki. Apator Rector pozyskuje nowe zlecenia od klientów sektora energetycznego, a dzięki wytworzonym systemom i doświadczeniu może uczestniczyć w nowych przetargach związanych z nowymi wdrożeniami systemów zarządzania majątkiem sieciowym w sektorze energetycznym, a także w innych obszarach. Dzięki podejmowanym działaniom i pozyskiwanym zleceniom, testy na utratę wartości spółki nie potwierdziły konieczności dokonywania jakichkolwiek odpisów.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 24
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Sposób przeprowadzania oraz wyniki testu na utratę wartości odnoszące się m.in. do spółki Apator Rector, opisane zostały w punkcie 8.4 Skonsolidowanego rocznego sprawozdania finansowego.

– Ryzyko wad jakościowych

Grupa Apator wdraża w szerokim zakresie nowe produkty (np. liczniki smart, wodomierze ultradźwiękowe), nowe technologie komunikacyjne oraz istotnie modernizuje dotychczasowe wyroby pod konkretne wymagania nowych rynków. Wiąże się to z ryzykiem ewentualnych wad jakościowych. Ryzyko jest minimalizowane przez szczególny nadzór nad wdrożeniem do produkcji nowych technologii, wprowadzanie do produkcji przetestowanych urządzeń, certyfikację produktów, szeroko zakrojone akcje marketingowe wśród potencjalnych nabywców innowacyjnych produktów.

– Ryzyko związane z realizacją istotnych umów

Ryzyko dotyczy realizacji istotnych, długoletnich umów z klientami zagranicznymi, szczególnie w ramach przetargów zagranicznych (np. umowy z Flonidanem, Landis+Gyr). Ryzyko wiąże się z niedotrzymaniem standardów jakościowych produktów oraz terminów dostaw, które w konsekwencji mogą doprowadzić do nałożenia wysokich kar umownych, utraty dobrego wizerunku lub nawet utraty klientów.

W związku z wykrytymi wadami jakościowymi w wybranych gazomierzach, w 2017 r. w sprawozdaniu finansowym utworzono rezerwy na kary umowne oraz naprawy gwarancyjne związane z realizacją kontraktów na łączną kwotę 4,9 mln zł.

– Ryzyko utraty wartości ekonomicznej nakładów na projekty rozwojowe

W ramach grupy Apator ponoszone są nakłady na projekty rozwojowe mające na celu rozszerzanie portfela produktowego poprzez projektowanie nowych produktów, rozwiązań IT i technologii skierowanych do rozwijających się rynków mediów użytkowych w kraju i zagranicą.

Decyzje o inwestycjach w nowe projekty dokonywane są na podstawie analizy trendów rynkowych i sporządzanych biznes planów. Ponoszone nakłady ujmowane są jako wartości niematerialne w oparciu o cenę ich nabycia pomniejszoną o skumulowane odpisy amortyzacyjne oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Ryzyko związane jest z ewentualną koniecznością dokonania odpisów utraty wartości w przypadku zmniejszenia się skali popytu lub wzrostu konkurencji na rynkach, na których operują spółki grupy.

W 2017 r. w grupie Apator dokonano jednorazowych korekt w postaci odpisów kosztów poniesionych prac rozwojowych w wysokości 4,5 mln zł.

– Ryzyko utraty kluczowych pracowników

Działalność grupy Apator zależy od kompetencji i wiedzy kluczowych pracowników, przede wszystkim w działach R&D oraz kluczowej kadry zarządzającej.

W celu minimalizacji ryzyka następuje wzmocnienie i rozwój funkcji HR w grupie Apator oraz realizowany jest program projektów HR, obecnie dla linii biznesowych dedykowanych do obsługi energetyki zawodowej.

■ Ryzyka finansowe:

– Ryzyka walutowe

Ryzyko walutowe występuje ze względu na istotną wartość sprzedaży eksportowej jak również import materiałów i komponentów. Ryzyko związane jest z niestabilnością rynku finansowego i dużą zmiennością kursów walut, a także z różnicami kursowymi. Zmiana kursów walutowych może trwale wpłynąć na konkurencyjność i rynkową wartość firmy (zmiana kursów walutowych może decydować o istotnym wzroście kosztów lub spadku planowanych dochodów z handlowych operacji zagranicznych).

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 25
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

W 2017 roku odnotowano korzystną tendencję w zakresie kształtowania się kursu PLN/USD, która wpływała na ponoszone koszty surowców i materiałów. Średni kurs PLN/USD w 2017 roku wyniósł 3,78; podczas gdy średni kurs PLN/USD w 2016 r. wyniósł 3,94.

W zakresie kształtowania się waluty EUR w stosunku do PLN w 2017 roku tendencja osłabiania się euro działała niekorzystnie na sytuacji grupy Apator powodując spadek wpływów z eksportu w PLN. Kurs euro w 2017 r. ukształtował się na poziomie 4,26 i był niższy niż kurs średni w 2016 wynoszący 4,36.

W celu minimalizacji ryzyka walutowego, grupa Apator prowadzi politykę zabezpieczeń w zakresie kursu EUR i USD. Wobec czego w GK Apator w 2017 r. uzyskano dodatni wynik na transakcjach walutowych w wysokości 4 mln zł, który zniwelował ujemny wynik na różnicach kursowych na poziomie 4 mln zł.

Ponadto na dzień 31 grudnia 2017 roku dla grupy Apator:

- stan kontraktów terminowych zabezpieczających walutę EUR wynosił 42.300 tys. EUR z terminami realizacji w latach 2018 – 2019 po średnim kursie 4,47 zł,
- stan transakcji zabezpieczających walutę USD wynosił 8.360 tys. USD z terminami realizacji w latach 2018-2019 roku po średnim kursie 3,76 zł.

– Ryzyko związane z płynnością finansową

Ryzyko zarządzane jest poprzez bieżącą i okresową analizę spływu należności, jak i terminowe regulowanie zobowiązań, utrzymanie odpowiednich poziomów kowenantów określonych w umowach kredytowych.

Grupa Apator posiada prawidłową płynność finansową. W 2016 roku wdrożyła kredyt wieloproduktowy (parasolowy), który pozwala na elastyczne zarządzanie płynnością poszczególnych spółek grupy.

– Ryzyko podatkowe

Przepisy dotyczące podatku od towarów i usług, podatku dochodowego od osób prawnych, fizycznych, czy składek na ubezpieczenia społeczne podlegają zmianom oraz zmienia się ich interpretacja przez organy skarbowe. Skutkiem tego niejednokrotnie brak jest odniesienia do utrwalonych regulacji bądź precedensów prawnych lub zmienia się podejście organów skarbowych do transakcji podatkowych. Obowiązujące przepisy zawierają również niejasności, które powodują różnice w opiniach, co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych zarówno między organami państwowymi, jak i między organami państwowymi i przedsiębiorstwami. Rozliczenia podatkowe oraz inne (na przykład celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów, które uprawnione są do nakładania istotnych kar, a ustalone w wyniku kontroli dodatkowe kwoty zobowiązań muszą zostać wpłacone wraz z odsetkami.

Dostarczanie zaawansowanych technologicznie wyrobów dla najbardziej wymagających klientów w Polsce i za granicą RP, jest aktualnie istotnym czynnikiem rozwoju biznesu w grupie, przynoszącym stabilne zyski, niemniej z uwagi na osiągniętą skalę i tempo rozwoju, a także na fakt, że złożoność przedmiotu realizacji umów na dostawy produktów wymaga niejednokrotnie udziału w międzynarodowych konsorcjach, automatycznie zwiększa związane z prowadzeniem działalności międzynarodowej ryzyka finansowe. Jednym z elementów tych ryzyk są ryzyka podatkowe związane z przepływem towarów pomiędzy firmami współpracującymi w ramach realizacji umów i pochodzącymi z różnych krajów i towarzyszącymi tym transakcjom interpretacjami podatkowymi.

Rozliczenia podatkowe mogą zostać poddane kontroli przez okres pięciu lat. W efekcie kwoty wykazane w sprawozdaniu finansowym mogą ulec zmianie w późniejszym terminie po ostatecznym ustaleniu ich wysokości przez organa skarbowe. W 3. kwartale 2017 r. rozpoczęto kontrolę celno – skarbową w Apator SA w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych za 2014 rok. Na dzień publikacji raportu, kontrola została zakończona. Nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości.

Grupa Apator stoi na stanowisku, że utworzono odpowiednie rezerwy w odniesieniu do prawdopodobnych i możliwych do kwantyfikacji ryzyk zobowiązań.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 26
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

– **Ryzyko niższego poziomu wykorzystania aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego**

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wykazywane jest aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego, które głównie dotyczy:

- ulgi strefowej wynikającej z prowadzenia działalności w Pomorskiej Strefie Ekonomicznej przez podmiot dominujący,
- tarczy podatkowej istniejącej w spółkach grupy Apator.

Poziom tego aktywa jest ustalany na podstawie wieloletnich planów finansowych i odzwierciedla kwotę przewidzianą w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego. Aktywo podlega okresowej analizie możliwości jego wykorzystania.

Na dzień 31 grudnia 2017 r. wysokość aktywa grupy Apator wynosi 42,3 mln zł i ma potwierdzenie w planach biznesowych. Istnieje jednak ryzyko niepełnego wykorzystania aktywa, w przypadku braku pełnej realizacji założonych celów lub braku możliwości odliczenia straty podatkowej od dochodów w kolejnych latach.

■ **Inne kategorie ryzyka:**

– **Ryzyko organizacji grupy Apator i zarządzania korporacyjnego**

Ryzyko wiąże się z brakiem regulacji w prawie polskim dotyczącym kompleksowych zasad współpracy spółek w ramach grupy kapitałowej i związane jest z funkcjonowaniem w grupie Apator 16 spółek, co może powodować nieefektywną współpracę pomiędzy spółkami w zakresie procesów zarządczych, sprawozdawczości oraz zarządzania informacją. Może to mieć niekorzystny wpływ na działalność grupy, poprzez niepełną realizację celów strategicznych lub wydłużony proces ich realizacji.

Powyższe ryzyko mitygowane jest w ramach kontroli biznesowej poprzez nadzór właścicielski, ustanowione prawo wewnętrzne w formie wytycznych grupowych, działalność komitetów powołanych w ramach grupy Apator, rozwój funkcji kontrolingu grupowego, audytu wewnętrznego oraz działania CFO.

6. Opis istotnych pozycji pozabilansowych i inwestycji

Informacja na temat istotnych pozycji pozabilansowych grupy Apator została zawarta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym (Raport roczny RS – 2017).

6.1. Opis struktury głównych lokat kapitałowych lub głównych inwestycji kapitałowych dokonanych w ramach grupy Apator w 2017 r.

W 2017 r. spółki grupy Apator nie dokonały żadnych inwestycji kapitałowych.

6.2. Inwestycje

Niefinansowy majątek:

W 2017 r. inwestycje grupy Apator przekroczyły 54 mln zł, w tym głównie:

- 30 mln zł – nakłady zorientowane na prowadzenie prac rozwojowych i budowę portfela nowych produktów,
- 12 mln zł – zakupy modernizacyjno-odtworzeniowe maszyn i urządzeń,
- 3 mln zł – nakłady na sprzęt IT,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 27
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- 9 mln zł – pozostałe wydatki inwestycyjne obejmujące przede wszystkim nakłady ukierunkowane na zwiększenie zdolności produkcyjnych i efektywności.

Plan inwestycyjny grupy Apator na 2018 r. przekracza 56 mln zł i dotyczy:

- 33 mln zł – nakładów na prace R&D,
- 19 mln zł – modernizacji maszyn i urządzeń oraz nakładów na zwiększenie zdolności produkcyjnych
- 4 mln zł – nakładów dotyczących IT.

Powyższe nakłady inwestycyjne znajdują się w możliwościach finansowych grupy Apator i nie zagrażają utrzymania jej płynności, a w szczególności w zakresie terminowego regulowania zobowiązań.

Finansowy majątek:

Chociaż grupa Apator na bieżąco analizuje pojawiające się nowe możliwości akwizycyjne, do chwili obecnej nie zostały podjęte żadne wiążące działania związane z ewentualnymi przejęciami.

7. Kredyty, pożyczki, poręczenia i gwarancje

7.1. Kredyty

W 2017 r. żadna ze spółek grupy Apator nie zawierała nowych umów kredytów. Aneksem z 11 października 2017 r. Apator Metrix zwiększył jedynie o 7,4 mln zł kredyt długoterminowy (inwestycyjny) zaciągnięty w Banku Millennium S.A. na zakup udziałów w GWi. Pierwotna kwota kredytu wynosiła 15 mln zł, a jej zwiększenie związane jest z decyzją o przyspieszeniu płatności za udziały. Kredyt udzielony jest na okres do 31.12.2022 r. Oprocentowanie kredytu ustalone zostało według zmiennej stopy procentowej równej stawce WIBOR dla depozytów 3-miesięcznych powiększonej o marżę banku. Spłatę kredytu zabezpiecza hipoteka kaucyjna do kwoty 23,3 mln zł na nieruchomości spółki położonej w Tczewie oraz przewłaszczenie środków trwałych o łącznej wartości min. 2,4 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2017 r. stan udzielonego kredytu wynosi 19,2 mln zł.

Stan zadłużenia z tytułu aneksowanego kredytu oraz pozostałych kredytów zaciągniętych w latach poprzednich przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	na dzień 31.12.2017	na dzień 31.12.2016
Kredyty i pożyczki długoterminowe	32 310	54 824
płatne powyżej 1 roku do 2 lat	8 303	36 077
płatne powyżej 2 lat do 5 lat	24 007	15 146
płatne powyżej 5 lat	-	3 601
Kredyty i pożyczki krótkoterminowe	135 653	139 599
Kredyty i pożyczki ogółem	167 963	194 423

W 2017 r. żaden bank nie wypowiedział żadnej spółce grupy Apator umowy kredytowej, a spółki grupy Apator wywiązywały się z zobowiązań wynikających z zawartych umów kredytowych.

Informację na temat wszystkich umów kredytowych zamieszczono w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w punkcie 8.18 (Raport roczny RS – 2017).

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 28
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

7.2. Pożyczki

W 2017 r. spółki grupy Apator nie udzielały pożyczek podmiotom spoza grupy Apator.

Stan udzielonych i otrzymanych pożyczek spółek grupy Apator na dzień 31.12.2017 r. przedstawia się następująco:

1. Spółka Apator Powogaz SA posiada należność z tytułu skonsolidowanej pożyczki w wysokości 1.052,25 tys. EUR i z terminem wymagalności do 31.12.2020 r., która zastąpiła w grudniu 2017 r. trzy wcześniejsze pożyczki udzielone podmiotowi zależnemu spółce Apator Miitors ApS. Stopa oprocentowania pożyczki oparta jest na Euribor 12M powiększonej o marżę 1,21%.

Tytułem	Kwota pożyczki	Data udzielenia pożyczki	Stan na 31.12.2017 (łącznie z odsetkami)	Waluta	Termin wymagalności	Stopa procentowa
pożyczka udzielona na finansowanie spłaty obligacji i bieżącej działalności spółki	1 052 250	19.12.2017 r.	869 324,74	EUR	31.12.2020 r.	EURIBOR 12M+1,21%
Suma	1 052 250		869 324,74	EUR		

Na dzień 31.12.2017 r. wysokość pozostałej do spłacenia pożyczki wynosiła 869,3 tys. EUR (tj. 3,6 mln zł wg średniego kursu NBP z dnia 29 grudnia 2017 r. równego 1 EUR = 4,1709 zł). Odsetki regulowane są na koniec każdego roku kalendarzowego.

2. W dniu 27 listopada 2017 r. Apator SA udzielił spółce zależnej Apator Rector Sp. z o. o. pożyczki w wysokości 30 mln zł w celu obniżenia jej zadłużenia zewnętrznego poprzez spłatę wykorzystanej przez Apator Rector Sp. z o. o. linii kredytowej udostępnionej na podstawie Umowy Wieloproduktowej z dnia 22 czerwca 2016 r. pomiędzy ING Bank Śląski S.A. a spółkami grupy Apator. Pożyczka udzielona została na okres od 28 listopada 2017 r. do 27 listopada 2018 r. Aneksem nr 1 z dnia 27 marca 2018 r. termin spłaty pożyczki został wydłużony do 28 lutego 2019 r. Stopa oprocentowania pożyczki (zgodnie z aneksem) oparta jest na Wibor 1M powiększonej o marżę 3,76%. Na dzień 31.12.2017 r. wysokość pozostałej do spłacenia pożyczki powiększonej o należne odsetki wynosiła 30,1 mln zł.

Po dniu bilansowym, 26 stycznia 2018 r., Apator SA udzielił spółce Apator Rector Sp. z o. o. kolejnej pożyczki w kwocie 3 mln zł, zwiększonej aneksem z dnia 16 kwietnia 2018 r. do poziomu 6 mln zł, z okresem wymagalności do 28 lutego 2019 r. Stopa oprocentowania pożyczki oparta jest na Wibor 1M powiększonej o marżę 3,76%.

7.3. Poręczenia

W 2017 r. spółki grupy Apator nie udzielały poręczeń podmiotom spoza grupy Apator.

Stan udzielonych poręczeń na dzień 31 grudnia 2017 r. jest następujący:

- spółka zależna Apator Powogaz SA jest poręczycielem kredytu zaciągniętego w ING Bank Śląski SA dla spółki zależnej Apator Telemetry sp. z o.o. do kwoty 3,5 mln zł na okres do 30.11.2022 roku.

7.4. Gwarancje

Na dzień 31 grudnia 2017 r. stan udzielonych gwarancji jest następujący:

1. Spółka Apator SA:
  - gwarancja dla National Industry Group Ltd. na kwotę 4,5 mln GBP (tj. 22 mln zł), zabezpieczająca spłatę przez Apator Metrix SA odroczonej w czasie płatności za udziały GWi. W związku z decyzją Apator Metrix SA

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 29
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

o wcześniejszym uregulowaniu płatności za udziały gwarancja wygasła w dniu 28.02.2018 r., tj. w dniu zapłaty ostatniej raty. Prowizja z tytułu udzielenia gwarancji wynosiła 0,8% w stosunku rocznym.

2. Spółka zależna Apator Metrix SA:

- gwarancja dla spółki zależnej George Wilson Industries Ltd (GWi) do maksymalnej kwoty 6,7 mln GBP, tj. 31,5 mln zł (wg średniego kursu NBP z dnia 29 grudnia 2017 r. równego 1 GBP = 4,7001 PLN) na okres do 31.08.2021 roku z opcją przedłużenia na kolejne 4 lata. Gwarancja stanowi zabezpieczenie współpracy pomiędzy GWi a National Grid Gas Plc w ramach napraw, remontów i dostaw gazomierzy oraz regulatorów,
- gwarancja dla Apator GmbH do maksymalnej kwoty 2,0 mln EUR, tj. 8,3 mln zł (wg średniego kursu NBP z dnia 29 grudnia 2017 r. równego 1 EUR = 4,1709 PLN), na okres 3 lat tj. do 31.12.2019 roku. Gwarancja stanowi zabezpieczenie współpracy pomiędzy Apator GmbH a THUGA Aktiengesellschaft w ramach dostaw gazomierzy. Prowizja z tytułu udzielenia gwarancji wynosi 0,8% w stosunku rocznym,
- gwarancje należytego wykonania umów dla PSG w łącznej wysokości 575,1 tys. zł maksymalnie do 15 stycznia 2020 r.

Na dzień 31 grudnia 2017 r. grupa kapitałowa Apator posiadała także aktywne gwarancje wystawione przez ubezpieczycieli i banki. Wykaz tych gwarancji zamieszczono w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w punkcie 8.35 (Raport roczny RS – 2017).

8. Postępowania

Prowadzone postępowania (w tym dwa lub więcej postępowań) dotyczące zobowiązań lub wierzytelności spółki Apator SA toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej dotyczące emitenta nie należą do istotnych.

Obecnie toczy się przed Sądem Rejonowym dla Krakowa Śródmieście w Krakowie V Wydział Gospodarczy postępowanie pojednawcze z wniosku Tauron Dystrybucja SA z dnia 30 października 2017 r. przeciwko Konsorcjum z udziałem Apator Rector sp. z o.o. o zawezwanie do próby ugodowej związanej ze zwłoką w realizacji umowy na wykonanie i wdrożenie Systemu Zarządzania Majątkiem Sieciowym w Tauron Dystrybucja SA (więcej informacji w pkt 5. w sekcji dotyczącej ryzyk operacyjnych).

9. Transakcje z jednostkami powiązаныmi

W 2017 r. spółka Apator SA lub inna jednostka od niej zależna nie zawierały transakcji z podmiotami powiązаныmi, które byłyby zawarte na innych warunkach niż rynkowe. Dane dotyczące transakcji przeprowadzanych z jednostkami powiązаныmi oraz informacje dotyczące nierozliczonych sald prezentuje tabela zamieszczona w punkcie 8.34 Rocznoego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

W zakresie działalności finansowej pomiędzy spółkami grupy Apator przekazywane są dywidendy. W 2017 roku Apator SA otrzymał od spółek zależnych dywidendy w łącznej wysokości 38.235 tys. zł, tj. o 22,4% niższe niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Dywidendy od spółek obejmowały następujące kwoty:

- 32.417. tys. zł z wyników roku 2016,
- 1.315 tys. zł zaliczki na poczet dywidendy wypłaconej przez Apator Mining z wyników 2017 r.,
- 4.503 tys. zł z kapitału rezerwowego Apator Mining przeznaczonego na wypłaty dywidendy.

Z kolei spółka Apator SA wypłaciła spółce zależnej Apator Mining sp. z o. o. następujące dywidendy:

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 30
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- 2.700 tys. zł z tytułu drugiej części dywidendy z zysku za rok 2016,
- 1.260 tys. zł z tytułu zaliczki na poczet dywidendy z wyników roku 2017.

10. Istotne umowy

10.1. Umowy zawarte z osobami zarządzającymi

W spółkach grupy Apator nie występują żadne nietypowe umowy zawarte pomiędzy tymi spółkami, a osobami zarządzającymi w zakresie rekompensaty w przypadku:

- rezygnacji lub zwolnienia z zajmowanego stanowiska bez ważnej przyczyny,
- gdy odwołanie lub zwolnienie następuje z powodu połączenia emitenta przez przejęcie.

10.2. Umowy zawarte pomiędzy akcjonariuszami spółki Apator SA

Spółka Apator SA nie posiada informacji o jakichkolwiek umowach zawartych pomiędzy akcjonariuszami.

10.3. Umowy handlowe

W 2017 r. spółki grupy Apator zawierały następujące znaczące dla działalności grupy umowy handlowe:

- w dniu 31 marca 2017 r. spółka Apator SA zawarła umowę z Tauron Dystrybucja S. A., której przedmiotem była dostawa statycznych 1-fazowych i 3-fazowych liczników energii elektrycznej o wartości 20,9 mln zł netto w 2017 r. z opcją dostaw na 2018 r. o wartości 6,3 mln zł. Realizacja umowy, wraz z prawem opcji, została zakończona.
- w dniu 7 lipca 2017 r. spółka Apator SA zawarła umowę z Tauron Dystrybucja S. A. Przedmiotem umowy jest dostawa statycznych 1-fazowych i 3-fazowych liczników energii elektrycznej o wartości 19,1 mln zł netto w 2018 r. z opcją dostaw na 2019 r. o wartości 5,7 mln zł. Dostawy w ramach podpisanej umowy realizowane są, zgodnie z przyjętym harmonogramem, od stycznia 2018 r.
- w dniu 20 lipca 2017 r. spółka Apator Metrix SA zawarła umowę z Polską Spółką Gazownictwa sp. z o. o. na dostawę gazomierzy miechowych o wartości 17,7 mln zł w terminie 12 miesięcy od zawarcia umowy z opcją zwiększenia zamówienia maksymalnie o 40%. Łączna wartość umowy z prawem opcji wynosi 24,8 mln zł. Umowa realizowana jest zgodnie z harmonogramem oraz przyjętymi w niej założeniami.
- w dniu 24 sierpnia 2017 r. spółka Apator SA zawarła kolejną umowę z Tauron Dystrybucja S.A., której przedmiotem jest dostawa statycznych 1-fazowych i 3-fazowych liczników energii elektrycznej o wartości 18,1 mln zł z realizacją w 2018 roku. Warunki umowy przewidują prawo opcji polegające na możliwości zwiększenia zamówienia maksymalnie o kwotę 5,4 mln zł netto z realizacją dostaw w 2019 roku. W związku z powyższym, potencjalna maksymalna wartość kontraktu wynosi 23,5 mln zł. Dostawy w ramach podpisanej umowy realizowane są, zgodnie z przyjętym harmonogramem, od stycznia 2018 r.
- w dniu 31 sierpnia 2017 r. spółka Apator SA zawarła umowę z Energa Operator S.A., w wyniku wygranego przetargu na dostawę liczników komunalnych 1 i 3-fazowych. Wartość umowy wynosi 16,6 mln zł, a realizacja dostaw nastąpi w terminie do 31 grudnia 2017 roku, z możliwością wydłużenia terminu do 31 czerwca 2018 r. Warunki umowy przewidują prawo opcji polegające na możliwości zwiększenia zamówienia maksymalnie o 20%. W związku z powyższym, potencjalna maksymalna wartość kontraktu wynosi 20 mln zł. Realizacja umowy rozpoczęła się we wrześniu 2017 r. Dostawy realizowane są zgodnie ze składanymi zamówieniami. Planowany termin zakończenia umowy to maj 2018 r.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 31
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

10.4. Umowy współpracy lub kooperacji

W 2017 roku grupa Apator nie zawierała znaczących umów w zakresie współpracy lub kooperacji.

10.5. Umowy ubezpieczenia

W okresie od dnia 1 lipca 2016 r. do dnia 30 czerwca 2017 r. obowiązywał kompleksowy program ubezpieczenia mienia, odpowiedzialności cywilnej i ubezpieczenia komunikacyjnego spółek grupy Apator, obejmujący:

- 1) Umowy zawarte z grupą ubezpieczycieli PZU S.A./STU Ergo Hestia S.A. w zakresie ubezpieczenia:
  - odpowiedzialności cywilnej w związku z prowadzoną działalnością i wprowadzanym do obrotu produktem,
  - mienia od wszystkich ryzyk,
  - utraty zysku na bazie ubezpieczenia mienia od wszystkich ryzyk,
  - maszyn od uszkodzeń,
  - maszyn elektrycznych od szkód elektrycznych,
  - sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk,
  - mienia w transporcie krajowym,
  - mienia w transporcie międzynarodowym.

Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosiła 536 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia wynosiła 1,2 mln zł.

- 2) Umowy zawarte z PZU S.A. w zakresie ubezpieczenia komunikacyjnego.
Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosiła 255 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia – 5,3 mln zł.
- 3) Umowy zawarte z ACE European Group Ltd. Sp. z o. o w zakresie ubezpieczenia w podróży.
Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosiła 8,6 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia 4,9 mln zł.
- 4) Umowa zawarta z PZU S.A. dotycząca dodatkowego ubezpieczenia NNW.
Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosiła 0,8 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia – 200 tys. zł.
- 5) Umowy zawarte z AIG Europe Limited Sp. z o.o. w ramach polisy podstawowej oraz ACE European Group Ltd. Sp. z o. o., HCC International Insurance Company PLC i TUIr Allianz Polska S.A. w ramach polisy nadwyżkowej, w zakresie ubezpieczenia odpowiedzialności członków władz spółek.
Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosiła 110 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia wynosiła 100 mln zł.

Od dnia 1 lipca 2017 r. do dnia 30 czerwca 2018 r. obowiązują polisy w ramach kompleksowego programu ubezpieczeń, który obejmuje ubezpieczenie mienia, odpowiedzialności cywilnej, odpowiedzialności cywilnej władz spółek oraz ubezpieczenie komunikacyjne spółek grupy Apator:

- 1) Umowy zawarte z grupą ubezpieczycieli PZU S.A./STU Ergo Hestia S.A. w zakresie ubezpieczenia:
  - odpowiedzialności cywilnej w związku z prowadzoną działalnością i wprowadzanym do obrotu produktem,
  - mienia od wszystkich ryzyk,
  - utraty zysku na bazie ubezpieczenia mienia od wszystkich ryzyk,
  - maszyn od uszkodzeń,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 32
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- maszyn elektrycznych od szkód elektrycznych,
- sprzętu elektronicznego od wszystkich ryzyk,
- mienia w transporcie krajowym,
- mienia w transporcie międzynarodowym.

Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosi 591 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia wynosi 1,4 mln zł.

2) Umowy zawarte z PZU S.A. w zakresie ubezpieczenia komunikacyjnego.

Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosi 364 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia – 4,3 mln zł.

3) Umowa zawarta z Chubb European Group Ltd. Sp. z o. o. Oddział w Polsce w zakresie ubezpieczenia w podróży.

Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosi 9,5 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia 20 mln USD.

4) Umowa zawarta z PZU S.A. dotycząca dodatkowego ubezpieczenia NNW.

Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosi 0,2 tys. zł natomiast łączna suma ubezpieczenia – 100 tys. zł.

5) Umowy zawarte z AIG Europe Limited Sp. z o.o. w ramach polisy podstawowej oraz Chubb European Group Ltd. Sp. z o. o. Oddział w Polsce, HCC International Insurance Company PLC i TUiR Allianz Polska S.A. w ramach polisy nadwyżkowej, w zakresie ubezpieczenia odpowiedzialności członków władz spółek.

Łączna wartość składek spółek z tytułu powyższego ubezpieczenia wynosi 103 tys. zł, natomiast łączna suma ubezpieczenia wynosi 100 mln zł.

11. Oświadczenia Zarządu

11.1. Oświadczenie Zarządu spółki Apator SA w zakresie sporządzania sprawozdania finansowego i sprawozdania Zarządu

Prezes Zarząd Apator SA - Mirosław Klepacki oświadcza, że zgodnie z najlepszą wiedzą Zarządu, skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2017 i dane porównywalne sporządzone zostały zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości (MSR), Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej. Grupa Apator stosuje przepisy ustawy o rachunkowości oraz przepisy wykonawcze wydane na jej podstawie, w zakresie nieuregulowanym przez MSR/MSSF.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe odzwierciedla w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową grupy kapitałowej Apator oraz jej wynik finansowy. Szczegółowe zasady sporządzenia tego sprawozdania zawarte zostały w notach objaśniających do skonsolidowanego rocznego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie Zarządu zawiera prawdziwy obraz rozwoju, osiągnięć oraz sytuacji grupy, w tym opis podstawowych ryzyk i zagrożeń.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 33
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

11.2. Oświadczenie Zarządu spółki Apator SA w zakresie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Zarząd Apator SA oświadcza, że:

- a) podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, firma KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k., która dokonała przeglądu rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego została wybrana zgodnie z przepisami prawa, w tym dotyczącymi wyboru i procedury wyboru firmy audytorskiej. Wyboru podmiotu do badania i przeglądu sprawozdań dokonała Rada Nadzorcza Apator SA w dniu 11 maja 2017 r. na podstawie rekomendacji Komitetu Audytu oraz zgodnie z § 20 Statutu Apator SA tj. w sposób zapewniający jego niezależność przy realizacji powierzonych mu zadań,
- b) firma KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. – wpisana do rejestru podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych pod numerem KIBR 3546, a także członkowie jej Zarządu oraz biegli rewidenci wykonujący czynności rewizji finansowej na rzecz Apator SA i jednostek z nią powiązanych, spełniali warunki do sporządzenia bezstronnego i niezależnego sprawozdania z badania rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z obowiązującymi przepisami, standardami wykonywania zawodu i zasadami etyki zawodowej,
- c) przestrzegał obowiązujących przepisów związanych z rotacją firmy audytorskiej i kluczowego biegłego rewidenta oraz obowiązkowymi okresami karencji,
- d) spółka posiada politykę w zakresie wyboru firmy audytorskiej oraz politykę w zakresie świadczenia przez firmę audytorską, podmiot powiązany z firmą audytorską lub członka jego sieci dodatkowych usług niebędących badaniem, w tym usług warunkowo zwolnionych z zakazu świadczenia przez firmę audytorską.

Więcej informacji dotyczących wynagrodzenia firmy audytorskiej znajduje się pkt 8.37 Roczego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Prezes Zarządu
Miroslaw Klepacki

12. Oświadczenia Rady Nadzorczej

12.1. Ocena Rady Nadzorczej dotycząca sprawozdania finansowego i sprawozdania Zarządu

Rada Nadzorcza nadzorowała proces sporządzania sprawozdań finansowych. Rada Nadzorcza na podstawie pozytywnej rekomendacji Komitetu Audytu z dnia 27 kwietnia 2018 roku dokonała oceny sporządzonych przez Zarząd sprawozdań finansowych i sprawozdań Zarządu z działalności spółki Apator SA i grupy Apator. Rada Nadzorcza stwierdza, że prezentowane w raportach okresowych dane finansowe są rzetelne, prawidłowe i rzeczywiste oraz są sporządzane zgodnie z księgami, dokumentami i ze stanem faktycznym oraz z obowiązującymi zasadami rachunkowości, stosowanymi w sposób ciągły, na podstawie prowadzonych ksiąg rachunkowych.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 34
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

12.2. Oświadczenie Rady Nadzorczej Apator SA w zakresie Komitetu Audytu

Rada Nadzorcza Apator SA oświadcza, że:

- a) są przestrzegane przepisy dotyczące powołania, składu i funkcjonowania komitetu audytu, w tym dotyczące spełnienia przez jego członków kryteriów niezależności oraz wymagań odnośnie do posiadania wiedzy i umiejętności z zakresu branży, w której działa emitent oraz w zakresie rachunkowości lub badania sprawozdań finansowych,
- b) komitet audytu wykonywał zadania komitetu audytu przewidziane w obowiązujących przepisach.

Przewodniczący Rady Nadzorczej
Janusz Niedźwiecki

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 35
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

13. Ład korporacyjny w Apator SA

Począwszy od 1 stycznia 2016 roku obowiązującym zbiorem zasad ładu korporacyjnego są „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016”, które uchwalone zostały na mocy Uchwały Nr 26/1413/2015 Rady Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie SA z dnia 13 października 2015 r.

Aktualny zbiór zasad ładu korporacyjnego oraz jego archiwalne wersje dostępne są na stronie internetowej Giełdy Papierów Wartościowych SA w Warszawie pod adresem: https://www.gpw.pl/dobre_praktyki_spolek_regulacje.

13.1. Zasady ładu korporacyjnego obowiązujące od 2016 roku

Według Zbioru Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW 2016 spółka stosuje wszystkie zasady szczegółowe za wyjątkiem poniższej:

- II.Z.3: „Przynajmniej dwóch członków rady nadzorczej spełnia kryteria niezależności, o których mowa w zasadzie II.Z.4”.

Uzasadnienie: w dniu 22 czerwca 2015 r. Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy spółki dokonało wyboru sześciu członków Rady Nadzorczej na nową 5-letnią kadencję, z których jeden spełnia kryteria niezależności określone w zasadzie II.Z.4.

Dodatkowo, w zakresie rekomendacji, spółka nie stosuje:

- rekomendacji IV.R.2: „Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu lub zgłaszane spółce oczekiwania akcjonariuszy, o ile spółka jest w stanie zapewnić infrastrukturę techniczną niezbędną dla sprawnego przeprowadzenia walnego zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, powinna umożliwić akcjonariuszom udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu takich środków, w szczególności poprzez:
  - 1) transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym,
  - 2) dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której akcjonariusze mogą wypowiadać się w toku obrad walnego zgromadzenia, przebywając w miejscu innym niż miejsce obrad walnego zgromadzenia,
  - 3) wykonywanie, osobiście lub przez pełnomocnika, prawa głosu w toku walnego zgromadzenia.”.

Uzasadnienie: powyższa rekomendacja nie jest stosowana z uwagi na uwarunkowania prawne jak i techniczne. Statut Apator SA w kształcie obecnie obowiązującym nie przewiduje możliwości brania udziału w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej w szczególności poprzez dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym. W celu umożliwienia akcjonariuszom zapoznania się z przebiegiem obrad, spółka dokonuje transmisji obrad w czasie rzeczywistym, a zapis przebiegu obrad w formie video umieszczany jest na stronie internetowej pod adresem www.apator.com.

13.2. Akcjonariusze Apator SA posiadający bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji

Poniżej przedstawiono akcjonariuszy Apator SA posiadających bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji (powyżej 5% głosów na walnym zgromadzeniu) wraz ze wskazaniem liczby posiadanych przez te podmioty akcji, ich procentowego udziału w kapitale zakładowym, liczby głosów z nich wynikających i ich procentowego udziału w ogólnej liczbie głosów na walnym zgromadzeniu zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2017 roku.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 36
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Wyszczególnienie	Stan na 31 grudnia 2017 r.					
	Akcje imienne	Akcje na okaziciela	Suma akcji	Liczba głosów	Udział w kapitale	Udział w głosach
Mariusz Lewicki	1 187 376	924 624	2 112 000	5 674 128	6,38%	10,24%
Tadeusz Sosgórnik	993 102	907 401	1 900 503	4 879 809	5,74%	8,81%
Danuta Guzowska	954 214	566 065	1 520 279	4 382 921	4,59%	7,91%
Zbigniew Jaworski	760 848	610 152	1 371 000	3 653 544	4,14%	6,59%
Apator Mining sp. z o. o.	-	3 600 000	3 600 000	3 600 000	10,87%	6,50%
Janusz Marzygliński	818 092	124 729	942 821	3 397 097	2,85%	6,13%
Pozostali	2 724 569	18 935 856	21 660 425	29 834 132	65,43%	53,82%
Podsumowanie	7 438 201	25 668 827	33 107 028	55 421 631	100,00%	100,00%

13.3. Dywidenda

Dywidenda z zysku za rok 2016:

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy w dniu 12 czerwca 2017 r. podjęło uchwałę o wypłacie dywidendy z wypracowanego zysku za rok obrotowy 2016 w łącznej wysokości 36.417.730,80 zł, czyli 1,10 zł brutto na jedną akcję. Zaliczka na poczet tej dywidendy w łącznej wysokości 11.587.459,80 zł, czyli 0,35 zł brutto na akcję, została wypłacona w dniu 7 grudnia 2016 r. Pozostała część dywidendy w łącznej wysokości 24.830.271,00 zł, czyli 0,75 zł brutto na akcję, została wypłacona 4 lipca 2017 roku.

Deklaracja wypłaty dywidendy z zysku za rok 2017:

Deklarowana łączna kwota dywidendy z wypracowanego zysku za rok obrotowy 2017 ma wynosić 39.728.433,60 zł, co oznacza wypłatę 1,20 zł brutto na jedną akcję. Ostateczna decyzja zostanie podjęta na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy Apator SA w 2018 roku.

Na poczet powyższej dywidendy w dniu 22 grudnia 2017 r., została wypłacona zaliczka w łącznej wysokości 11.587.459,80 zł, czyli 0,35 zł brutto na akcję.

13.4. Opis głównych cech stosowanych systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Jednostkowe sprawozdania finansowe spółki Apator SA oraz skonsolidowane sprawozdania finansowe grupy Apator sporządzane są przez Dział Księgowości i Podatków spółki Apator SA, funkcjonujący w pionie Dyrektora ds. Finansowych. Sprawozdania te sporządzane są zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości (MSR), Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej. Ponadto sporządzane sprawozdania finansowe oparte są o Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. (z późniejszymi zmianami) w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim.

Sprawozdawczość i księgowość w spółkach Pafal SA, Apator Metrix SA, Apator Powogaz SA i Apator Control Sp. z o. o. odbywa się z wykorzystaniem Zintegrowanego Systemu Zarządzania BaaN IV, zaś spółka Apator SA, Apator Elkomtech SA i Apator Rector sp. z o.o. wykorzystuje nowszą, kompatybilną wersję systemu ERP Infor LN, których konfiguracja odpowiada obowiązującym zasadom rachunkowości oraz zawiera instrukcje i mechanizmy kontrolne zapewniające spójność i integralność danych, w tym m.in.: kontrole spójności danych, kontrole uprawnień. Zintegrowany System Zarządzania umożliwia kontrolę prawidłowości zaewidencjonowanych operacji, pozwala na identyfikację osób

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 37
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

wprowadzających i akceptujących poszczególne transakcje. Dostęp do danych finansowych jest ograniczony przez system uprawnień. Uprawnienia dostępu do systemu są nadawane w zakresie zależnym od przypisanej roli i zakresu odpowiedzialności danej osoby i podlegają ścisłej kontroli.

Każda ze spółek wchodzących w skład grupy Apator prowadzi politykę rachunkowości w oparciu o wspólne zasady (polityka rachunkowości) przyjęte w grupie. Określają one główne zasady ewidencji zdarzeń. Jednakże podstawowymi elementami procesu sporządzania sprawozdań są przyjęte dla wszystkich podmiotów grupy Apator wspólne zasady rachunkowości, oparte głównie o rozwiązania stosowane w podmiocie dominującym Apator SA. W konsekwencji prowadzonej ewidencji powstają księgi rachunkowe poszczególnych spółek grupy, będące w dalszej kolejności podstawą sporządzenia jednostkowych sprawozdań finansowych przez wszystkie podmioty grupy. Jednostkowe sprawozdania finansowe są podstawą do sporządzania skonsolidowanych sprawozdań grupy Apator. W procesie konsolidacji sprawozdań stosowane są jednolite zasady i procedury konsolidacji danych finansowych, zapewnione między innymi poprzez ujednolicone elektroniczne raporty, automatyczne walidacje spójności danych w tych raportach.

Nadzór nad poprawnością przebiegu procesu sprawozdawczości i księgowości, zapewnieniem poprawności informacji finansowych zawartych w sprawozdaniach finansowych oraz poprawnością sposobu ich prezentacji prowadzony jest przez systemy kontroli wewnętrznej. W ramach systemu badana jest zgodność z przepisami prawa finansowego i regulacjami wewnętrznymi oraz jakości i poprawności wykonywania czynności (rozdział obowiązków, kilkustopniowa autoryzacja danych, weryfikacja poprawności otrzymanych danych).

Zarząd Apator SA na bieżąco ocenia skuteczność systemu kontroli wewnętrznej. Ponadto w celu zwiększenia bezpieczeństwa zarządzania obszarem sprawozdawczości finansowej w grupie Apator od 2016 r. pomiędzy Apator SA a spółkami Apator Metrix SA, Apator Elkomtech SA, FAP Pafal SA oraz Apator Rector sp. z o.o. podpisane zostały umowy ramowe na świadczenie przez Apator SA usług obejmujących min. zarządzanie obszarem finansów, w tym współtworzenie polityki rachunkowości i planu kont, optymalizację procesów operacyjnych w księgowości, opracowywanie i wdrażanie mechanizmów efektywnego i sprawnego działania służb księgowych oraz sporządzanie okresowych raportów o sytuacji finansowej.

Na każdym etapie sporządzania sprawozdań finansowych jednym z podstawowych mechanizmów kontrolnych (zewnętrznych) jest okresowa weryfikacja sprawozdań finansowych przez niezależnego biegłego rewidenta, a w szczególności badanie (Apator SA) i przegląd (pozostałe spółki grupy) sprawozdań półrocznych oraz badanie sprawozdań rocznych (wszystkie spółki grupy). Podmiot, który ma pełnić funkcję biegłego rewidenta w spółce Apator SA i grupie Apator jest wybierany przez Radę Nadzorczą Apator SA w taki sposób, aby zapewniona była niezależność przy realizacji powierzonych mu zadań. Wszystkie spółki zależne są badane przez ten sam podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych. Wyniki przeglądów i badań są przedstawiane przez audytora Zarządowi i Komitetowi Audytu Rady Nadzorczej.

W procesie monitorowania skuteczności systemu kontroli wewnętrznej uczestniczy Komitet Audytu Rady Nadzorczej Apator SA. Jego podstawowym zadaniem jest doradztwo na rzecz Rady Nadzorczej w kwestiach dotyczących monitorowania:

- jednostkowej i skonsolidowanej sprawozdawczości finansowej,
- skuteczności systemów kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego, zarządzania ryzykiem oraz compliance,
- czynności rewizji finansowej,
- niezależności biegłego rewidenta do badania sprawozdań finansowych.

Dane finansowe, które są podstawą sprawozdań finansowych i raportów okresowych, służą także do comiesięcznej sprawozdawczości finansowej i operacyjnej. Po zamknięciu księgowym miesięcznego okresu rozliczeniowego, kierownictwo wyższego szczebla (zarząd, dyrekcja) pod nadzorem rady nadzorczej dokonuje comiesięcznej analizy wyników finansowych spółki Apator SA, poszczególnych spółek grupy Apator oraz skonsolidowanych wyników grupy

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 38
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Apator. Analiza osiągniętych rezultatów dokonywana jest poprzez porównanie ich do przyjętych założeń biznesowych zawartych w budżecie rocznym, budżecie danego okresu i w strategii rozwoju. Zidentyfikowane odchylenia są na bieżąco analizowane przez pryzmat ich wpływu na bieżące wyniki spółki i grupy Apator oraz podejmowane są w związku z tym ewentualne działania korygujące. W proces budżetowania, obejmujący wszystkie obszary funkcjonowania, zaangażowane jest całe kierownictwo wyższego i średniego szczebla. Przygotowany budżet jest przyjmowany przez Zarząd spółki oraz zatwierdzany przez Radę Nadzorczą.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stosowanych procedur, Zarząd Apator SA stwierdza, że na dzień 31 grudnia 2017 roku nie istniały okoliczności, które mogłyby w negatywny sposób wpłynąć na skuteczność kontroli wewnętrznej w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych.

13.5. Wykazanie posiadaczy wszelkich papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne, wraz z opisem tych uprawnień

Każda akcja na okaziciela daje prawo do jednego głosu, natomiast akcje imienne są akcjami uprzywilejowanymi w ten sposób, że jedna akcja daje prawo do czterech głosów na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy. Zasady zbywania akcji imiennych i ich zamiany reguluje Statut Apator SA.

Na dzień 31 grudnia 2017 r. kapitał zakładowy spółki składał się z 33.107.028 akcji o wartości nominalnej 0,10 zł każda. W poniższej tabeli przedstawiono strukturę akcji Apator SA na koniec 2017 r.

Akcje i głosy	Stan na 31 grudnia 2017 r.			
	Liczba akcji	Struktura akcji %	Liczba głosów	Struktura głosów %
Akcje imienne	7 438 201	22,5%	29 752 804	53,7%
Akcje na okaziciela	25 668 827	77,5%	25 668 827	46,3%
Ogółem akcje	33 107 028	100,00%	55 421 631	100,00%

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania (po dniu bilansowym), po przeprowadzonej konwersji 1 199 akcji imiennych na akcje zwykłe na okaziciela w dniu 26 stycznia 2018 roku (powyższa konwersja nie ma jeszcze odzwierciedlenia w Statucie Apator SA), struktura akcji Apator SA kształtuje się następująco:

Akcje i głosy	Stan na 27 kwietnia 2018 r.			
	Liczba akcji	Struktura akcji %	Liczba głosów	Struktura głosów %
Akcje imienne	7 437 002	22,5%	29 748 008	53,7%
Akcje na okaziciela	25 670 026	77,5%	25 670 026	46,3%
Ogółem akcje	33 107 028	100,00%	55 418 034	100,00%

13.6. Ograniczenia w zakresie wykonywania prawa głosu z akcji

Nie występują jakiegokolwiek ograniczenia odnośnie wykonywania prawa głosu, takie jak:

- ograniczenie wykonywania prawa głosu przez posiadaczy określonej części lub liczby głosów,
- ograniczenia czasowe dotyczące wykonywania prawa głosu,
- zapisy, zgodnie z którymi, przy współpracy spółki, prawa kapitałowe związane z papierami wartościowymi są oddzielone od posiadania papierów wartościowych.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 39
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

13.7. Wykazanie wszelkich ograniczeń dotyczących przenoszenia prawa własności akcji spółki Apator SA

Akcje imienne uprzywilejowane podlegają ograniczeniom w ich zbywaniu. Akcje te mogą być zbywane przez akcjonariuszy oraz ich spadkobierców lub następców prawnych jedynie na rzecz akcjonariuszy posiadających akcje imienne. Zbycie akcji imiennych na rzecz innych osób niż akcjonariusze posiadający akcje imienne wymaga zezwolenia Zarządu. Jeżeli Zarząd nie wyrazi zgody na przeniesienie akcji, powinien w terminie 60 dni: wskazać innego nabywcę, określić cenę zgodną z kursem akcji na okaziciela z dnia złożenia wniosku. Jeżeli Zarząd w ciągu 60 dni od dnia pisemnego złożenia wniosku o zezwolenie na zbycie akcji nie zajmie stanowiska, to zbycie akcji nie podlega żadnym ograniczeniom.

Akcje na okaziciela nie podlegają żadnym ograniczeniom w zakresie przenoszenia prawa własności.

13.7.1. Informacja o emisji papierów wartościowych Apator SA

W 2017 r. spółka Apator SA nie dokonywała emisji papierów wartościowych.

13.7.2. Informacje o umowach, w wyniku których mogą nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy

Apator SA nie posiada żadnych informacji o jakichkolwiek umowach, w tym również tych, które mogłyby być zawarte po dniu bilansowym, w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy (Apator SA nie emitował obligacji).

13.7.3. System kontroli programów akcji pracowniczych

Apator SA nie realizuje programu akcji pracowniczych.

13.8. Opis zasad dotyczących powoływania i odwoływania osób zarządzających oraz ich uprawnień, w szczególności prawo do podjęcia decyzji o emisji lub wykupie akcji

13.8.1. Walne Zgromadzenie

Zgodnie ze Statutem spółki Apator SA, wyłącznie do kompetencji Walnego Zgromadzenia Apator SA należy podjęcie decyzji o:

- emisji akcji, obligacji zamiennych lub z prawem pierwszeństwa,
- nabyciu akcji w celu ich umorzenia,
- podwyższeniu lub obniżeniu kapitału zakładowego,
- ustaleniu liczby, wyborze i odwoływaniu Członków Rady Nadzorczej.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 40
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

13.8.2. Rada Nadzorcza

Rada Nadzorcza Apator SA działa w oparciu o przepisy Kodeksu spółek handlowych, Statutu Apator SA oraz Regulaminu Rady Nadzorczej Apator SA. Statut oraz Regulamin Rady Nadzorczej Apator SA dostępne są na stronie internetowej Apator SA pod adresem: www.apator.com w sekcji Relacje Inwestorskie.

Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności. Nie ma prawa wydawania Zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw Spółki. Rada Nadzorcza wykonuje swoje obowiązki kolegialnie, może jednak delegować swoich Członków do samodzielnego pełnienia czynności nadzorczych.

Członkowie Rady Nadzorczej Apator SA powoływani są i odwoływani przez Walne Zgromadzenie, które ustala liczbę członków Rady Nadzorczej oraz ich wynagrodzenie. Członkowie Rady Nadzorczej powinni posiadać należyłą wiedzę i doświadczenie. Rada Nadzorcza może składać się z 5 do 7 członków, wybieranych przez Walne Zgromadzenie, na okres 5 lat, na wspólną kadencję. Zmniejszenie się liczby Członków Rady Nadzorczej w trakcie kadencji do nie mniej niż 5 członków nie powoduje konieczności uzupełnienia składu Rady Nadzorczej.

Rada Nadzorcza na pierwszym posiedzeniu wybiera ze swego grona Przewodniczącego i Zastępcę Przewodniczącego.

Członków Rady Nadzorczej wiąże zakaz konkurencji. Członkami Rady Nadzorczej nie mogą być: Członek Zarządu, Prokurent, zatrudniony w spółce Główny Księgowy, Radca Prawny lub Adwokat, osoby, które podlegają bezpośrednio Członkowi Zarządu. Ponadto Członkami Rady Nadzorczej nie mogą być Członkowie Zarządu spółki zależnej.

Dopuszczalne jest podejmowanie uchwał przez Radę Nadzorczą w trybie pisemnym lub przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. Do ważności uchwał Rady Nadzorczej wymagane jest by wszyscy Członkowie Rady Nadzorczej zostali powiadomieni o treści uchwały Rady Nadzorczej. Podejmowanie uchwał w powyższym trybie nie dotyczy wyborów Przewodniczącego i Zastępcy Przewodniczącego Rady Nadzorczej, powołania Członka Zarządu oraz odwołania i zawieszania w czynnościach Członka Zarządu.

Uchwały, w tym w trybie pisemnym lub przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, zapadają bezwzględną większością głosów przy udziale:

- co najmniej 3 członków przy składzie pięcioosobowym Rady Nadzorczej,
- co najmniej 4 członków przy składzie powyżej pięciu osób.

Uchwały Rady zapadają bezwzględną większością głosów obecnych.

Walne Zgromadzenie uchwała Regulamin Rady Nadzorczej.

Rada Nadzorcza nie ma uprawnień do podejmowania decyzji o emisji lub wykupie akcji.

13.8.3. Zarząd

Zarząd Apator SA działa w oparciu o przepisy Kodeksu Spółek Handlowych, Statut spółki oraz Regulamin Zarządu Apator SA. Statut spółki oraz Regulamin Zarządu Apator SA dostępne są na stronie internetowej Apator SA pod adresem: www.apator.com w sekcji Relacje Inwestorskie.

Członkowie Zarządu Apator SA są powoływani i odwoływani zgodnie z przepisami Kodeksu Spółek Handlowych oraz postanowieniami Statutu spółki. Zarząd Apator SA składa się z jednego do sześciu członków powołanych na trzy lata przez Radę Nadzorczą na wspólną kadencję. Rada Nadzorcza podejmuje uchwały w sprawie:

- ustalenia liczby członków Zarządu spółki,
- powoływania Prezesa Zarządu, a następnie na jego wniosek pozostałych członków Zarządu,
- odwoływania członków Zarządu spółki,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 41
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- zawieszania w czynnościach z ważnych powodów wszystkich lub poszczególnych członków Zarządu,
- delegowania członków Rady Nadzorczej do czasowego wykonywania czynności członków Zarządu,
- ustalenia dla Zarządu wynagrodzenia z uwzględnieniem jego charakteru motywacyjnego.

Członkowie Zarządu mogą być w każdej chwili odwołani przez Radę Nadzorczą lub Walne Zgromadzenie przed upływem kadencji. Nie uchybia to ich roszczeniom z umowy o pracę.

Zarząd kieruje całokształtem działalności spółki, reprezentuje spółkę na zewnątrz, zarządza jej majątkiem i wszelkimi sprawami nie zastrzeżonymi dla innych organów, odpowiada za należyte prowadzenie księgowości spółki oraz ściśle przestrzega postanowień Statutu, Regulaminu Zarządu i uchwał władz spółki. Zarząd w swych działaniach ma na względzie zarówno interes spółki, jak i całej grupy Apator. Pracami Zarządu kieruje Prezes Zarządu. Uchwały Zarządu zapadają bezwzględnie większością głosów. W przypadku równości głosów decyduje głos Prezesa Zarządu.

Do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych Spółki i składania podpisów upoważnieni są dwaj Członkowie Zarządu działający łącznie, Członek Zarządu działający łącznie z Prokurentem lub dwóch Prokurentów działających łącznie. Każdy z członków Zarządu ma prawo i obowiązek prowadzenia spraw spółki, nie przekraczających zakresu zwykłych czynności spółki.

Prokurenta powołuje Zarząd. Udzieloną prokurę może odwołać każdy Członek Zarządu.

Członków Zarządu oraz Prokurentów wiąże zakaz konkurencji.

Rada Nadzorcza uchwała Regulamin Zarządu.

Zarząd spółki nie ma uprawnień do podejmowania decyzji o emisji lub wykupie akcji.

13.9. Opis zasad zmiany Statutu Apator SA

Zmiana Statutu Apator SA należy zgodnie z par. 14 pkt 14 Statutu spółki do kompetencji Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i może być uchwalona większością trzech czwartych głosów. W przypadku zamiaru zmiany Statutu, w ogłoszeniu o zwołaniu Walnego Zgromadzenia powołuje się dotychczas obowiązujące postanowienia, jak również treść projektowanych zmian. W uchwale zmieniającej Statut, Walne Zgromadzenie może upoważnić Radę Nadzorczą do ustalenia jednolitego tekstu Statutu lub wprowadzenia innych zmian o charakterze redakcyjnym.

Zmiana Statutu staje się skuteczną z chwilą wpisu zmian do KRS. Obowiązek zgłoszenia zmian Statutu spoczywa na Zarządzie spółki. Zgodnie z par. 430 KSH, Zarząd zobowiązany jest zgłosić zmianę Statutu w ciągu 3 miesięcy od powzięcia odpowiedniej uchwały przez Walne Zgromadzenie, jednakże art. 22 Ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym obliuguje do złożenia wniosku o wpis do Rejestru nie później niż w ciągu 7 dni od dnia zdarzenia uzasadniającego dokonanie wpisu.

13.10. Zasady działania walnego zgromadzenia

Sposób działania walnego zgromadzenia i jego zasadnicze uprawnienia oraz opis praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania, w szczególności zasady wynikające z regulaminu walnego zgromadzenia, o ile informacje w tym zakresie nie wynikają wprost z przepisów prawa zawarte są poniżej.

Walne Zgromadzenie działa w oparciu o przepisy Kodeksu spółek handlowych, Statut spółki oraz Regulamin Walnego Zgromadzenia Apator SA. Statut spółki oraz Regulamin Walnych Zgromadzeń Apator SA dostępne są na stronie internetowej Apator SA pod adresem: www.apator.com w sekcji Relacje Inwestorskie.

Walne Zgromadzenia są zwyczajne i nadzwyczajne. Zwyczajne Walne Zgromadzenie zwołuje się corocznie, najpóźniej do końca miesiąca czerwca.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 42
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Walne Zgromadzenia zwołuje się przez ogłoszenie w sposób określony w Kodeksie spółek handlowych dla spółek publicznych, co najmniej na 26 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia. Prawo uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu mają tylko osoby będące akcjonariuszami spółki na 16 dni przed datą Walnego Zgromadzenia (dzień rejestracji uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu):

- uprawnieni z akcji imiennych i świadectw tymczasowych oraz zastawnicy i użytkownicy, którym przysługuje prawo głosu, mają prawo uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu, jeżeli są wpisani do księgi akcyjnej w dniu rejestracji uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu;
- listę uprawnionych z akcji na okaziciela do uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu spółka ustala się na podstawie wykazu sporządzonego przez KDPW SA na zasadach określonych przez Kodeks spółek handlowych.

Akcionariusze mogą uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika; mogą także głosować odmiennie z każdej z posiadanych akcji. Każda akcja imienna serii A jest uprzywilejowana i posiada cztery głosy, natomiast każda akcja na okaziciela posiada jeden głos.

Akcionariusze reprezentujący, co najmniej połowę kapitału zakładowego lub co najmniej połowę ogółu głosów w Spółce mogą zwołać Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie wyznaczając przewodniczącego tego Zgromadzenia.

Akcionariusz lub akcjonariusze reprezentujący, co najmniej 1/20 kapitału zakładowego mogą:

- żądać zwołania Nadzwyczajnego Zgromadzenia i umieszczenia określonych spraw w porządku obrad tego Zgromadzenia. Żądanie zwołania Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia należy złożyć Zarządowi na piśmie lub w postaci elektronicznej;
- żądać umieszczenia określonych spraw w porządku obrad najbliższego Walnego Zgromadzenia. Żądanie powinno zostać zgłoszone Zarządowi nie później niż na 21 dni przed wyznaczonym terminem Zgromadzenia. Zarząd jest obowiązany niezwłocznie, jednak nie później niż na 18 dni przed wyznaczonym terminem Walnego Zgromadzenia, ogłosić zmiany w porządku obrad, wprowadzone na żądanie akcjonariuszy. Ogłoszenie następuje w sposób właściwy dla zwołania Walnego Zgromadzenia;
- przed terminem Walnego Zgromadzenia zgłaszać Spółce na piśmie lub przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej projekty uchwał dotyczące spraw wprowadzonych do porządku obrad Walnego Zgromadzenia lub spraw, które mają zostać wprowadzone do porządku obrad. Spółka niezwłocznie ogłasza projekty uchwał na stronie internetowej. Każdy z akcjonariuszy może podczas Walnego Zgromadzenia zgłaszać projekty uchwał dotyczące spraw wprowadzonych do porządku obrad.

Na Walnym Zgromadzeniu powinni być obecni:

- członkowie Rady Nadzorczej i Zarządu spółki w składzie umożliwiającym udzielenie merytorycznej odpowiedzi na pytania zadawane w trakcie walnego zgromadzenia,
- biegły rewident, jeżeli przedmiotem obrad mają być sprawy finansowe spółki.

Walne Zgromadzenie jest ważne bez względu na liczbę obecnych akcjonariuszy i reprezentowanych na nim akcji chyba, że przepisy Kodeksu spółek handlowych stanowią inaczej.

Walne Zgromadzenie może podejmować uchwały jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad, za wyjątkiem uchwał w sprawach porządkowych, które mogą dotyczyć tylko kwestii związanych z prowadzeniem obrad. Uchwała o zaniechaniu rozpatrywania sprawy umieszczonej w porządku obrad może zapaść jedynie w przypadku, gdy przemawiają za nią istotne powody. Wniosek w takiej sprawie musi być umotywowany. Walne Zgromadzenie nie może podjąć uchwały o zdjęciu z porządku obrad bądź o zaniechaniu rozpatrywania sprawy, umieszczonej w porządku obrad na wniosek akcjonariuszy.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów, chyba że przepisy Statutu spółki lub Kodeksu spółek handlowych stanowią inaczej. Głosowania są jawne za wyjątkiem sytuacji określonych w art. 420 KSH, tj. tajne głosowania zarządza się:

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 43
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- przy wyborach oraz nad wnioskami o odwołanie Członków organów spółki,
- wnioskami o pociągnięcie powyższych osób do odpowiedzialności,
- w sprawach osobowych,
- na żądanie choćby jednego akcjonariusza lub pełnomocnika obecnego na Walnym Zgromadzeniu.

Uchwały Walnego Zgromadzenia obowiązują wszystkich akcjonariuszy.

13.11. Skład osobowy organów zarządzających i nadzorujących Apator SA oraz zmiany, które w nim zaszły w ciągu ostatniego roku obrotowego wraz z opisem działania

13.11.1. Struktura władz Apator SA na dzień 31 grudnia 2017 r.

13.11.2. Rada Nadzorcza

Skład Rady Nadzorczej Apator SA w 2017 roku prezentował się następująco:

- Janusz Niedźwiecki - Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- Mariusz Lewicki - Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej,
- Janusz Marzygliński - Członek Rady Nadzorczej,
- Danuta Guzowska - Członek Rady Nadzorczej,
- Kazimierz Piotrowski - Członek Rady Nadzorczej,
- Marcin Murawski - Członek Rady Nadzorczej.

Obecna kadencja Rady Nadzorczej kończy się w dniu odbycia Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy w 2020 roku.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 44
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenie:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Stan posiadania akcji przez Członków Rady Nadzorczej na koniec 2017 r. kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	Stan na 31 grudnia 2017 r.				
	Akcje	Wartość nominalna akcji	Głosy	Udział w kapitale	Udział w głosach
Janusz Niedźwiecki	325 000	32 500,00	1 269 310	0,98%	2,29%
Mariusz Lewicki	2 112 000	211 200,00	5 674 128	6,38%	10,24%
Janusz Marzygliński	942 821	94 282,10	3 397 097	2,85%	6,13%
Danuta Guzowska	1 520 279	152 027,90	4 382 921	4,59%	7,91%
Kazimierz Piotrowski	597 147	59 714,70	2 147 853	1,80%	3,88%
Marcin Murawski	0	0	0	0,00%	0,00%
Podsumowanie	5 497 247	549 724,70	16 871 309	16,60%	30,45%

Członkowie Rady Nadzorczej nie posiadają akcji/udziałów w pozostałych spółkach grupy Apator.

W trakcie 2017 r. Członkowie Rady Nadzorczej Apator SA pełnili również funkcje w organach nadzorczych spółek grupy Apator:

- Mariusz Lewicki - Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Mining Sp. z o. o.,
Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Metrix SA,
Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej Apator Elkomtech SA;
- Janusz Marzygliński - Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Rector Sp. z o. o.,
Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Powogaz SA,
- Kazimierz Piotrowski - Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej Apator Metrix SA,
Członek Rady Nadzorczej Apator Mining Sp. z o. o.

Wynagrodzenia Członków Rady Nadzorczej nie stanowiły istotnej pozycji kosztów działalności spółki i nie wpływały w poważny sposób na jej wynik finansowy. Wynagrodzenia uzyskane w 2017 roku kształtują się następująco:

Wyszczególnienie	Wynagrodzenie z Apator SA	Wynagrodzenie z pozostałych spółek grupy Apator	Łączne wynagrodzenie
	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Janusz Niedźwiecki	84	0	84
Mariusz Lewicki	84	132	216
Janusz Marzygliński	84	96	180
Danuta Guzowska	84	0	84
Marcin Murawski	84	0	84
Kazimierz Piotrowski	84	72	156
Podsumowanie	504	300	804

Sposób działania Rady Nadzorczej określony jest w Kodeksie spółek handlowych, Statucie Apator SA oraz w Regulaminie Rady Nadzorczej Apator SA. Statut i Regulamin zamieszczone są na stronie internetowej spółki Apator SA pod adresem www.apator.com w sekcji Relacje Inwestorskie.

Według postanowień Statutu Rada Nadzorcza zbiera się raz na kwartał lub w miarę potrzeb częściej, na zaproszenie Przewodniczącego Rady. W 2017 r. odbyło się 20 posiedzeń Rady Nadzorczej. Członkowie Rady Nadzorczej wykonywali swoje obowiązki osobiście w składzie umożliwiającym podejmowanie uchwał.

W obradach Rady Nadzorczej uczestniczyli członkowie Zarządu Apator SA w składzie umożliwiającym udzielenie merytorycznej odpowiedzi na pytania. Ponadto Zarząd dostarczał Radzie Nadzorczej wyczerpujących informacji o wszystkich istotnych sprawach dotyczących działalności spółki Apator SA i grupy Apator.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 45
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Na posiedzeniach Rady Nadzorczej zapadały uchwały w sprawach, które były wymieniane w porządkach obrad przesłanych członkom Rady Nadzorczej w zawiadomieniach o posiedzeniach.

Działalność Rady Nadzorczej koncentrowała się wokół spraw mających istotne znaczenie dla działalności spółki Apator SA i grupy Apator. Rada Nadzorcza wykonuje stały nadzór nad działalnością spółki oraz pracą Zarządu poprzez:

- analizowanie materiałów otrzymywanych od Zarządu, o których przekazanie Rada wnioskowała,
- uzyskiwanie informacji i szczegółowych wyjaśnień od Członków Zarządu i innych pracowników firmy w trakcie posiedzeń Rady Nadzorczej,
- uczestnictwo Członków Rady w posiedzeniach Zarządu,
- działania Komitetu Audytu,
- działania biegłego rewidenta, który w imieniu Rady dokonywał przeglądu i badania dokumentacji finansowo-księgowej oraz sporządzonych na jej podstawie sprawozdań finansowych.

W ramach Rady Nadzorczej działa Komitet Audytu, natomiast nie została powołana Komisja ds. nominacji i Komisja ds. wynagrodzeń.

13.11.3. Komitet Audytu Rady Nadzorczej Apator SA

Rada Nadzorcza Apator SA w dniu 23 września 2009 r. powołała Komitet Audytu, który składa się z trzech członków, w tym Przewodniczącego, powołanych spośród członków Rady.

Celem funkcjonowania Komitetu Audytu jest współpraca z biegłymi rewidentami oraz doradztwo na rzecz Rady Nadzorczej w kwestiach dotyczących:

- jednostkowej i skonsolidowanej sprawozdawczości finansowej,
- kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem,
- audytu wewnętrznego i rewizji finansowej.

Do głównych zadań Komitetu Audytu należy:

- monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej (w tym: badanie przyjętych standardów rachunkowości, obiegu informacji, sporządzanych dokumentów i planowanych zmian w tym zakresie),
- monitorowanie skuteczności systemów kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego, zarządzania ryzykiem oraz compliance,
- monitorowanie wykonywania czynności rewizji finansowej,
- monitorowanie niezależności biegłego rewidenta do badania sprawozdań finansowych.

Szczegółowe zasady pracy Komitetu Audytu określa Regulamin Komitetu Audytu Rady Nadzorczej Apator SA, który dostępny jest na stronie internetowej Apator SA pod adresem: www.apator.com w sekcji Relacje Inwestorskie.

Kadencja Komitetu Audytu jest wspólna dla jej członków i pokrywa się z kadencją Rady Nadzorczej.

W okresie od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku Komitet Audytu działał w następującym składzie:

- Marcin Murawski - Przewodniczący Komitetu,
- Mariusz Lewicki - Członek Komitetu,
- Kazimierz Piotrowski - Członek Komitetu.

W zakresie wskazanym ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym:

- Marcin Murawski oraz Kazimierz Piotrowski spełniają kryteria niezależności od Apator SA.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 46
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- Marcin Murawski oraz Mariusz Lewicki posiadają wiedzę i umiejętności w zakresie rachunkowości lub badania sprawozdań finansowych:
  - Marcin Murawski ukończył Zarządzanie i Marketing na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego (specjalizacja Finanse Przedsiębiorstw), od 2003 roku jest Bieglym Rewidentem (KIBR nr 90053), od 2000 roku jest Certyfikowanym Brytyjskim Bieglym Rewidentem (ACCA nr 0251448) oraz Certyfikowanym Audytorem Wewnetrznym (egzamin w 2005 roku). Dodatkowo Marcin Murawski posiada doświadczenie zawodowe w zakresie rachunkowości wynikające z pełnienia następujących funkcji:
    - ✓ lata 1997 – 2005 – Pracownik w dziale audytu firmy audytorskiej PWC (od 2002 jako menedżer),
    - ✓ lata 2006 – 2012 – Dyrektor Departamentu Audytu Wewnetrznego grupy Ubezpieczeniowej Warta SA,
    - ✓ od 2012 roku niezależny członek Rad Nadzorczych i Członek Komitetów Audytu spółek notowanych na GPW (CCC SA (Przewodniczący Komitetu Audytu), Apator SA (Przewodniczący Komitetu Audytu), GTC SA (Przewodniczący Komitetu Audytu), Seco/Warwick SA (Członek KA)) a także BZWBK Aviva TU SA i BZWBK Aviva TUnż SA (Przewodniczący Komitetu Audytu).
  - Mariusz Lewicki ukończył studia na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w zakresie ekonomiki i organizacji produkcji, Podyplomowe Studia Prawa Podatkowego i Podyplomowe Studia Prawa Handlowego na Wydziale Prawa i Administracji UMK. Dodatkowo Mariusz Lewicki posiada doświadczenie zawodowe w zakresie rachunkowości wynikające z pełnienia następujących funkcji:
    - ✓ lata 1991 – 1999 - Kierownik Działu Księgowości w przedsiębiorstwie państwowym PZAE Apator oraz Apator SA (następca prawny PZAE Apator),
    - ✓ lata 1994 – 2001 – Główny Księgowy w Reuther Polska Sp. z o.o. oraz Rotar Poland sp. z o.o.,
    - ✓ lata 1993 – 2013 – Główny Księgowy w ZPDZ "Nagro",
    - ✓ lata 2001 – 2007 – Dyrektor Finansowy, Prokurent w Apator Control sp. z o.o. (spółka zależna od Apator SA),
    - ✓ lata 2007 – 2013 – Doradca Finansowy w Z.P.H.U. Walter,
    - ✓ od 2008 do chwili obecnej – Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej PHS Hydrotor SA (2008-06.2014), Przewodniczący Rady Nadzorczej PHS Hydrotor SA (od 07.2014 r.), Przewodniczący Komitetu Audytu PHS Hydrotor SA (od 06.2009 r.), Członek Komitetu Audytu PHS Hydrotor SA (od 07.2017 r.)
    - ✓ od 2009 r. do chwili obecnej – Przewodniczący Komitetu Audytu Apator SA (2009-2015), Członek Komitetu Audytu Apator SA (od 2016 r.)
- wszyscy Członkowie Komitetu Audytu posiadają wiedzę i umiejętności z zakresu branży, w której działa Apator SA:
  - Marcin Murawski posiada wiedzę i umiejętności w zakresie branży, w której działa Apator SA nabyte podczas pełnienia poniższych funkcji:
    - ✓ od 2013 roku do chwili obecnej – Członek Rady Nadzorczej Apator SA - znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (opomiarowanie energii elektrycznej,
    - ✓ od 2015 roku do chwili obecnej – Członek Rady Nadzorczej oraz Członek Komitetu Audytu Seco/Warwick SA - znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji urządzeń mechanicznych.
  - Mariusz Lewicki posiada wiedzę i umiejętności w zakresie branży, w której działa Apator SA nabyte podczas pełnienia poniższych funkcji:

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 47
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenie:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- ✓ od 2000 r. do chwili obecnej – Członek Rady Nadzorczej Apator SA, od 2010 Zastępca Przewodniczącego RN - znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (opomiarowanie energii elektrycznej),
  - ✓ od 2005 r. do chwili obecnej – Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Mining sp. z o.o. (podmiot zależny od Apator SA) – znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla górnictwa (aparatura górnicza),
  - ✓ od 2007 r. do chwili obecnej – Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Metrix SA (podmiot zależny od Apator SA) – znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (opomiarowanie gazu),
  - ✓ od 2014 r. do chwili obecnej – Członek Rady Nadzorczej Apator Elkomtech SA (podmiot zależny od Apator SA) - znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (systemy sterowania i nadzoru),
  - ✓ od 2008 do chwili obecnej – Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej PHS Hydrotor SA (2008-06.2014), Przewodniczący Rady Nadzorczej PHS Hydrotor SA (od 07.2014 r.), Przewodniczący Komitetu Audytu PHS Hydrotor SA (od 06.2009 r.), Członek Komitetu Audytu PHS Hydrotor SA (od 07.2017 r.) - znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji urządzeń mechanicznych.
- Kazimierz Piotrowski posiada wiedzę i umiejętności w zakresie branży, w której działa Apator SA nabyte podczas pełnienia poniższych funkcji:
- ✓ od 2015 r. do chwili obecnej – Członek Rady Nadzorczej Apator SA, Członek Komitetu Audytu - znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (opomiarowanie energii elektrycznej),
  - ✓ od 2013 r. do chwili obecnej - Członek Rady Nadzorczej Apator Metrix SA (podmiot zależny od Apator SA) – znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (opomiarowanie gazu),
  - ✓ od 2001 r. do chwili obecnej - Członek Rady Nadzorczej Apator Mining sp. z o.o. (podmiot zależny od Apator SA) – znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla górnictwa (aparatura górnicza),
  - ✓ lata 2009 – 2013 – Przewodniczący Rady Nadzorczej FAP Pafal SA (podmiot zależny od Apator SA) – znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (opomiarowanie energii elektrycznej),
  - ✓ lata 2005 – 2008 – Prezes Zarządu Apator Metrix SA (podmiot zależny od Apator SA) – znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (opomiarowanie gazu),
  - ✓ lata 1993 – 2000 – Członek Zarządu Apator SA, w tym: Dyrektor ds. Administracyjnych (od 1993 do 1998) oraz Dyrektor ds. Finansowych (1998-2000) - znajomość branży sektora elektromaszynowego w obszarze produkcji maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw dystrybucji mediów energetycznych (opomiarowanie energii elektrycznej oraz aparatura łączeniowa).

Zgodnie z regulaminem posiedzenia Komitetu odbywają się nie rzadziej niż dwa razy do roku, przed opublikowaniem przez spółkę sprawozdań finansowych (półrocznych i rocznych). W 2017 r. odbyło się 8 posiedzeń Komitetu.

Komitet Audytu w okresie I półrocza 2017 r. opracował i przeprowadził procedurę wyboru biegłego rewidenta i w dniu 11 maja 2017 r. na jej podstawie dokonał rekomendacji dla Rady Nadzorczej w sprawie wyboru firmy:

- KPMG Audyt spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. z siedzibą w Warszawie do przeglądu i badania jednostkowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych za rok 2017,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 48
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- PricewaterhouseCoopers sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie do przeglądu i badania jednostkowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych za lata 2018 – 2020.

Przy wyborze firmy audytorskiej do badania sprawozdań finansowych stosuje się przejrzyste i jasne kryteria wyboru. Głównymi z nich są:

- doświadczenie w badaniu sprawozdań finansowych podobnych grup kapitałowych (w odniesieniu do wielkości GK Apator, rozproszonej struktury geograficznej i branży, w której działa GK Apator),
- doświadczenie w obszarze zarządzania ryzykiem, kontroli wewnętrznej, kontroli z zakresu IT i ładu korporacyjnego,
- zachowanie zasad bezstronności i niezależności firmy audytorskiej,
- brak wystąpienia konfliktu interesów,
- optymalizacja kosztów badania sprawozdań finansowych.

W procesie wyboru firm audytorskich stosowana jest zasada rotacji w okresie nie dłuższym niż pięć lat.

Świadczenie dozwolonych usług niebędących badaniem możliwe jest jedynie w zakresie niezwiązanym z polityką podatkową Spółki, po wyrażeniu zgody przez Komitet Audytu i przeprowadzeniu oceny zagrożeń i zabezpieczeń niezależności. Zakres świadczenia pozostałych usług niebędących badaniem w całości pokrywa się w zapisami ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym.

Od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym, firma audytorska badająca sprawozdanie finansowe nie świadczyła innych usług dozwolonych, niebędących badaniem.

Komitet audytu w sposób systematyczny monitoruje procesy raportowania finansowego oraz rewizji finansowej oraz przedstawia istotne informacje w tym zakresie Radzie Nadzorczej.

13.11.4. Zarząd

Od 1 stycznia 2017 r. Zarząd działał w następującym czteroosobowym składzie:

- Andrzej Szostak – Prezes Zarządu,
- Piotr Nowak – Członek Zarządu,
- Piotr Dobrowolski – Członek Zarządu,
- Agnieszka Nosal – Członek Zarządu.

Z dniem 27 lutego 2017 roku Piotr Dobrowolski złożył rezygnację z pełnienia funkcji członka zarządu Apator SA, w związku z czym od 28 lutego Zarząd działał w składzie trzyosobowym:

- Andrzej Szostak – Prezes Zarządu,
- Piotr Nowak – Członek Zarządu,
- Agnieszka Nosal – Członek Zarządu.

Z dniem 12 czerwca 2017 r. Rada Nadzorcza Apator SA na wniosek Prezesa Zarządu, w związku z budowaniem zarządu grupowego powołała w skład Zarządu Apator SA Arkadiusza Chmielewskiego – pełniącego jednocześnie funkcję Prezesa Zarządu Apator Metrix SA, w związku z czym od 12 czerwca Zarząd działał w składzie czteroosobowym:

- Andrzej Szostak – Prezes Zarządu,
- Piotr Nowak – Członek Zarządu,
- Agnieszka Nosal – Członek Zarządu,
- Arkadiusz Chmielewski – Członek Zarządu.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 49
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Z dniem 15 listopada 2017 r. Andrzej Szostak złożył rezygnację z pełnienia funkcji Prezesa Zarządu Apator SA. Rada Nadzorcza Apator SA powołała z dniem 16 listopada br. na stanowisko Prezesa Zarządu Apator SA Mirosława Klepackiego. W związku z powyższym od 16 listopada Zarząd działał w następującym czteroosobowym składzie:

- Mirosław Klepacki – Prezes Zarządu,
- Piotr Nowak – Członek Zarządu,
- Agnieszka Nosal – Członek Zarządu,
- Arkadiusz Chmielewski – Członek Zarządu.

Z dniem 30 listopada 2017 r. Agnieszka Nosal i Arkadiusz Chmielewski złożyli rezygnację z pełnienia funkcji Członków Zarządu Apator SA. Rada Nadzorcza Apator SA postanowiła, że od dnia 1 grudnia 2017 r. Zarząd Apator SA będzie działał w następującym składzie dwuosobowym:

- Mirosław Klepacki – Prezes Zarządu,
- Piotr Nowak – Członek Zarządu.

Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania, w wyniku tragicznej śmierci Piotra Nowaka w dniu 3 stycznia 2018 r., Zarząd Apator SA działa w składzie jednoosobowym:

- Mirosław Klepacki – Prezes Zarządu.

Obecna kadencja Zarządu kończy się w dniu odbycia Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy w 2019 roku.

W ciągu 2017 r. w spółce Apator SA prokurę miały udzielone następujące osoby:

- Mirosław Klepacki - Dyrektor ds. Aparatury Łączeniowej (do 15 listopada 2017 r.),
- Krzysztof Malec - Dyrektor ds. Operacyjnych,
- Jerzy Kuś - Dyrektor ds. Aparatury i Systemów Pomiarowych (do 27 lutego 2017 r.),
- Tom Ruhan - Doradca Zarządu (do 9 lutego 2018 r.),
- Jolanta Dombrowska - Dyrektor Biura Zarządzania i Relacji Inwestorskich (od 1 grudnia 2017 r.).

W trakcie 2017 r. Członkowie Zarządu oraz Prokurenci wchodzili w skład organów spółek zależnych:

- Andrzej Szostak - Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Elkomtech SA (do 16 listopada 2017 r.)
Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej Apator Rector sp. z o. o., (do 15 listopada 2017 r.)
- Piotr Nowak - Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej Apator Powogaz SA,
Członek Rady Nadzorczej Apator Metrix SA,
- Piotr Dobrowolski - Członek Rady Nadzorczej Apator Rector sp. z o.o. (do 27 lutego 2017 r.),
Prezes Zarządu Apator Elkomtech SA (do 27 lutego 2017 r.),
- Agnieszka Nosal - Członek Rady Nadzorczej Pafal SA (od 5 kwietnia do 15 listopada 2017 r.),
Członek Zarządu Apator GmbH (od 20 kwietnia do 19 grudnia 2017 r.),
- Mirosław Klepacki - Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Control sp. z o. o. (od 1 lutego 2017 r. do 31 grudnia 2017 r.),
Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Elkomtech SA (od 17 listopada 2017 r.),
Członek Rady Nadzorczej Apator Rector sp. z o.o. (od 16 listopada 2017 r.),
- Krzysztof Malec - Członek Rady Nadzorczej Pafal SA,
- Jerzy Kuś - Przewodniczący Rady Nadzorczej Apator Control sp. z o.o. (do 31 stycznia 2018 r.)

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 50
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

2017 r.),

Zastępca Przewodniczącego Rady Nadzorczej Pafal SA. (do 4 kwietnia 2017 r.),

- Tom Ruhan - Członek Rady Dyrektorów Apator Miitors (od 20 lutego 2017 r.),
- Jolanta Dombrowska - Członek Rady Nadzorczej Apator Powogaz SA.

Zarząd Apator SA na dzień 31 grudnia 2017 r. nie posiadał akcji Apator SA.

Przy podejmowaniu decyzji w sprawach spółki członkowie Zarządu działają w granicach uzasadnionego ryzyka gospodarczego, tzn. po rozpatrzeniu wszystkich informacji, analiz i opinii, które w ocenie Zarządu powinny być w danym przypadku wzięte pod uwagę ze względu na interes spółki. Biorą pod uwagę uzasadnione w długookresowej perspektywie interesy akcjonariuszy, wierzycieli, pracowników oraz innych podmiotów i osób współpracujących ze spółką w zakresie działalności gospodarczej, a także interesy społeczności lokalnych. Zarząd działał ze szczególną starannością, aby wszelkie transakcje z osobami, których interesy wpływały na interes spółki, były dokonywane na warunkach rynkowych.

13.12. Polityka wynagrodzeń w Apator SA

Członkowie Zarządu Apator SA zatrudnieni są na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. System wynagrodzeń w 2017 r. dla Członków Zarządu spółki Apator SA składał się z wynagrodzenia stałego – zasadniczego oraz zmiennego – premii rocznych przyznawanych przez Radę Nadzorczą. W celu zwiększenia motywacyjnego charakteru premii oraz powiązania systemu premiowania członków Zarządu z realizacją Strategii rozwoju, premiowanie członków Zarządu uzależnione jest od stopnia realizacji zadań powierzonych każdemu Członkowi Zarządu (w formie Karty Zadań) i uzgodnionych pomiędzy Członkiem Zarządu a Radą Nadzorczą Apator SA na początku każdego roku. Stopień wykonania zadań stanowi podstawę przyznania premii rocznej dla Zarządu Apator SA.

W 2017 r. Rada Nadzorcza w drodze podjętej uchwały zatwierdziła do realizacji Karty Zadań, które obejmowały zarówno zadania solidarnościowe finansowe, jak i indywidualne finansowe i projektowe. Zadania związane były przede wszystkim z wykonaniem planów finansowych, realizacją ustalonych zamierzeń rozwojowych w zakresie produktów i kosztów oraz udoskonalaniem systemów zarządzania.

Pozafinansowym składnikiem wynagrodzenia dla Członków Zarządu i kluczowych menedżerów spółki jest korzystanie z samochodów służbowych również do celów prywatnych oraz pakiety medyczne.

Po zakończeniu stosunku pracy Członkom Zarządu przysługuje odprawa nie wyższa niż 6-miesięczne wynagrodzenie zasadnicze, a w niektórych przypadkach odszkodowanie z tytułu zakazu konkurencji.

Wynagrodzenie Członków Zarządu uzyskane w 2017 r. za okres pełnienia funkcji kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Wynagrodzenie z Apator SA		Wynagrodzenie z pozostałych spółek grupy Apator	Łączne wynagrodzenie	Odprawy premie, itp. należne za 2017 r.
	wynagrodzenie zasadnicze	premie za 2016 r. wypłacone w 2017 r.			
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Andrzej Szostak	720	163,1	73,5	956,6	866,7
Piotr Nowak	495	147,0	72,0	714,0	361,2
Piotr Dobrowolski	200	24,7	6,0	230,7	120,0
Agnieszka Nosal	540	0	23,7	563,7	1 147,5
Arkadiusz Chmielewski	255	0	0	255,0	76,5
Mirosław Klepacki	71	0	10,5	81,5	56,8
Podsumowanie	2 281,0	334,8	185,7	2 801,5	2 628,7

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 51	
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)	
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)			

Wynagrodzenia Członków Zarządu są ustalane na podstawie przejrzystych procedur i zasad, z uwzględnieniem ich charakteru motywacyjnego oraz zapewnienia efektywnego i płynnego zarządzania spółką. Wynagrodzenia odpowiadają kryteriom zakresu odpowiedzialności wynikającej z pełnionej funkcji, pozostając w rozsądnej relacji do poziomu wynagrodzenia członków zarządu w podobnych spółkach na porównywalnym rynku.

13.13. Polityka różnorodności w Apator SA

Celem polityki różnorodności w Apator SA jest budowanie świadomości i kultury organizacyjnej otwartej na różnorodność, która prowadzi do zwiększenia efektywności pracy i przeciwdziałania dyskryminacji. W oparciu o funkcjonujący Kodeks Etyczny podstawą zarządzania różnorodnością w Apator SA jest stwarzanie równych szans w dostępie do rozwoju zawodowego i awansu.

Przy wyborze władz spółki oraz jej kluczowych menedżerów spółka dąży do zapewnienia wszechstronności i różnorodności szczególnie w obszarze płci, kierunków wykształcenia, wieku i doświadczenia zawodowego. Decydującym aspektem są tu przede wszystkim wysokie kwalifikacje oraz merytoryczne przygotowanie do pełnienia określonej funkcji.

13.14. Polityka sponsoringowa w Apator SA

Prowadzona działalność sponsoringowa ukierunkowana jest na wspieranie Młodych Talentów i do jej głównych celów należy:

- zwiększenie stopnia rozpoznawalności firmy na gruncie krajowym i zagranicznym,
- kreowanie pożądanego wizerunku firmy nowoczesnej i dynamicznej, działającej w oparciu o innowacyjne rozwiązania i technologie, która promuje rozwój oraz inicjatywy twórcze,
- budowanie pozytywnych relacji z otoczeniem poprzez wspieranie wartościowych inicjatyw i przedsięwzięć z dziedziny kultury, sztuki i sportu.

W 2017 roku, zgodnie z przyjętą polityką zakładającą przeznaczenie 0,5% zysku netto Apator SA na działalność sponsoringową, spółka zrealizowała następujące działania:

- prowadzenie programu grantowego Pasjopolis Master - autorskiego programu Apator SA, którego celem jest wsparcie finansowe młodych pasjonatów w realizacji projektów technicznych i naukowych,
- wsparcie wydarzeń naukowych (Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, Festiwal Naukowy E(x)plory, Startup Weekend), patronat nad olimpiadami przedmiotowymi (Euroelektra),
- wsparcie wydarzeń kulturalnych (Festiwal Nova Muzyka i Architektura, Międzynarodowe Biennale Grafiki Dzieci i Młodzieży, Festiwal Probaltica, Tofifest, Festiwal Młode Kino i in.),
- sponsoring sportu (ogólnopolskie turnieje szermiercze dzieci i młodzieży, lokalne dziecięce drużyny piłkarskie).

Ponadto, Apator SA prowadził działalność charytatywną, której celem było przede wszystkim wsparcie instytucji i organizacji prospołecznych działających na rzecz osób wykluczonych oraz realizujących określone misje społeczne. Wśród stałych beneficjentów są instytucje, których działalność prowadzona jest w bezpośrednim sąsiedztwie spółki, tym m.in.: Fundacja Piękniejszego Świata Skłudzewo, Fundacja Avalon, Fundacja Pomoc Rodzinie i Ziemi, Hospicjum Dziecięce Nadzieja, Stowarzyszenie Opieki Nad Dziećmi Opuszczonymi Oratorium im. Bł. Ks. Br. Markiewicza, Fundacja Dzieciom „Zdążyć z pomocą”.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 52
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

14. Oświadczenie grupy Apator na temat informacji niefinansowych za 2017 rok

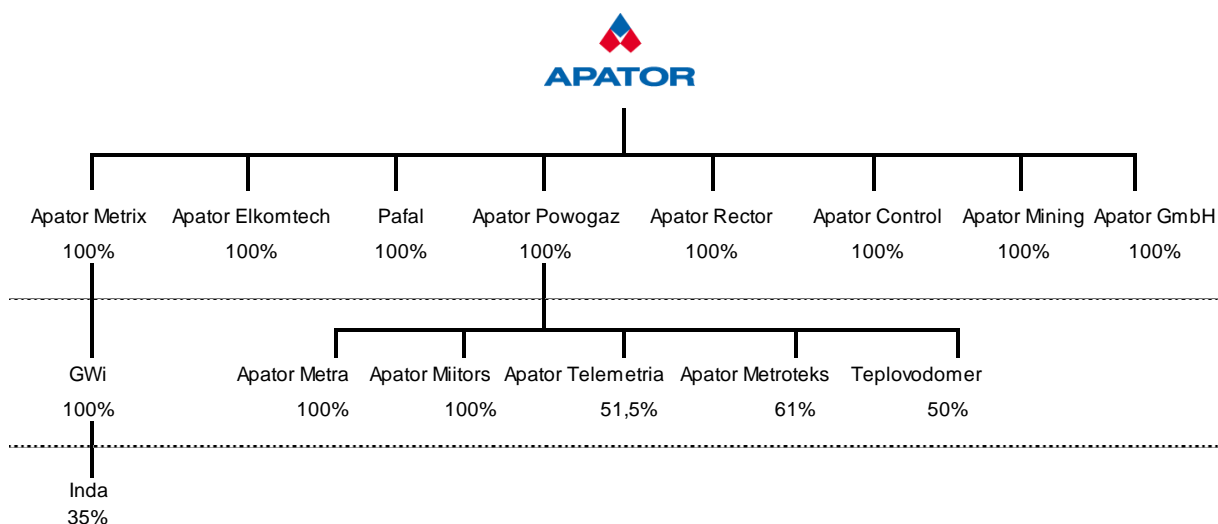
14.1. Model biznesowy

Grupa kapitałowa Apator prowadzi działalność w obrębie przemysłu maszynowego, w następujących segmentach i liniach biznesowych*:

*) Aparatura górnicza stanowi od 2017 r. działalność zaniechaną, co zostało opisane szerzej w punkcie 1.4 Sprawozdania Zarządu

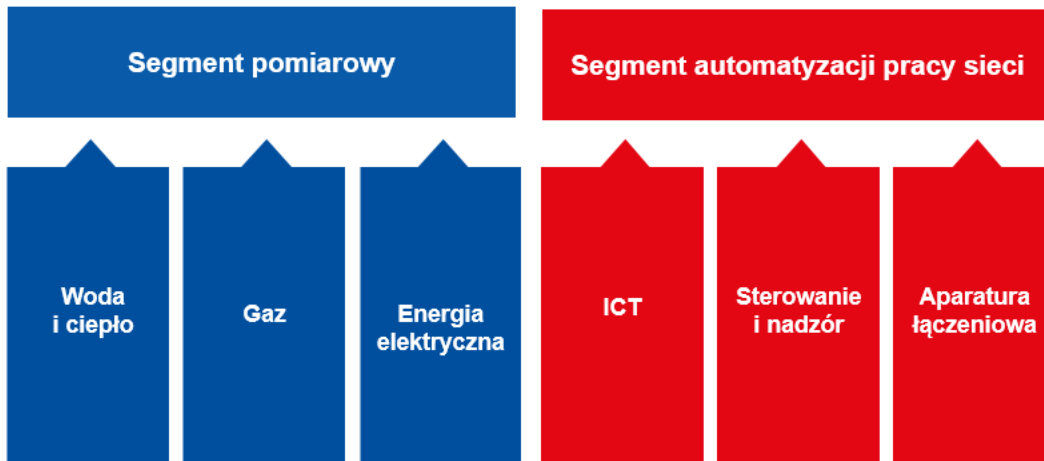
W skład grupy wchodzi obecnie 16 podmiotów. Podmiotem dominującym jest Apator SA. Strukturę grupy na dzień 31 grudnia 2017 r. przedstawia poniższy schemat:

Działalność grupy koncentruje się na produkcji i sprzedaży przyrządów pomiarowych, aparatury kontrolno-pomiarowej, rozdzielczej i sterowniczej, systemów informatycznych klasy SCADA oraz współpracujących z nimi urządzeń telemechaniki, zabezpieczeń oraz innych urządzeń sieciowych dla systemów rozproszonych, zapewniających możliwość zdalnego sterowania i nadzoru sieci elektroenergetycznej w pełnym zakresie napięć oraz urządzeń odczytujących i transmitujących dane.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 53
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Model biznesowy grupy Apator w 2017 r. przedstawiał się w następujący sposób:

Cele strategiczne

Ambicją grupy Apator jest pełnienie roli wiodącego dostawcy systemów i urządzeń pomiarowo – odczytowych dla wszystkich rodzajów mediów (ze szczególnym uwzględnieniem sektora dystrybucji energii elektrycznej), partnera podmiotów zarządzających infrastrukturą dystrybucyjną wszystkich rodzajów mediów energetycznych w zakresie rozwoju i dostaw innowacyjnych, zgodnych z otwartymi standardami systemów, urządzeń i usług zapewniających efektywną i bezpieczną eksploatację majątku sieciowego.

Zgodnie z dotychczasową strategią, główne cele strategiczne grupy Apator na lata 2014-2019 realizowane były w ramach trzech obszarów:

- ✓ obszar 1: miejsce w łańcuchu dostaw:
  - rozwój w obszarze systemów teleinformatycznych oraz współpracujących z nimi urządzeń umożliwiających zdalne monitorowanie, sterowanie i odczyt na rynku krajowym,
  - rozwój w obszarze urządzeń inteligentnych, współpraca z partnerami w zakresie integracji systemów na pozostałych rynkach,
- ✓ obszar 2: zasięg geograficzny:
  - lider pod względem udziału w rynku (miejsce 1-3) we wszystkich liniach biznesowych w Polsce,
  - CIS, CEE i UE: wiodący, uznany dostawca z widocznym, stabilnym udziałem w wybranych perspektywicznych rynkach,
  - pozostałe rynki: dostarczanie wyrobów i usług bez angażowania znaczących zasobów R&D,
- ✓ obszar 3: finansowy:
  - docelowy poziom przychodów powyżej PLN 1,5 mld (średnioroczny wzrost 15,1%),
  - średnioroczna stopa wzrostu EBITDA w przedziale 10%-15%,
  - ponad 60% przychodów z rynków zagranicznych,
  - 50% EBITDA z sektora dystrybucji energii elektrycznej.

Rok 2018 upłynie już jednak pod znakiem definiowania założeń nowej strategii na lata 2019-23. Spółki grupy będą koncentrować się m.in. na pogłębieniu efektów synergii w celu poprawy efektywności operacyjnej.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 54
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Wskaźniki obrazujące skalę działalności i realizację celów strategicznych

Produkcja ilościowo wg głównych grup produktowych	2017 r.	2016 r.	Zmiana	Dynamika r/r
	tys. szt.	tys. szt.	tys. szt.	%
<i>liczniki energii elektrycznej</i>	1 756	1 697	59	103%
<i>gazomierze</i>	1 607	1 206	401	133%
<i>wodomierze</i>	2 728	2 051	677	133%
<i>ciepłomierze</i>	91	83	8	110%
<i>rozłączniki izolacyjne</i>	592	527	65	112%
<i>nakładki radiowe</i>	710	540	170	131%

Przychody ze sprzedaży wg segmentów*	2017 r.	2016 r.	Zmiana	Dynamika r/r
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Segment pomiarowy	730 237	678 144	52 093	108%
<i>kraj</i>	269 522	275 490	- 5 968	98%
<i>eksport</i>	460 715	402 654	58 061	114%
Segment automatyzacji pracy sieci	126 668	138 326	- 11 658	92%
<i>kraj</i>	93 263	104 205	- 10 942	89%
<i>eksport</i>	33 405	34 121	- 716	98%
Segment non-core	26 291	24 691	1 600	106%
<i>kraj</i>	26 268	24 541	1 727	107%
<i>eksport</i>	23	150	- 127	15%
Działalność zaniechana (Apator Mining)	23 706	27 660	- 3 954	86%
Przychody ogółem	906 902	868 821	38 081	104%
<i>kraj</i>	411 936	431 896	- 19 960	95%
<i>eksport</i>	494 966	436 925	58 041	113%

Podstawowe dane finansowe*	2017 r.	2016 r.	Zmiana	Dynamika r/r
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Przychody ze sprzedaży	883 196	841 161	42 035	105%
Zysk na sprzedaży	70 250	70 425	- 175	100%
Zysk na działalności operacyjnej	62 730	67 348	- 4 618	93%
EBITDA	102 014	102 126	- 112	100%
Zysk netto	43 908	58 140	- 14 232	76%
Kapitał własny	455 498	443 280	12 218	103%
Zobowiązania długoterminowe	65 529	96 259	- 30 730	68%
Zobowiązania krótkoterminowe	318 455	302 145	16 310	105%
Suma aktywów	839 482	841 684	- 2 202	100%
Wynagrodzenia brutto (z narzutami)	199 090	188 650	10 440	106%
Podatek dochodowy	- 15 721	- 5 800	- 9 921	271%
Podatek dochodowy bieżący	- 15 209	- 16 318	1 109	93%
Odroczony podatek dochodowy	- 512	10 518	- 11 030	-

*) Analiza przychodów oraz wyników finansowych przedstawiona została w punkcie 2 Sprawozdania Zarządu GK Apator za 2017 r.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 55
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Inwestycje, działalność R&D	2017 r.	2016 r.	Zmiana	Dynamika r/r
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Nakłady inwestycyjne CAPEX, w tym:	54 809	44 636	10 173	123%
<i>rzeczowe aktywa trwałe</i>	29 067	23 201	5 866	125%
<i>wartości niematerialne i prawne</i>	25 742	21 435	4 307	120%
Koszty funkcjonowania biur rozwoju (R&D) niezaliczone do CAPEX	24 549	19 910	4 639	123%
Średnioroczna liczba zatrudnionych w R&D [RJR]	146,2	168,1	- 21,9	87%

14.2. Zagadnienia pracownicze

Polityki w obszarze zagadnień pracowniczych w GK Apator

Na konkurencyjnym i specjalistycznym rynku nowoczesnych technologii, na którym działa grupa Apator, pracownicy z ich wiedzą, doświadczeniem i kompetencjami są jednym z kluczowych zasobów niezbędnych do budowania przewagi konkurencyjnej. Z tego powodu grupa Apator na bieżąco doskonali procesy zarządzania zasobami ludzkimi, wdraża narzędzia wspierające rozwój pracowników, starając się budować ich zaangażowanie, lojalność i motywację. Zasady pracy w poszczególnych spółkach grupy regulują powszechnie obowiązujące przepisy prawa (w tym Kodeks Pracy) oraz wewnętrzne procedury i instrukcje. Kluczową rolę w określeniu podejścia do zarządzania kwestiami pracowniczymi na poziomie grupy odgrywa Kodeks Etyczny Grupy Apator obowiązujący w spółce Apator SA i krajowych spółkach zależnych. Rolę uzupełniającą w zakresie definiowania standardów polityki wobec pracowników spełniają m.in. Strategia w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), Regulaminy pracy poszczególnych spółek i obowiązujące w nich Zakładowe Układy Zbiorowe Pracy, czy wreszcie odpowiednie zapisy Ksiąg Zintegrowanego Systemu Zarządzania poszczególnych spółek grupy.

Do podstawowych zadań polityki personalnej grupy Apator należą:

- pozyskiwanie pracowników o odpowiednich kompetencjach,
- rozwój kompetencji niezbędnych do realizacji strategii biznesowej,
- budowanie zaangażowania i dbanie o wysoki poziom satysfakcji i motywacji pracowników,
- wsparcie biznesu poprzez wdrażanie narzędzi do zarządzania zasobami ludzkimi i rozwiązywania bieżących problemów.

U podstaw wszelkich działań w obszarze polityki kadrowej leży traktowanie wszystkich pracowników z należyтым szacunkiem oraz dążenie do stworzenia równych szans do rozwoju zawodowego i awansu, bez względu na płeć, wiek, pochodzenie narodowe i etniczne, orientację seksualną, sytuację rodzinną, (nie)pełnosprawność oraz poglądy polityczne i religijne. Grupa dąży, aby zatrudnione w niej osoby pracowały w atmosferze otwartości oraz tolerancji dla odmienności. Podejmowane działania koncentrują się na kreowaniu aktywności zawodowej, zapewnianiu odpowiednich warunków pracy i przyjaznej atmosfery, oferowaniu możliwości doskonalenia zawodowego i dbaniu o rozwój kultury organizacyjnej.

Cele w obszarze zagadnień pracowniczych określone są poprzez:

- planowanie zasobów ludzkich
- rekrutację, selekcję i dobór pracowników
- adaptację pracowników
- rozwój kompetencji (szkolenia i udział w projektach)
- motywowanie (płacowe i pozapłacowe)
- ocenianie

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 56
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- awansowanie
- odejścia
- komunikację pracowników z Zarządem.

Planowanie zasobów ludzkich odbywa się poprzez tworzenie rocznych i kilkuletnich planów zatrudnienia. Działania employer brandingowe w obszarze rekrutacji realizowane są m. in. w formie udziału w targach pracy, współpracy z uczelniami wyższymi i szkołami ponadgimnazjalnymi, obecności w mediach, sponsoringu konkursów dla uczniów i studentów oraz organizowania programów stażowych i praktyk. Pozyskując pracowników grupa korzysta zarówno z własnych zasobów, jak i zasobów na rynku pracy. W zależności od hierarchii stanowiska, jego stopnia złożoności, wymogów kompetencyjnych, dostępności pracowników o odpowiednich kwalifikacjach i terminu obsady stanowiska, podejmowana jest decyzja o sposobie rekrutacji. Przy selekcji i doborze pracowników brane są pod uwagę nie tylko umiejętności i kompetencje zawodowe, ale również cechy osobowościowe, które są zgodne z kulturą organizacyjną i wartościami oraz modelem kompetencji grupy Apator. Zgodnie z priorytetami obowiązującymi w relacjach z pracownikami, grupa od pierwszych dni zatrudnienia wspiera ich zarówno organizacyjnie, jak i merytorycznie zapewniając im niezbędne narzędzia pracy oraz warunki do komfortowego i bezpiecznego wykonywania powierzonych obowiązków.

Podnoszenie kwalifikacji pracowników odbywa się m.in. poprzez udział w różnego rodzaju szkoleniach, w tym: obligatoryjnych z zakresu BHP oraz dotyczących konkretnych uprawnień stanowiskowych, merytorycznych i specjalistycznych, miękkich wspierających rozwój osobisty oraz ogólnofirmowych, np. dotyczących systemu zarządzania. Pracownicy mają również możliwość korzystania z różnych form dofinansowania nauki języków obcych oraz studiów wyższych i podyplomowych. Planowanie i budżetowanie szkoleń odbywa się w cyklach rocznych z uwzględnieniem potrzeb na poziomach organizacji, zespołów i indywidualnych pracowników.

Motywowanie pracowników realizowane jest poprzez płacę (składającą się z części stałej i zmiennej uzależnionej od osiągniętych wyników) oraz w formie pozapłacowej, w tym poprzez szeroko rozwiniętą pomoc socjalną oraz organizowanie różnych form aktywności sportowej, imprez, wyjazdów integracyjnych lub opieki medycznej itp.

Bezpieczeństwo i higiena pracy

Spółki grupy Apator prowadzą politykę ukierunkowaną na zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy, której głównym celem jest eliminacja zagrożeń wypadkowych i minimalizowanie czynników szkodliwych oddziałujących na pracownika w miejscu pracy. Podejmowane w tym zakresie działania zgodne są z obowiązującymi przepisami prawa oraz postanowieniami zawartymi w opracowanym¹ systemie zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy według normy PN-N 18001:2004. Sposoby realizacji celów BHP reguluje ponadto szereg wewnętrznych procedur i instrukcji obowiązujących w poszczególnych spółkach grupy.

Grupa Apator wspiera ochronę zdrowia swoich pracowników, pracuje nad stałą poprawą bezpieczeństwa i warunków pracy, wdraża rozwiązania zapobiegające wypadkom przy pracy, chorobom zawodowym oraz zdarzeniom potencjalnie wypadkowym.

Realizowane działania to m.in.:

- identyfikacja zagrożeń i ocena ryzyka zawodowego dla każdego stanowiska,
- wstępne, okresowe i kontrolne badania lekarskie, środki ochronne, szkolenia wstępne i okresowe w zakresie zasad BHP,
- organizacja stanowisk pracy zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami ergonomii, wprowadzanie nowoczesnych linii technologicznych i urządzeń korzystnie wpływających na wydajność i minimalizujących obciążenie pracowników,

¹ *Wdrożonym w części spółek.*

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 57
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- monitorowanie warunków pracy przez Komisje BHP,
- wydzielanie, znakowanie i przygotowywanie stanowisk pracy, dróg transportowych i środków przeciwpożarowych,
- monitoring zidentyfikowanych zagrożeń.

Planowanie i doskonalenie procesu BHP odbywa się poprzez opracowywany corocznie plan celów i zadań, których sposób monitorowania i realizacji określają stosowne procedury.

Dotychczasowe osiągnięcia polityki HR

W latach 2016-2017 grupa Apator zrealizowała szereg działań w obszarze HR. Do najważniejszych należą:

- opracowanie (w 2016 r.) i wdrożenie (w 2017 r.) nowych rozwiązań w zakresie wynagradzania pracowników,
- opracowanie Systemu Okresowych Ocen Kompetencji oraz Systemu Zarządzania przez Cele.

Cele i wyzwania w obszarze zagadnień pracowniczych

W perspektywie 2019 r. do kluczowych wyzwań w obszarze zagadnień pracowniczych dla grupy Apator² należą:

- zbudowanie programów rozwojowych dla pracowników,
- wdrożenie programu Zarządzania Talentami,
- wdrożenie cyklicznych badań satysfakcji i zaangażowania pracowników,
- stworzenie centrum kompetencyjnego w zakresie HR dla grupy Apator.

Wskaźniki w obszarze zagadnień pracowniczych

Zatrudnienie w grupie Apator*	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Średnioroczne zatrudnienie [RJR], w tym:	2 609,7	2 515,4	104%
<i>objęci układami zbiorowymi</i>	1 446,3	1 396,9	103%
Zatrudnienie na koniec roku [osoby], w tym:	2 514	2 605	97%
<i>kobiety</i>	1 011	1 064	95%
<i>mężczyźni</i>	1 503	1 541	98%
Zatrudnienie na koniec roku [osoby], w tym:			
1. Pełne etaty	2 485	2 583	96%
<i>kobiety</i>	999	1 054	95%
<i>mężczyźni</i>	1 486	1 529	97%
2. Niepełne etaty	29	22	132%
<i>kobiety</i>	12	10	120%
<i>mężczyźni</i>	17	12	142%
Zatrudnienie na koniec roku [etaty], w tym:	2 497,2	2 593,8	96%
<i>kobiety</i>	997,8	1 054,5	95%
<i>mężczyźni</i>	1 499,4	1 539,3	97%
Zatrudnienie na koniec roku [etaty], w tym:			
1. Umowy na czas nieokreślony	1 835,6	1 862,8	99%
<i>kobiety</i>	675,8	684,0	99%
<i>mężczyźni</i>	1 159,8	1 178,8	98%
2. Umowy na czas określony	611,6	660,0	93%
<i>kobiety</i>	307,0	336,5	91%
<i>mężczyźni</i>	304,6	323,5	94%
3. Umowy na okres próbny	50,0	71,0	70%

² Wyzwania te dotyczą w pierwszej kolejności spółki Apator SA, następnie – na bazie jej doświadczeń – zrealizowane i sprawdzone w spółce będą przenoszone na pozostałe podmioty grupy.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 58
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Zatrudnienie w grupie Apator*	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
<i>kobiety</i>	15,0	27,0	56%
<i>mężczyźni</i>	35,0	44,0	80%
Zatrudnienie poza centralą [etaty]	63,0	69,3	91%

*) Bez pracowników przebywających na urloпах macierzyńskich oraz na urloпах na warunkach urlopu macierzyńskiego, korzystających z urloпов ojcowskich, rodzicielskich lub wychowawczych, w celu przygotowania zawodowego.

Zmiany zatrudnienia w grupie Apator	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Pracownicy nowozatrudnieni w ciągu roku [osoby], w tym:	490	574	85%
<i>kobiety</i>	207	252	82%
<i>mężczyźni</i>	283	322	88%
<i>osoby w wieku do 30 lat</i>	216	194	111%
<i>osoby w wieku 30–50 lat</i>	225	296	76%
<i>osoby w wieku powyżej 50 lat</i>	49	84	58%
<i>pracownicy produkcyjni</i>	337	443	76%
<i>pracownicy nieprodukcyjni</i>	153	131	117%
Pracownicy zwolnieni w ciągu roku [osoby], w tym:	585	344	170%
<i>kobiety</i>	253	131	193%
<i>mężczyźni</i>	332	213	156%
<i>pracownicy produkcyjni</i>	422	239	177%
<i>pracownicy nieprodukcyjni</i>	163	105	155%
<i>odejścia dobrowolne</i>	290	236	123%
<i>odejścia niedobrowolne, w tym:</i>	295	108	273%
<i>przejścia na emerytury/renty</i>	59	43	137%
Wskaźnik rotacji [%]**	23,3	13,2	177%

***) Wskaźnik policzony wg wzoru: (Liczba odejść z pracy w ciągu roku [osoby]/Zatrudnienie na koniec roku [osoby])*100

Bezpieczeństwo i higiena pracy	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Liczba skarg zgłoszonych przez pracowników, w tym:	0	1	-
<i>pracowników administracyjnych</i>	0	1	-
<i>pracowników produkcyjnych</i>	0	0	-
Liczba wypadków przy pracy, w tym:	35	21	167%
<i>wypadki lekkie</i>	34	21	162%
<i>wypadki średnie</i>	0	0	-
<i>wypadki ciężkie</i>	0	0	-
<i>wypadki śmiertelne</i>	1	0	-
Wskaźnik częstości wypadków***	13,4	8,3	161%

***) Wskaźnik policzony wg wzoru: (Liczba wypadków w ciągu roku/Średnioroczne zatrudnienie[RJR])*1000

Szkolenia pracowników	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Liczba przeszkolonych pracowników [osoby], w tym:	1 589	1 467	108%
1. pracownicy administracyjni	701	598	117%
<i>kobiety</i>	224	182	123%
<i>mężczyźni</i>	477	416	115%
2. pracownicy produkcyjni	888	869	102%
<i>kobiety</i>	416	352	118%
<i>mężczyźni</i>	472	517	91%
Całkowity budżet szkoleniowy [TPLN]	1 473,7	1 637,9	90%

Ryzyka w obszarze zagadnień pracowniczych

W celu minimalizacji ryzyka następuje wzmocnienie i rozwój funkcji HR w grupie Apator oraz realizowany jest program projektów HR (obecnie dla linii biznesowych dedykowanych do obsługi energetyki zawodowej).

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 59
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

1. Ryzyko utraty kluczowych pracowników

Działania zapobiegawcze:

- wzmocnienie i rozwój funkcji HR w grupie, realizacja programu HR dla kolejnych linii biznesowych,
- właściwe przygotowanie wdrożenia w zakres zadań, przeszkolenie i jasne określenie odpowiedzialności nowozatrudnionego pracownika,
- przekazywanie pracownikom informacji zwrotnej o ich pracy, docenianie osiągnięć i inicjatyw (system okresowych ocen kompetencji),
- szkolenia i programy rozwojowe,
- budowa skutecznych systemów motywacyjnych (system zarządzania przez cele),
- świadoma i jasna komunikacja z pracownikami,
- dbanie o rozwój umiejętności zarządzania zespołami wśród menedżerów i osób na stanowiskach kierowniczych,
- uporządkowane procedury związane ze zwalnianiem pracowników.

2. Ryzyko dostępności kadry (znalezienie specjalistów/pracowników o odpowiednich kwalifikacjach)

Działania zapobiegawcze:

- odpowiednio wczesne planowanie zasobów ludzkich (roczne i kilkuletnie plany zatrudnienia),
- działania employer brandingowe w obszarze rekrutacji (udział w targach pracy, współpraca z uczelniami, obecność w mediach, programy stażowe, praktyki zawodowe),
- rekrutacje wewnętrzne.

3. Ryzyko braku identyfikacji z kulturą organizacji

Działania zapobiegawcze:

- sprzyjający rozwojowi pracowników, oparty na jasnych kryteriach system wynagrodzeń,
- Zakładowe Układy Zbiorowe Pracy,
- działalność związków zawodowych,
- umożliwienie pracownikom otrzymywania informacji zwrotnej o efektach pracy dzięki systemowi okresowych ocen kompetencji,
- konsekwentne zwalczanie negatywnych zachowań (dyskryminacja, zastraszanie, mobbing, molestowanie),
- działania o charakterze socjalnym, sprzyjające integracji wśród pracowników i identyfikacji z kulturą grupy.

4. Ryzyko BHP

Działania zapobiegawcze – odpowiednie procedury zarządzania ryzykiem zawodowym:

- identyfikacja i ocena stopnia zagrożenia występującego na poszczególnych stanowiskach pracy,
- techniczne wyposażenie stanowisk pracy i organizacja pracy zgodnie z wymaganiami przepisów prawnych, w tym Kodeksu Pracy,
- organizacja stanowisk pracy z uwzględnieniem zasad ergonomii,
- stosowanie środków ochronnych oraz technicznych środków pracy spełniających określone wymagania,
- zatrudnianie pracowników o kwalifikacjach oraz warunkach zdrowotnych i fizycznych adekwatnych do wymogów określonego stanowiska,
- wstępne, okresowe i kontrolne badania lekarskie,
- wstępne i okresowe szkolenia w zakresie BHP, instruktaże stanowiskowe,
- działania Komisji BHP obejmujące m.in. cykliczne przeglądy warunków pracy, okresowe oceny stanu bezpieczeństwa i higieny, formułowanie wniosków dotyczących poprawy warunków pracy,
- systematyczne monitorowanie zagrożeń w obszarze wykonywanych prac,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 60
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- procedury postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia, wypadku lub awarii.

14.3. Przeciwdziałanie korupcji i łapownictwu

Polityki w obszarze przeciwdziałania korupcji i łapownictwu

Nadrzędnym celem polityki antykorupcyjnej jest systematyczne poszukiwanie i analizowanie potencjalnych zagrożeń korupcyjnych, które mogą wystąpić w realizowanych działaniach, oraz jak najszybsze podejmowanie środków zaradczych zmniejszających prawdopodobieństwo wystąpienia działania korupcyjnego. Podstawowym dokumentem definiującym politykę oraz regulującym działania w obszarze przeciwdziałania korupcji i łapownictwu na poziomie grupy Apator jest Kodeks Etyczny, w którym (w podrozdziale Przyjmowanie i oferowanie korzyści materialnych) sformułowana została nadrzędna zasada w tym obszarze, w myśl której **grupa Apator nie akceptuje żadnych działań naruszających bezstronne podejmowanie decyzji biznesowych**. Oznacza ona m.in., że pracownikom grupy nie wolno przyjmować ani oferować korzyści materialnych mogących mieć wpływ na podejmowanie działań i decyzji odbiorcy, a w przypadku otrzymania oferty korupcyjnej powinni oni niezwłocznie poinformować o tym fakcie przełożonego. Ważnymi elementami systemu przeciwdziałania zagrożeniom korupcyjnym w grupie Apator są ponadto:

- jednoznaczne i przejrzyste procedury postępowania, znane i dostępne zarówno pracownikom grupy, jak i klientom oraz podmiotom współpracującym,
- monitorowanie wszystkich procesów pod kątem możliwości wystąpienia w nich zagrożeń korupcyjnych oraz analizowanie ryzyka wystąpienia działania korupcyjnego,
- zwiększanie świadomości pracowników grupy poprzez podnoszenie kultury organizacji, usprawnianie komunikacji wewnętrznej, doskonalenie systemów motywacyjnych,
- budowanie przywództwa etycznego związanego z komunikacją wewnętrzną, promocją postaw etycznych, wzmacnianiem wizerunku etycznej organizacji,
- skierowane do pracowników działania edukacyjne w zakresie etyki i przeciwdziałania korupcji.

Dotychczasowe osiągnięcia polityki przeciwdziałania korupcji i łapownictwu

Do kluczowych osiągnięć w tym obszarze należą:

- wypracowanie jasnych, precyzyjnych zasad postępowania zgodnych z Kodeksem Etycznym Grupy Apator komunikowanych zarówno wewnątrz, jak i partnerom biznesowym, znajdujących potwierdzenie w dokumentach (wewnętrznych i zewnętrznych) i przyjętych/wdrożonych procedurach postępowania (audyty, oceny okresowe, szkolenia, zapisy umowne),
- wdrożenie najwyższych standardów ładu korporacyjnego - transparentna i efektywna polityka komunikacji z interesariuszami.

Cele i wyzwania w obszarze polityki przeciwdziałania korupcji i łapownictwu

W perspektywie 2019 r. do kluczowych wyzwań w obszarze przeciwdziałania korupcji i łapownictwu należą:

- opracowanie i formalne wdrożenie kodeksu współpracy z dostawcami³,
- doskonalenie procesu zarządzania zakupami zgodnie z założeniami strategii biznesowej oraz planem celów i zadań,
- doskonalenie łańcucha dostaw.

³ Cel ten dotyczy w pierwszej kolejności spółki Apator SA.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 61
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Wskaźniki w obszarze przeciwdziałania korupcji i łapownictwu

Przeciwdziałanie korupcji i łapownictwu	2017 r.	2016 r.
Liczba zgłoszeń przypadków wystąpienia korupcji i łapownictwa	0	0
Liczba podmiotów GK Apator ocenionych pod względem ryzyka wystąpienia korupcji	16	16
Odsetek podmiotów GK Apator ocenionych pod względem ryzyka wystąpienia korupcji	100%	100%
Wartość darowizn na rzecz partii politycznych i instytucji o podobnym charakterze	0	0

Ryzyka w obszarze przeciwdziałania korupcji i łapownictwu**1. Ryzyko nadużyć (pracowniczych)**

Działania zapobiegawcze:

- upowszechnianie postaw etycznych i etycznych wzorców postępowania zawartych w Kodeksie Etycznym i pozostałych dokumentach na poziomie grupy i poszczególnych spółek,
- szkolenia pracowników z obszaru etyki, kultury organizacji i zasad ładu korporacyjnego,
- jednoznaczne zdefiniowanie i upowszechnianie wśród pracowników wiedzy nt. obowiązujących procedur postępowania z przypadkami nadużyć,
- system kontroli wewnętrznej oraz systematyczny monitoring pod kątem identyfikacji potencjalnych nadużyć,
- audyty wewnętrzne i zewnętrzne dotyczące obowiązujących w grupie regulacji i realizowanych procesów.

2. Ryzyko relacji z dostawcami, kooperantami i partnerami biznesowymi

Działania zapobiegawcze:

- promowanie we wszystkich aspektach działalności zasad (etyka, uczciwość, partnerstwo) służących budowaniu relacji z partnerami w oparciu o wzajemne zaufanie i obustronne korzyści,
- jasno określone kryteria oceny i wyboru partnerów biznesowych,
- zawieranie umów z dostawcami dającymi rękojmię wykonania umowy,
- zobowiązanie dostawców do zapoznania się i przestrzegania Kodeksu Etycznego Grupy Apator,
- bieżące i okresowe oceny dostawców (audyty u dostawców),
- szkolenia dla pracowników z obszaru zakupów i współpracy z dostawcami.

3. Ryzyko konfliktu interesów

Działania zapobiegawcze:

- upowszechnianie (wśród pracowników i osób zarządzających/nadzorujących) wiedzy/świadomości nt. sytuacji potencjalnie konfliktowych oraz szkolenia w tym obszarze,
- bezwzględne przestrzeganie przepisów prawa, postanowień Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW oraz regulaminów wewnętrznych (Regulaminów Rad Nadzorczych, Regulaminów Zarządów),
- odpowiednie zapisy w umowach o pracę/umowach współpracy.

4. Ryzyko manipulacji danymi (finansowymi)

Działania zapobiegawcze:

- wdrożenie najwyższych standardów ładu korporacyjnego celem prowadzenia przejrzystej i efektywnej polityki informacyjnej,
- poddawanie sprawozdań finansowych audytowi zewnętrznemu,
- świadome kształtowanie relacji inwestorskich oraz przekazywanie otoczeniu rzetelnych informacji o działalności grupy realizowane m.in. poprzez:
  - ✓ prowadzenie serwisu inwestorskiego,

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 62
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- ✓ publikowanie raportów bieżących i okresowych,
  - ✓ organizowanie konferencji dla prasy, inwestorów i analityków,
  - ✓ bieżące spotkania z inwestorami i analitykami,
  - ✓ współpracę z agencją public relations,
  - ✓ działania Komitetu Audytu wspierającego Radę Nadzorczą w kwestiach dotyczących jednostkowej i skonsolidowanej sprawozdawczości finansowej, kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem oraz współpracy z biegłymi rewidentami,
- systematyczne podnoszenie jakości komunikacji z interesariuszami mające zapewnić pełną transparentność przekazywanych informacji.

14.4. Poszanowanie praw człowieka

Polityka w zakresie respektowania praw człowieka

Grupa Apator dąży do stworzenia środowiska pracy i współpracy z otoczeniem biznesowym, w którym prawa człowieka są bezwzględnie respektowane oraz wdraża praktyki w celu zapobiegania sytuacjom, w których mogłoby dojść do naruszenia praw człowieka.

Podmioty grupy przestrzegają polskiego i międzynarodowego prawa w tym zakresie oraz działają zgodnie z najwyższymi standardami regulowanymi wewnętrznymi dokumentami. Najważniejsze z nich to: Kodeks Etyczny Grupy Apator, Strategia w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu, Regulaminy pracy poszczególnych spółek, a także odpowiednie zapisy Ksiąg Zintegrowanego Systemu Zarządzania poszczególnych spółek grupy.

Zobowiązania grupy w zakresie poszanowania praw człowieka obejmują następujące obszary:

- Pracownicy – wszyscy pracownicy traktowani są z szacunkiem, niezależnie od zajmowanego stanowiska, płci, wieku, pochodzenia narodowego i etnicznego, orientacji seksualnej, sytuacji rodzinnej, (nie)pełnosprawności oraz poglądów politycznych i religijnych. Podmioty grupy przestrzegają wszystkich obowiązujących przepisów dotyczących warunków zatrudnienia, doskonałą procesy zarządzania zasobami ludzkimi, dbają o przyjazną atmosferę w miejscu pracy. Przeciwdziałają zachowaniom mobbingowym i przypadkom dyskryminacji.
- Kontrahenci – grupa dokłada starań, aby szanować i propagować prawa człowieka w relacjach z dostawcami, klientami i partnerami biznesowymi. Współpraca z partnerami jest warunkowana m.in. kwestią przestrzegania przez partnerów zasad etycznych oraz standardów BHP.
- Akcjonariusze – grupa prowadzi działalność w taki sposób, aby zabezpieczać interesy akcjonariuszy Apator SA. Ogromną wagę przywiązuje się również do rzetelnego i bieżącego informowania akcjonariuszy o aktualnej sytuacji podmiotów grupy i dotyczących ich wydarzeniach.

Dotychczasowe osiągnięcia polityki w zakresie respektowania praw człowieka

- wdrożenie i stosowanie szeregu wewnętrznych regulacji dotyczących norm i wartości obowiązujących w relacjach między pracownikami i z podmiotami zewnętrznymi. Szczególną rolę odgrywa tutaj Kodeks Etyczny Grupy Apator, w którym zawarto m.in. standardy, na jakich opiera się kultura organizacyjna grupy, preferowane zachowania pracowników w stosunkach wewnątrz i na zewnątrz organizacji oraz zachowania, które są w organizacji zwalczane (np. dyskryminacja, zastraszanie, mobbing, molestowanie),
- przyjęcie zasady, zgodnie z którą we wszystkich spółkach grupy zwraca się uwagę na kwestie związane z odpowiedzialnością społeczną. W przypadkach budzących wątpliwości dostawca wzywany jest do udzielenia wyjaśnień i usunięcia nieprawidłowości. Negatywna ocena w zakresie przestrzegania standardów etycznych i ekologicznych wyklucza dostawcę z dalszej współpracy.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 63
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Cele i wyzwania w obszarze polityki w zakresie respektowania praw człowieka

W perspektywie 2019 r. do kluczowych wyzwań w obszarze respektowania praw człowieka należą:

- kształtowanie właściwych postaw i edukacja pracowników w zakresie znajomości wartości i zasad etycznych obowiązujących w grupie oraz związanych z nimi postaw i zachowań,
- stały monitoring i poprawa bezpieczeństwa pracowników,
- opracowanie i formalne wdrożenie kodeksu współpracy z dostawcami, a także wypracowanie mechanizmów weryfikacji dostawców w zakresie spełniania wymogów kodeksu⁴.

Wskaźniki w obszarze poszanowania praw człowieka

Poszanowanie praw człowieka	2017 r.	2016 r.
liczba zgłoszeń przypadków wystąpienia przejawów dyskryminacji/mobbingu/zastraszania itp.	0	0
Liczba podmiotów grupy ocenionych pod względem ryzyka wystąpienia przypadków łamania praw człowieka	16	16
Odsetek podmiotów grupy ocenionych pod względem ryzyka wystąpienia przypadków łamania praw człowieka	100%	100%

Ryzyka w obszarze respektowania praw człowieka⁵

1. Ryzyko działań dyskryminacyjnych wewnątrz organizacji

Działania zapobiegawcze:

- szkolenia pracowników z obszaru etyki, kultury organizacji i obowiązującego prawa,
- upowszechnienie wśród pracowników standardów wewnętrznych dotyczących zgłaszania nieprawidłowości oraz udzielania informacji i wsparcia.

2. Ryzyko nadużyć wewnątrz organizacji i w relacjach z partnerami

Działania zapobiegawcze:

- upowszechnianie postaw etycznych i etycznych wzorców postępowania zawartych w Kodeksie Etycznym i pozostałych dokumentach na poziomie grupy i poszczególnych spółek,
- szkolenia pracowników z obszaru etyki, kultury organizacji i obowiązującego prawa,
- system kontroli wewnętrznej oraz systematyczny monitoring pod kątem respektowania praw człowieka wewnątrz organizacji i w relacjach z partnerami,
- audyty wewnętrzne i zewnętrzne dotyczące obowiązujących w grupie regulacji i realizowanych procesów.

14.5. Obszar środowiskowy

Polityki w obszarze zagadnień środowiska naturalnego

Nadrzędnym celem grupy Apator w wymiarze ochrony środowiska naturalnego jest dostarczanie bezpiecznych i przyjaznych dla środowiska wyrobów, wytwarzanych w warunkach zapewniających bezpieczeństwo pracy. Podstawą działania jest świadome i odpowiedzialne zarządzanie obszarem środowiskowym. Spółki grupy Apator stosują się do obowiązujących przepisów prawnych, podejmują się także dodatkowych zobowiązań, które wynikają z wysokich standardów i oczekiwań klientów.

⁴ Cel ten dotyczy w pierwszej kolejności spółki Apator SA.

⁵ Z pominięciem ryzyk w relacjach z dostawcami/kooperantami opisanymi w punkcie 13.3 Przeciwdziałanie korupcji i łapownictwu.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 64
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

W trosce o stan środowiska naturalnego grupa zobowiązała się do:

- przestrzegania wymagań obowiązujących przepisów prawnych w zakresie dotyczących jej aspektów środowiskowych, m.in. zanieczyszczeń emitowanych do powietrza atmosferycznego, ścieków i wytwarzanych odpadów,
- oszczędności surowców,
- wdrażania systemów pomiarowych zarządzających zużyciem energii elektrycznej, wody, ciepła, gazu,
- edukacji pracowników w zakresie ochrony środowiska.

System zarządzania środowiskowego jest kluczowym elementem Zintegrowanych Polityk Zarządzania wdrożonych w części spółek grupy Apator, w tym we wszystkich spółkach o charakterze produkcyjnym, których poziom oddziaływania na środowisko naturalne jest stosunkowo największy. Co więcej żadna ze spółek produkcyjnych nie prowadzi działalności w obrębie lub bezpośrednim sąsiedztwie obszarów chronionych bądź terenów o wysokiej wartości pod względem bioróżnorodności, a właściwie użytkowane i utylizowane produkty grupy nie stanowią zagrożenia dla środowiska.

Cele wymiaru środowiskowego koncentrują się na:

- utrzymaniu niskiej emisji zanieczyszczeń,
- oszczędzaniu zasobów naturalnych,
- zrównoważonej gospodarce odpadami.

Cele te określane są przez:

- opracowywanie systemów pomiarowych optymalizujących zużycie nośników energii (strategia rozwoju),
- budżet opłat za korzystanie ze środowiska (plan działalności),
- monitorowanie aspektów środowiskowych w ramach Systemu Zarządzania Środowiskowego (plan celów i zadań),
- analizy (omówienia) wprowadzenia nowych materiałów, surowców i technologii, zakupów maszyn, urządzeń i linii technologicznych,
- organizację akcji proekologicznych np. zbiórka baterii, zużytego sprzętu itp. jako elementu edukacji ekologicznej.

Potwierdzeniem wysokiej jakości procesów w zakresie ochrony środowiska jest spełnienie wymagań normy PN-EN ISO 14001:2005, a działalność w kontekście odpowiedzialności za środowisko precyzuje ponadto szereg szczegółowych, obowiązujących w poszczególnych spółkach grupy, regulacji wewnętrznych dotyczących np. zarządzania energią elektryczną i mediami, zarządzania odpadami, pomiarów, monitoringu i analiz środowiskowych itp.

Przebieg procesów środowiskowych jest systematycznie nadzorowany oraz dostosowywany do zmieniających się procesów technologicznych i produkcyjnych oraz nowych wymogów prawnych. Analiza aspektów środowiskowych przeprowadzana jest na każdym etapie łańcucha tworzenia wartości. W każdym procesie identyfikowane są elementy działań, które mogą wzajemnie oddziaływać ze środowiskiem. W usprawnieniu procesów produkcyjnych oraz ich optymalizacji pod kątem wydajności, kosztów, jakości i bezpieczeństwa pracy, każdorazowo brane są pod uwagę także - jako bardzo istotne - przesłanki prośrodowiskowe, tj. mniejsze zużycie surowców, minimalizacja ilości odpadów produkcyjnych (w tym eliminacja odpadów niebezpiecznych), mniejsze zużycie mediów. Wdrażane są innowacje służące ograniczeniu uciążliwości środowiskowej realizowanych procesów i dostarczanych produktów.

Dotychczasowe osiągnięcia polityki w obszarze środowiska naturalnego

W poszczególnych spółkach produkcyjnych grupy Apator wprowadzonych zostało szereg zmian technologicznych i infrastrukturalnych służących minimalizacji oddziaływania prowadzonej działalności na środowisko naturalne. Należą do nich m.in.:

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 65
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

- w Apator SA:
  - wdrożenie linii półautomatycznej i skrócenie oceny zgodności z MID skutkujące skróceniem czasu montażu licznika Norax3 i ograniczeniem zużycia energii elektrycznej,
  - relokacja ograniczników przepięć, w konsekwencji wyeliminowanie emisji zanieczyszczeń do powietrza w postaci tlenków metali ciężkich, węglowodorów alifatycznych oraz węglowodorów aromatycznych,
  - wzrost udziału kooperacji w zakresie przetwórstwa tworzyw sztucznych, w efekcie ograniczenie emisji węglowodorów do atmosfery,
    - w Apator Metrix SA:
      - wprowadzenie nowego typu baterii "UG6", w efekcie ograniczenie zużycia materiałów do produkcji i energii,
      - termomodernizacja budynku firmy,
      - modernizacja instalacji oświetlenia na LED i podział załączania na sekcje,
        - w Apator Powogaz SA:
          - likwidacja stanowiska oczyszczarki fluidyzacyjnej do wypalania farby z zawieszin malarskich i wadliwie pomalowanych detali - przeniesienie opalania zawieszek do dostawcy zewnętrznego, stosującego technologię bardziej przyjazną dla środowiska,
          - zakup energooszczędnych wtryskarek,
          - zakup urządzenia do nadruku mechanizmów zliczających za pomocą drukarki graficznej i ograniczanie pracy stanowiska tampodruku, a tym samym ograniczenie emisji szkodliwych substancji do atmosfery.

Cele i wyzwania w obszarze środowiska naturalnego

W perspektywie 2019 r. do kluczowych wyzwań w obszarze środowiska naturalnego dla grupy Apator należą:

- realizacja wskaźników środowiskowych na poziomach określonych w planach działań poszczególnych spółek,
- ekoedukacja pracowników.

Wskaźniki w obszarze środowiska naturalnego⁶

Zużycie energii wg źródeł	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Całkowite zużycie energii elektrycznej [MWh]	12 748,2	13 079,8	97%
Całkowite zużycie gazu ziemnego [tys. m ³]	2 434,5	2 642,2	92%
Całkowite zużycie energii cieplnej [GJ]	18 376,0	18 499,0	99%
Całkowite zużycie paliw (ropa, olej napędowy, benzyna, LPG) [t]	333,0	343,9	97%
Zużycie wody			
Całkowite zużycie wody [m ³]	24 583,0	21 183,0	116%
Zużycie podstawowych surowców			
Całkowite zużycie stali [t]	2 965,4	2 765,6	107%
Całkowite zużycie tworzyw sztucznych [t]	1 936,1	2 264,9	85%
Całkowite zużycie miedzi [t]	591,5	643,1	92%
Całkowite zużycie farb, lakierów, rozpuszczalników [t]	786,1	603,5	130%

Wytwarzanie odpadów/wielkość emisji	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Ilość wytwarzanych odpadów [kg], w tym:			
<i>odpady niebezpieczne</i>	68 230,0	56 437,0	121%
<i>odpady obojętne</i>	1 888 293,0	1 814 901,0	104%
Odpady poddane recyklingowi [kg]	1 503 594,0	1 325 654,0	113%

⁶ Wskaźniki w obszarze środowiska policzone zostały dla tych podmiotów grupy Apator, które z racji charakteru prowadzonej działalności są zobowiązane do monitorowania oddziaływań środowiskowych.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 66
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Wytwarzanie odpadów/wielkość emisji	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Odpady unieszkodliwiane [kg]	198 776,0	154 458,0	129%
Emisje do atmosfery			
Wielkość emisji dwutlenku węgla [kg]	1 357 516,8	1 491 623,5	91%
Wielkość emisji NOx [kg]	1 105,9	1 185,1	93%
Wielkość emisji SOx [kg]	6,9	10,4	66%

Opłaty środowiskowe	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Opłaty za korzystanie ze środowiska [PLN]	5 671,3	6 291,2	90%
Koszty unieszkodliwiania odpadów produkcyjnych [PLN]	229 471,5	171 941,3	133%
Opłaty za odzysk i recykling opakowań, elektroniki, baterii wprowadzanych do obrotu [PLN]	242 405,5	162 046,2	150%
Koszty analiz fizyczno-chemicznych [PLN]	24 236,3	22 443,6	108%
Koszty zużycia wody i odprowadzania ścieków [PLN]	696 724,6	628 208,6	111%

Ryzyka w obszarze środowiska naturalnego

1. Ryzyko niespełnienia obowiązujących przepisów prawnych, w konsekwencji nałożenia kar/zwiększenia opłat za korzystanie ze środowiska naturalnego

Działania zapobiegawcze:

- systematyczny monitoring obowiązujących przepisów prawnych (zmiany istniejących przepisów, nowe regulacje) i terminów ich obowiązywania,
- monitorowanie podstawowych obszarów działalności poszczególnych spółek grupy Apator pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami,
- dostosowywanie przepisów/regulacji wewnętrznych grupy do zmieniających się przepisów prawnych,
- raportowanie do właściwych organów i instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie środowiskiem naturalnym,
- odpowiednie mechanizmy finansowe służące zabezpieczeniu środków finansowych na terminową realizację ewentualnych wymaganych płatności (opłaty, odszkodowania),
- szkolenia pracowników w obszarze środowiska naturalnego.

2. Ryzyko powstania/zwiększenia oddziaływania na środowisko naturalne w zakresie: 1. wielkości zużycia surowców, w tym surowców nieodnawialnych, 2. wielkości emisji zanieczyszczeń (czynników szkodliwych dla środowiska) powodującego pogorszenie stanu środowiska przyrodniczego (powietrze, wody, gleby itp.)

Działania zapobiegawcze:

- stały monitoring oddziaływań środowiskowych w ramach Systemu Zarządzania Środowiskowego,
- analiza aspektów środowiskowych na każdym etapie łańcucha tworzenia wartości służąca identyfikacji działań mogących wzajemnie oddziaływać ze środowiskiem,
- uwzględnianie przesłanek środowiskowych na etapie planowania procesów produkcyjnych i ich optymalizacji,
- wdrażanie rozwiązań/technologii zmniejszających skalę oddziaływania prowadzonej działalności na środowisko,
- wdrażania systemów pomiarowych zarządzających zużyciem energii elektrycznej, wody, ciepła, gazu,
- audyty systemu zarządzania środowiskowego,
- coroczne przeglądy systemu zarządzania środowiskowego.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 67
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

14.6. Zagadnienia społeczne

Podejście do zarządzania w obszarze kwestii społecznych

Grupa Apator realizuje cele biznesowe z uwzględnieniem aspektów społecznych. Dbą o etykę w łańcuchu dostaw oraz uczciwość i otwartość w relacjach z klientami. Prowadząc działalność produkcyjną zapewnia bezpieczeństwo pracownikom w całym cyklu powstawania produktu, minimalizując jednocześnie ewentualny negatywny wpływ swojego działania na bezpośrednie otoczenie przyrodnicze. Grupa aktywnie działa na rzecz rozwoju branży i nowych technologii. Wchodzące w jej skład podmioty wspierają lokalne społeczności poprzez współfinansowanie ważnych dla regionu wydarzeń z obszaru kultury, sztuki, nauki i sportu.

Grupa Apator respektuje powszechnie obowiązujące przepisy prawa (w tym Kodeks Pracy) oraz działa zgodnie z obowiązującymi w poszczególnych spółkach wewnętrznymi procedurami regulującymi poszczególne procesy w organizacji.

Zobowiązania grupy w zakresie kwestii społecznych obejmują następujące obszary:

- Pracownicy – priorytetem jest zapewnienie wszystkim pracownikom godziwego, rynkowego wynagrodzenia i optymalnych warunków do wykonywania pracy, zgodnie z najwyższymi standardami BHP.
- Klienci - w relacjach z klientami grupa kieruje się zasadą otwartości i wzajemnego szacunku, działa w sposób profesjonalny, bezstronny, zgodny z obowiązującym prawem. Dużą wagę przywiązuje się do tego, aby klient uzyskał pełną, rzetelną informację o ofercie i zasadach współpracy. Poszczególne podmioty wchodzące w skład grupy monitorują oczekiwania klientów i badają poziom ich satysfakcji. Wykorzystywanych jest przy tym szereg narzędzi w celu komunikacji z klientami.
- Dostawcy/kooperanci - efektywna współpraca z dostawcami jest kluczowa dla realizacji celów biznesowych grupy. Współpraca w tym obszarze jest regulowana zawartymi umowami o współpracy, określona wewnętrznymi procedurami i realizowana w oparciu o odpowiednie narzędzia do obsługi i komunikacji z partnerami. Strategia zakupowa koncentruje się głównie na wyborze wiarygodnych i spełniających określone kryteria jakościowe partnerów, przy uwzględnieniu wymagań cenowych. Spółki grupy Apator prowadzą konkurencyjną i otwartą politykę zakupową, dbając jednocześnie o przestrzeganie obowiązujących zasad etycznych.
- Otoczenie branżowe – podmioty grupy aktywnie uczestniczą w konsultacjach dotyczących perspektyw rozwoju idei smart grids i smart metering w Polsce, jak również monitorują działania podejmowane w tym obszarze na szczeblu europejskim.
- Otoczenie społeczne – grupa stara się budować pozytywne relacje z najbliższym otoczeniem. Świadoma potrzeb społeczności współfinansuje wartościowe inicjatywy i przedsięwzięcia z dziedziny kultury, sztuki i sportu. W ramach działalności dobroczynnej wspiera instytucje i organizacje społeczne działające na rzecz osób wykluczonych oraz realizujących określone misje społeczne.

Dotychczasowe osiągnięcia polityki w zakresie kwestii społecznych

- ponieważ na specjalistycznym rynku, na którym działa grupa Apator, kluczowe znaczenie ma właściwa identyfikacja potrzeb klientów, a następnie przełożenie ich na działania z obszaru projektowania, prac rozwojowych i zmian konstrukcyjnych, podmioty wchodzące w skład grupy elastycznie dostosowują swoją ofertę do aktualnych potrzeb klientów, zaś prace rozwojowe i konstrukcyjne konsultowane są z nimi bezpośrednio (poprzez osoby dedykowane do kontaktu z kluczowymi klientami). Spółki grupy zapewniają wsparcie merytoryczne organizując klientom szkolenia i prezentacje, techniczne wsparcie posprzedażowe, zaś po realizacji projektu wdrożeniowego o dużej skali analizują poziom satysfakcji klienta.
- grupa Apator dostarcza na rynek nowoczesne urządzenia oraz systemy pomiarowo-odczytowe dla wszystkich rodzajów mediów (energia elektryczna, woda, gaz, ciepło) oraz zaawansowane technicznie rozwiązania z obszaru

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 68
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenia:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

automatyki i rozdziału energii. Rozwija innowacyjne technologie przy współpracy z organizacjami działającymi na rzecz wsparcia procesów badawczych i rozwojowych dotyczących wdrożenia inteligentnych sieci elektroenergetycznych. Grupa aktywnie działa na rzecz wypracowania standardów technologicznych wspierających rozwój smart meteringu w Europie.

Cele i wyzwania w obszarze polityki w zakresie kwestii społecznych

W perspektywie do 2019 r. do kluczowych wyzwań w obszarze kwestii społecznych należą:

- doskonalenie narzędzi komunikacji z klientami oraz wdrożenie wspólnych dla grupy wskaźników badania satysfakcji klientów,
- doskonalenie łańcucha dostaw oraz procesu zarządzania zakupami,
- aktualizacja strategii dotyczącej działalności sponsoringowej i filantropijnej.

Wskaźniki w obszarze zagadnień społecznych

Dostawcy/zakupy	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Liczba dostawców ogółem, w tym:	6 751	6 157	110%
1. Kooperanci (dostawcy usług), w tym:	3 836	3 754	102%
<i>krajowi</i>	3 411	3 422	100%
<i>zagraniczni</i>	417	324	129%
<i>import pośredni</i>	8	8	100%
2. Pozostali dostawcy, w tym:	2 915	2 403	121%
<i>krajowi</i>	1 827	1 524	120%
<i>zagraniczni</i>	993	793	125%
<i>import pośredni</i>	95	86	110%
Udział zakupów od dostawców krajowych w zakupach ogółem [%]	44%	39%	-

Kontrakty/umowy cywilne	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Liczba samozatrudnionych (kontraktów) ogółem [kontrakty], w tym:	29	33	88%
<i>kobiety</i>	6	13	46%
<i>mężczyźni</i>	23	20	115%
Inne formy współpracy ogółem [umowy], w tym:	297	504	59%
1. Umowy zlecenia	271	469	58%
<i>kobiety</i>	95	218	44%
<i>mężczyźni</i>	176	251	70%
2. Umowy o dzieło	26	35	74%
<i>kobiety</i>	2	4	50%
<i>mężczyźni</i>	24	31	77%

Wpływ na otoczenie	2017 r.	2016 r.	Dynamika r/r [%]
Liczba wspieranych wydarzeń/inicjatyw, w tym:	60	44	136%
<i>wydarzenia sportowe</i>	13	11	118%
<i>wydarzenia kulturalne</i>	16	13	123%
<i>wydarzenia edukacyjne</i>	8	4	200%
<i>inne</i>	23	16	144%
Wydatki na działalność społeczną [tys. PLN], w tym:	422,5	509,8	83%
<i>darowizny</i>	145,0	146,3	99%
<i>sponsoring</i>	262,5	240,2	109%
<i>inne</i>	15,0	123,3	12%

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 69
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrąglenie:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Ryzyka w obszarze zarządzania kwestiami społecznymi⁷**1. Ryzyko w relacji z klientami**

Działania zapobiegawcze:

- weryfikacja umów pod kątem zgodności z prawem,
- szkolenia pracowników z zakresu obsługi klienta w całym cyklu życia produktu,
- przestrzeganie Kodeksu etyki i szkolenia w tym zakresie,
- monitoring satysfakcji klienta,
- audyty wewnętrzne i zewnętrzne dotyczące obowiązujących w grupie regulacji i realizowanych procesów.

2. Ryzyko relacji z lokalnymi społecznościami

Działania zapobiegawcze:

- współpraca i dialog z organizacjami NGO i partnerami społecznymi,
- bieżące informowanie o realizowanych projektach.

3. Ryzyko reputacji

Działania zapobiegawcze:

- prowadzenie polityki informacyjnej zgodnej z Dobrymi Praktykami Spółek Notowanych na GPW i wewnętrznymi regulacjami; zapewnienie łatwego i niedyskryminującego nikogo dostępu do ujawnianych informacji w oparciu o różne narzędzia komunikacji,
- szkolenia pracowników z obszaru etyki, kultury organizacji i obowiązującego prawa,
- cykliczne spotkania Zarządów poszczególnych spółek grupy z pracownikami oraz prowadzenie skutecznej komunikacji wewnętrznej,
- prowadzenie skutecznych działań marketingowych i PR.

⁷ Z pominięciem ryzyk w relacjach z dostawcami/kooperantami opisanymi w punkcie 13.3 Przeciwdziałanie korupcji i łapownictwu.

Nazwa jednostki:	Grupa Apator		Strona 70
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza:	złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)		

Podpisy

27 kwietnia 2018 r.

Mirosław Klepacki

Prezes Zarządu, Dyrektor Generalny

27 kwietnia 2018 r.

Małgorzata Mazurek

Prokurent, Dyrektor ds. Finansowych

Nazwa jednostki:	Grupa Apator	Strona 71
Okres objęty sprawozdaniem finansowym:	01.01.2017 – 31.12.2017	Waluta sprawozdawcza: złoty polski (PLN)
Poziom zaokrągleń:	wszystkie kwoty wyrażone są w tysiącach złotych polskich (o ile nie wskazano inaczej)	